

**T.C.
OKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**DİJİTALLEŞMENİN MUHASEBE MESLEĞİNE VE
MESLEK MENSUPLARINA ETKİLERİ ÜZERİNE BİR
ARAŞTIRMA VE YENİ BİR KAVRAM ÖNERİSİ: MALİ
MÜHENDİSLİK**

İsmail TEKBAŞ

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
İŞLETME ANABİLİM DALI
MUHASEBE VE DENETİM PROGRAMI**

**DANIŞMAN
Doç. Dr. Murat AZALTUN**

İSTANBUL, 2018

**T.C.
OKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**DİJİTALLEŞMENİN MUHASEBE MESLEĞİNE VE
MESLEK MENSUPLARINA ETKİLERİ ÜZERİNE BİR
ARAŞTIRMA VE YENİ BİR KAVRAM ÖNERİSİ: MALİ
MÜHENDİSLİK**

İsmail TEKBAŞ

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
İŞLETME ANABİLİM DALI
MUHASEBE VE DENETİM PROGRAMI**

**DANIŞMAN
Doç. Dr. Murat AZALTUN**

İSTANBUL, Temmuz 2018

T.C.
OKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

DİJİTALLEŞMENİN MUHASEBE MESLEĞİNE VE MESLEK
MENSUPLARINA ETKİLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA VE
YENİ BİR KAVRAM ÖNERİSİ: MALİ MÜHENDİSLİK

İsmail TEKBAŞ
(122008289)

YÜKSEK LİSANS TEZİ
İŞLETME ANABİLİM DALI

MUHASEBE VE DENETİM PROGRAMI

Tezin Enstitüye Teslim Edildiği Tarih :

Tezin Savunulduğu Tarih :

Tez Danışmanı : Doç. Dr. Murat AZALTUN
(Yalova Üniversitesi)

Diğer Jüri Üyeleri: Dr. Öğr. Üyesi İrem BATIBAY TÜNAYDIN
(Okan Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi İlker CALAYOĞLU
(Okan Üniversitesi)

İSTANBUL, Temmuz 2018

ÖNSÖZ

Günümüz dünyasında muhasebe mesleğinde yaşanan teknolojik değişim ve dönüşüm muhasebe meslek mensupları tarafından yoğun bir şekilde hissedilmekte ve muhasebe mesleğinin dijitalleşmeye uyum sağlaması için yeni bir modellemeye olan ihtiyacı ortaya çıkarmaktadır. Amacım, mali mühendislik kavramının muhasebe mesleğinin dijital dönüşüm sürecinde model olması ve başka bir projenin hayata geçirilmesinde cesaret vermesidir.

Başta yüksek lisans döneminde tanıdığım, mali mühendislik kavramı konusunda bana en çok desteği veren, tez danışmanım değerli hocam Doç. **Dr. Murat Azaltun'a**, aklıma takılan her konuda istediğim zaman arayıp, sorabildiğim değerli insan **YMM Vakkas Kumluca'ya**, “İsmail Bey artık bu kavram olgunlaştı tezinizi bitirmeniz lazım deyip,” tezime son noktayı koymamı sağlayan değerli hocam **Doç. Dr. Şerife Şubası'na**, mali mühendislik kavramına karşı yapılan tüm eleştirilere karşı yanımda kalkan olan değerli meslektaşım **R. Kemal Sağım'a**, uzun yılladır benden dostluğunu esirgemeyen dosttum **Ali İhsan Çelikbaş'a** teşekkürlerimi ve minnettarlığımı sunmayı bir borç biliyorum. Ve yaşama sebeplerim olan hayatımdaki iki özel kadına, değerli eşim **Pınar hanıma** ve kızım **Öykü'ye** sonsuz teşekkürler. İyi ki varsınız!

Son olarak, bu zor mesleği her türlü olumsuzluğa rağmen sabırla icra eden tüm meslektaşlarıma sevgilerimi sunarım. Bu kavramın bir nebze olsun muhasebe mesleğinin sorunlarına çözüm olması dileklerle...

İSTANBUL, Temmuz 2018

İsmail TEKBAŞ

İÇİNDEKİLER

SAYFA NO

ÖNSÖZ.....	i
İÇİNDEKİLER.....	ii
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
KISALTMALAR.....	viii
TABLO LİSTESİ	x
BÖLÜM 1. GİRİŞ	1
BÖLÜM 2. MUHASEBE MESLEĞİ VE MUHASEBE MESLEĞİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ.....	3
2.1. MUHASEBENİN TANIMI VE TEMEL KAVRAMLARI.....	3
2.2. MUHASEBE MESLEĞİ	6
2.3. DÜNYADAKİ MUHASEBE MESLEĞİ VE TARİHSEL GELİŞİMİ.....	8
2.4. TÜRKİYE’DEKİ MUHASEBE MESLEĞİ VE TARİHSEL GELİŞİMİ.....	13
2.4.1. Osmanlı Dönemi	13
2.4.2. Cumhuriyet Dönemi.....	15
2.5. TÜRKİYE’DE MUHASEBE MESLEK SORUNLARI	17
BÖLÜM 3. BİLGİ TEKNOLOJİSİNDEKİ GELİŞMELERİN MUHASEBE MESLEĞİNE ETKİLERİ.....	21
3.1. BİLGİ SİSTEMLERİ VE BİLGİ TEKNOLOJİLERİ.....	21
3.1.1. Bilgi Sistemleri.....	21

3.1.1.1. Muhasebe Bilgi Sistemleri	24
3.1.2. Bilgi Teknolojileri	25
3.2. BİLGİ TEKNOLOJİLERİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ.....	26
3.3. MUHASEBE MESLEĞİ VE TEKNOLOJİ	28
3.4. YİRMİ BİRİNCİ YÜZYILDA MUHASEBE MESLEĞİNİ	
ETKİLEYEN TEKNOLOJİLER.....	30
3.4.1. Muhasebe Yazılımları	30
3.4.2. Yapay Zekâ	32
3.4.3. Bulut Sistemi	33
3.4.3.1. Bulut sisteminin faydaları	34
3.4.3.2. Bulut sisteminin riskleri	34
3.4.4. Dördüncü Sanayi Devrimi Sanayi 4.0	36
3.4.5. Blockchain Teknolojisi.....	37
3.5. MALİYE BAKANLIĞI'NIN E-UYGULAMALARI VE	
BUNLARIN MUHASEBE MESLEĞİNE ETKİLERİ.....	39
3.5.1. Vergi Denetmenleri Otomasyon Sistemi (VEDOS)	39
3.5.2. Vergi İstihbarat Projeleri - BİDDEP- ICR- EMKAS-	
VERİA	40
3.5.3. İnsan Kaynakları Otomasyon Projesi (İNKA)	40
3.5.4. Takdir Komisyonu Otomasyonu (TAKKOM)	41
3.5.5. Özelge Otomasyon Sistemi.....	41
3.5.6. Elektronik Banka Tahsilât Sistemi (EBTİS) E-Tahsilat ve	
E-Haciz	41
3.5.7. İnternet Vergi Dairesi	42
3.5.8. E-Beyanname	42
3.5.9. E-Belge Uygulamaları	44
3.5.10. E-Tebliğat.....	45
3.5.11. KDV İadeleri Uygulamaları	45
3.5.12. Hazır Beyan Sistemi	47
3.5.13. Defter Beyan Sistemi	48
3.6. DİJİTALLEŞMENİN VE E-DÖNÜŞÜMÜN MUHASEBE	
EĞİTİMİNE ETKİLERİ.....	49

3.7. DİJİTALLEŞME VE E-DÖNÜŞÜM İŞİĞİNDE MUHASEBE MESLEĞİNİN GELECEĞİ.....	51
BÖLÜM 4. DİJİTAL ÇAĞDA MUHASEBE MESLEĞİNİN YENİDEN TASARIMI: MALİ MÜHENDİSLİK.....	55
4.1. MALİ MÜHENDİSLİĞİN TANIMI VE MUHASEBE MESLEĞİNİN MÜHENDİSLİK İLE İLİŞKİSİ	55
4.1.1. Mali Mühendislik Tanımı ve Gerekliliği.....	55
4.1.2. Muhasebe Mesleğinin Mühendislikle İlişkisi.....	58
4.2. MALİ MÜHENDİSLİĞİN KAVRAMSAL VAROLUŞ NEDENİ.....	59
4.3. MALİ MÜHENDİSLİĞİN İŞLETME VE ÜLKE EKONOMİSİNE ETKİLERİ.....	61
4.4. MALİ MÜHENDİSLİĞİN MUHASEBE MESLEĞİNE ETKİLERİ	63
BÖLÜM 5. DİJİTALLEŞMENİN MUHASEBE MESLEĞİNE VE MESLEK MENSUPLARINA ETKİLERİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA	67
5.1. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	67
5.2. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI VE YÖNTEMİ.....	67
5.3. ARAŞTIRMANIN GÜVENİRLİĞİ VE DEĞERLENDİRME	68
5.3.1. Güvenirlilik ve Geçerlilik Analizleri.....	68
5.3.2. Katılımcıların Demografik Yapısı.....	71
5.3.3. Dijitalleşmenin ve Teknolojik Gelişmelerin Muhasebe Mesleğine ve Meslek Mensuplarına Etkilerine Yönelik Araştırma Sorularından Elde Edilen Bulgular	74
5.3.4. Demografik Değişkenlere İlişkin Bulgular.....	78
5.3.4.1. Muhasebe meslek mensuplarının cinsiyetlerine göre dijitalleşmenin ve teknolojik gelişmelerin muhasebe mesleğine ve mensuplarına etkilerine ilişkin görüşleri	78
5.3.4.2. Muhasebe meslek mensuplarının yaş gruplarına göre dijitalleşmenin ve teknolojik gelişmelerin muhasebe mesleğine ve mensuplarına etkilerine ilişkin görüşleri	80

5.3.4.3. Muhasebe meslek mensuplarının eğitim durumlarına göre dijitalleşmenin ve teknolojik gelişmelerin muhasebe mesleğine ve mensuplarına etkilerine ilişkin görüşleri.....	82
5.3.4.4. Muhasebe meslek mensuplarının unvanlarına göre dijitalleşmenin ve teknolojik gelişmelerin muhasebe mesleğine ve mensuplarına etkilerine ilişkin görüşleri	84
5.3.4.5. Muhasebe meslek mensuplarının çalışma şekillerine göre dijitalleşmenin ve teknolojik gelişmelerin muhasebe mesleğine ve mensuplarına etkilerine ilişkin görüşleri.....	86
5.3.4.6. Muhasebe meslek mensuplarının mesleki kıdemlerine göre dijitalleşmenin ve teknolojik gelişmelerin muhasebe mesleğine ve mensuplarına etkilerine ilişkin görüşleri.....	88
5.4. ARAŞTIRMA ÜZERİNE TARTIŞMA VE YORUM	90
BÖLÜM 6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	92
KAYNAKLAR.....	94
EKLER.....	101
ÖZGEÇMİŞ.....	104

ÖZET

DİJİTALLEŞMENİN MUHASEBE MESLEĞİNE VE MESLEK MENSUPLARINA ETKİLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA VE YENİ BİR KAVRAM ÖNERİSİ: MALİ MÜHENDİSLİK

Günümüzde hızla değişen teknoloji, eğitim ve düşünce alanlarında ortaya çıkan şartlar ve gereksinimler, mesleklerin değişen dünya düzenine uyum sağlayacak biçimde değişmelerini zorunlu kılmakta ve meslek örgütlerini yeni yaklaşım modelleri arayışına zorlamaktadır. Günümüz dünyasında, muhasebe mesleğinin dijitalleşme sürecinde ortaya çıkacak teknolojik gelişmelere cevap verebilmesi için yeni bir modellemeye ihtiyaç vardır. Bu modelleme teknolojik gelişmeler ışığında muhasebe mesleğini düşünce, eğitim, kültür ve teknoloji gibi alanlarda baştanbaşa yeniden yapılandırarak geleceğe hazırlamalı ve içinde bulunduğumuz asırda geçmişe kıyasla daha etkin bir konuma getirmelidir. Bu çalışmanın amacı, dijitalleşmenin ve teknolojik gelişmelerin muhasebe mesleğine ve meslek mensuplarına etkilerini ortaya koyarak, mali müşavirlik mesleğini yukarıdaki ifade edilen hususlar ışığında geleceğe hazırlayacak olan modellemenin **mali mühendislik** olduğunu ileri sürmektedir.

Bu kapsamda hazırlanan anket formu, Türkiye’de faaliyet gösteren muhasebe meslek mensuplarına internet aracılığıyla, Google Drive sistemi kullanılarak uygulanmış ve elde edilen veriler SPSS yardımıyla analiz edilmiş ve bulgular ışığında ulaşılan sonuçlar değerlendirilmiştir.

Sonuç olarak, muhasebe meslek mensuplarının dijitalleşme ve teknolojik değişimlere kendini hazır hissettiği, kolaylıkla uyum sağlayabileceği ve hali hazırda verilen muhasebe yeterlilik eğitimlerinin gelecekte yaşanacak teknolojik gelişmelere uyumlu olmadığı ve muhasebe mesleğinin teknolojik gelişmeler ışığında geleceğe hazırlayacak olan yeni bir modeli destekleyeceği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Muhasebe mesleği, bilgi teknolojileri, mali mühendislik

Tarih: Temmuz, 2018

ABSTRACT

THE EFFECTS OF DIGITALIZATION AT THE ACCOUNTING PROFESSION AND THE ACCOUNTING MEMBERS AND THE PROPOSAL FOR A NEW EXPRESSION: FINANCIAL ENGINEERING

In today's fast changing technology, education and thought, shows the necessity that the professions must change in order to adapt to the changing world order and forcing professional organizations to search for new approach models. In today, world of the accounting profession have to respond to the technological developments in the digitalization process which means that there is a need for a new model. This modelling has to be based on brand-new technological developments in the field of education, culture and technology which is at the same time the preparation of the future and should bring it to more effectiveness compared to the past. The intention of this study is to demonstrate the effects of the digitalization and technological developments to the accounting profession. The above-mentioned developments show as well that the model of financial advisor profession will be a financial engineering model.

The prepared survey for this content of the accounting professionals in Turkey were operated via internet and by using Google Drive. The obtained results were analyzed and evaluated by using statistical package program.

As a result, we can outline that the members of the accounting profession have to be ready to exchange themselves and adapt easily to the technological changes and the digitalization. The current education which is given to the accounting profession is not compatible with the technological development and this is the reason why there is a need of a new model which is supporting the technological developments.

Keywords: Accounting Profession, Information Technologies, Financial Engineering

Date: July 2018

KISALTMALAR

ACA	: Associate Chartered Accountant (Yeminli Mali Müşavir)
AICPA	: American Institute of Certified Public Accounts (Amerika Sertifikalı Kamu Muhasebecileri Enstitüsü)
ASO	: Ankara Sanayi Odası
BİDDEP	: Bilgisayar Destekli Denetim Projesi
E-BEYANNAME	: Elektronik Beyanname
E-TEBLİGAT	: Elektronik Tebligat
EBTİS	: Elektronik Banka Tahsilât İşleme Sistemi
E-DEFTER	: Elektronik Defter
E-FATURA	: Elektronik Fatura
EMKAS	: Elektronik Muhasebe Kayıt Arşiv Sistemi
ERP	: Kurumsal Kaynak Planlaması
EUROSTAT	: Avrupa Birliği İstatistik Kurumu
FCA	: Federal Muhasebe Meslek Mensupları
GİB	: Gelir İdaresi Başkanlığı
GZFT	: Güçlü Yönler/Zayıf Yönler/Fırsat ve Tehditler
ICR	: Karakter Tanıma Teknolojisi
IFAC	: Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu
İNKA	: İnsan Kaynakları Otomasyon Projesi
KDVİRA	: KDV İadesi Risk Analiz Sistemi
KEP	: Kayıtlı Elektronik Posta Sistemi
KİT	: Kamu İktisadi Teşebbüsü
KKDF	: Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu Kesintisi
OIV	: Özel İletişim Vergisi
SARP	: Sahte Belge Risk Analiz Programı
SM	: Serbest Muhasebeci

SMMM	:	Serbest Muhasebeci Mali Müşavir
TAKKOM	:	Takdir Komisyonu Otomasyonu
TESMER	:	Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Temel Eğitim ve Staj Merkezi
TTK	:	Türk Ticaret Kanunu
TÜRMOB	:	Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği
Vb	:	Ve Benzeri
Vd	:	Ve Diğerleri
VEDOP	:	Vergi Daireleri Tam Otomasyon Projesi
VEDOS	:	Vergi Denetmenleri Otomasyon Sistemi
VERİA	:	Veri Ambarı
YMM	:	Yeminli Mali Müşavir

TABLO LİSTESİ

SAYFA NO

Tablo 3.1.	Klasik muhasebe programları ile bulut bilişim tabanlı muhasebe programlarının karşılaştırılmalı incelenmesi	35
Tablo 3.2.	Muhasebe Meslek Mensuplarının Teknoloji Yeterliliği İçin 25 Teknoloji.....	50
Tablo 5.1.	Faktör Analizine İlişkin Varyans Tablosu.....	68
Tablo 5.2.	Bileşen Dönüştürüm Matrisi.....	69
Tablo 5.3.	Ölçek Maddelerinin Faktör Yükleri, Madde Toplam Korelasyonları, Alfa Güvenirlik Katsayıları	70
Tablo 5.4.	Ankete Katılan Muhasebe Meslek Mensuplarının Cinsiyetlerine Göre Dağılımı	71
Tablo 5.5.	Ankete Katılan Muhasebe Meslek Mensuplarının Yaşlara Göre Dağılımı	71
Tablo 5.6.	Ankete Katılan Muhasebe Meslek Mensuplarının Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı	72
Tablo 5.7.	Ankete Katılan Muhasebe Meslek Mensuplarının Mesleki Unvanlarına Göre Dağılımı	72
Tablo 5.8.	Ankete Katılan Muhasebe Meslek Mensuplarının Çalışma Şekillerine Göre Dağılımı.....	73
Tablo 5.9.	Ankete Katılan Muhasebe Meslek Mensuplarının Çalışma Yıllarına Göre Dağılımı	73
Tablo 5.10.	Muhasebe Meslek Mensuplarının e-Dönüşümden Memnuniyet Görüşlerine Yönelik İfadelere Katılım Durumları	74
Tablo 5.11.	Muhasebe Meslek Mensuplarının e-Dönüşüme Uyumuna Yönelik İfadelere Katılım Durumları	75
Tablo 5.12.	Muhasebe Meslek Mensuplarının Yeni Mesleki Yeterliliğe İlişkin Görüşlerine Yönelik İfadelere Katılım Durumları	76

Tablo 5.13. Muhasebe Meslek Mensuplarının Dijitalleşme ve Teknolojik Ürünlerden Memnuniyetsizliğine Yönelik İfadelere Katılım Durumları	77
Tablo 5.14. Muhasebe Meslek Mensuplarının e-Dönüşüm Kaynaklı Kaygılarına Yönelik İfadelere Katılım Durumları	78
Tablo 5.15. Muhasebe Meslek Mensuplarının Cinsiyetlerine Göre Dijitalleşmenin ve Teknolojik Gelişmelerin Muhasebe Mesleğine ve Meslek Mensuplarına Etkilerine İlişkin Test Sonuçları	79
Tablo 5.16. Muhasebe Meslek Mensuplarının Yaş Gruplarına Göre Dijitalleşmenin ve Teknolojik Gelişmelerin Muhasebe Mesleğine ve Mensuplarına Etkilerine İlişkin Test Sonuçları	81
Tablo 5.17. Muhasebe Meslek Mensuplarının Eğitim Durumlarına Göre Dijitalleşmenin ve Teknolojik Gelişmelerin Muhasebe Mesleğine ve Mensuplarına Etkilerine İlişkin Test Sonuçları	83
Tablo 5.18. Muhasebe Meslek Mensuplarının Unvanlarına Göre Dijitalleşmenin ve Teknolojik Gelişmelerin Muhasebe Mesleğine ve Mensuplarına Etkilerine İlişkin Test Sonuçları	85
Tablo 5.19. Muhasebe Meslek Mensuplarının Çalışma Şekillerine Göre Dijitalleşmenin ve Teknolojik Gelişmelerin Muhasebe Mesleğine ve Mensuplarına Etkilerine İlişkin Test Sonuçları	87
Tablo 5.20. Muhasebe Meslek Mensuplarının Mesleki Kıdemlerine Göre Dijitalleşmenin ve Teknolojik Gelişmelerin Muhasebe Mesleğine ve Mensuplarına Etkilerine İlişkin Test Sonuçları	89

BÖLÜM 1. GİRİŞ

Günümüzde yapay zekâ, robotik teknolojiler, bulut sistemleri, blockchain teknolojisi ve dördüncü sanayi devriminin beraberinde getirdiği dijitalleşme ve bunun da beraberinde getirdiği değişim kavramı, yirmi birinci yüzyıla damga vurmuştur. Birçok meslek dalı teknolojik gelişmeler sonucunda tarihin tozlu sayfalarında yitip gitme tehlikesi ile karşı karşıya kalmıştır ve kalacaktır.

Teknolojik gelişmeler ve bunların yol açtığı değişen koşullar, bilgi üretiminde en önemli unsurların başında gelen muhasebe mesleğini değişime zorlamaktadır. Günümüzde artık bu mesleği geleneksel yöntemlerle (kâğıt-kalem kullanarak) icra eden muhasebecileri bulmak neredeyse imkânsızdır. Bilgi teknolojisinin muhasebe alanında ortaya çıkardığı yeni beceri türlerini kazanmak, muhasebeciler için elzem bir hal almıştır. E-defter, e-beyanname, yeni nesil yazarkasa, e-fatura, defter beyan ve hazır beyan sistemi gibi teknolojik kavramlar teknolojik gelişmelerin son on yılda muhasebe mesleğine sağladığı yeniliklerden yalnızca bir kaçıdır. Bir başka deyişle, diğer meslek grupları gibi muhasebe mesleği de “Sanayi 4.0” diye adlandırılan dördüncü sanayi devrimi ve teknolojik gelişmelerle beraber çeşitli değişimlere uğrayacaktır.

Bu gelişmelere paralel olarak, devlet kurumlarında teknolojik ilerlemeleri uygulamaya yönelik adımlar atılmaktadır. Kayıt dışılığı önlemeyi, eleman, zaman ve kâğıt gibi masraf kalemlerini azaltmak isteyen Maliye Bakanlığı, bilgi teknolojileri ve otomasyon sistemlerine yatırım yapmaya devam etmektedir. Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığı, önümüzdeki yıllarda birçok bilgi ve beyanın veri tabanına e-fatura, e-defter, yeni nesil yazar kasa ve interaktif vergi dairesi gibi sistemler tarafından kayıt edilmesi için gereken çalışmalarını sürdürmektedir. “Defter Beyan ve Hazır Beyan Sistemleri” bu çalışmalardan biridir. Türkiye’deki muhasebe sistemi ve muhasebe mesleği temel olarak Maliye Bakanlığı’nın işletmelerden/kurumlardan talep ettiği bilgilerin sağlanması üzerinedir. Bu bilgilerin teknolojinin gelişmesiyle beraber dijital sistemler tarafından Maliye Bakanlığı’na sağlanacağı gerçeği, muhasebe meslek grubunun geleceği ile ilgili tehlikelere işaret etmektedir.

İnsanlık tarihinde meydana gelen tüm devrimlerin, diğer tüm sonuçlarının yanı sıra, yıkıcı sonuçlarının da olduğu bilinmektedir. Her devrimde olduğu gibi, dijital devrimin insanlar için yıkıcı sonuçlarının olacağı, toplumsal yaşamı, bireyin dünyasını, mesleklerin işleyişini değiştireceği açıktır. Muhasebe mesleği de bu dijital devrimden payına düşeni alacaktır. Dijital devrimle beraber kâğıt, makbuz, elle kayıt, beyan, bildirim vb. geleneksel muhasebe yöntemlerinin artık kullanılmaz olmaları, bunların yerine barkot sisteminin ve internet tabanlı muhasebenin (bulut sistemi ve blockchain teknolojisi) tercih edileceği tahmin edilmektedir. Bu yüzden de muhasebe mesleğinin bu gelişmeler ışığında yeniden yapılandırılması ve bu konuda ileriye dönük fikirlerin ortaya konulması önem arz etmektedir.

Mühendislik mesleği düşünce sistematiğine dayanan, düşünme yeteneklerini ön planda tutan ve günümüzde artık salt binaların tasarımı ve inşasından öte, yoksulluk, eşitsizlik, felaketten kurtarma veya iklim değişikliği gibi birçok toplumsal ve küresel soruna da eğilen bir meslek grubudur. Sosyal mühendislik, çevre mühendisliği, değişim mühendisliği ve risk mühendisliği bu sorunlara eğilen mühendislik meslek grubu dallarından bir kaçıdır. İşte mali mühendislik bu geniş görüşlülük ışığında doğmuştur. Mali mühendisler kendi alanında uzmanlaşmış, teknolojik gelişmelere paralel olarak teorik ve pratik bilgilerini, matematik, felsefe ve diğer bilim dalları ile birleştireceklerdir. Mali mühendislik muhasebe meslek mensuplarına küresel gelişmelere bağlı olarak yeniden tasarlanan mesleki kariyer alanı sağlayacaktır. Mali mühendisliğin pratik ve teorik bilgilerini diğer bilim dalları ile bir araya getirip teknolojik gelişmeler ışığında muhasebe mesleğini yeniden tasarlaması öngörülmektedir. Mali mühendislerin yirmi birinci yüzyılda yaşanan teknolojik gelişmeler doğrultusunda mali tablolar hazırlayabilme, analiz edebilme ve yorumlayabilme, mali problemleri tanımlayabilme ve bu problemlere bilimsel çözümler üretebilme, işletmelerin mali yapısını ve mali geleceğini yeniden kurgulayabilme ve yeni stratejiler geliştirebilme becerilerine sahip olmaları beklenmektedir. Bu becerilerin, bu meslek grubunun toplumda hak ettiği saygıyı kazanmasına da yardımcı olacağı düşünülmektedir.

BÖLÜM 2. MUHASEBE MESLEĞİ VE MUHASEBE MESLEĞİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ

2.1. MUHASEBENİN TANIMI VE TEMEL KAVRAMLARI

Muhasebe günlük hayatın ihtiyaç ve zaruretlerine bağlı olarak, günlük hayatın ihtiyaç ve zaruretlerine bir cevap vermek üzere kendiliğinden doğmuştur. (Hiçşamaz, 1956, s.351) Muhasebe, aileden küçük, büyük tüm işletmelere kadar mali nitelikteki işlemleri ve olayları kaydeden, sınıflandıran, özetleyip rapor eden, sonuçları yorumlayan ve bunları kişi ve/veya kuruluşlara ileten bir bilgi sistemidir. Muhasebe, işletmenin faaliyetlerinin planlanmasını, yürütülmesini, denetlenmesini ve işletme sahip ve yöneticilerinin doğru karar almasını sağlayan temel bilgi niteliğindedir. Bu çerçevede muhasebe işletmenin dili olarak kabul edilir.

Muhasebe mesleğinin odak noktası işletmelerin faaliyetlerine esas olan bilgi ve belgelerin kayıt edilmesi, düzenlenmesi, raporlanması ve kullanışlı şekilde bilgi kullanıcılarına aktarılmasıdır. Muhasebe mesleğinin temel olarak kaydetme, sınıflandırma, özetleme ve analiz ve yorum olmak üzere dört fonksiyonu bulunmaktadır:

- **Kaydetme:** Bu aşamada, mali işlemler belgelere dayanarak muhasebe defterlerine kaydedilir. Kaydetme, muhasebenin en önemli işlevidir. Muhasebede kayıtların yanlış yapılması durumunda, kayıt işleminden sonraki aşamaların da herhangi bir önemi kalmayacaktır. Her bir işlem için ilk yapılması gereken belgelere dayalı kayıttır. Muhasebede, tek taraflı ve çift taraflı olmak üzere iki kayıt yöntemi vardır. Çift taraflı kayıt sisteminde muhasebe kayıtları yevmiye defterine kaydedilir.
- **Sınıflandırma:** Kaydedilen bilgiler belirli zaman aralıklarında toplanır ve daha sonra bu bilgiler niteliklerine göre gruplara ayrılır. Bu, farklı nitelikteki ve gruplardaki işlemlerin birbirleri ile karıştırılmadan ayrı sınıflarda incelenmesine olanak sağlar. Muhasebe sisteminde sınıflandırma işlemleri muhasebe defterlerinden büyük defterlere (defteri kebir) yapılmaktadır.

- **Özetleme:** Kaydedilen ve sınıflandırılan bilgilerin anlamlı bir şekilde kısaltılıp çeşitli mali raporlara dökülmesi işlemine özetleme denir (Bilanço, Gelir Tablosu vb.). Dönem sonlarında, sınıflandırılan işlemler toplanır ve daha kolay sonuçlar çıkarabilmek için özetlenir. Dönem sonlarında işletmeler yüzlerce hatta binlerce işlem yapmış olabilirler. Aynı nitelikteki işlemlerin özetlenmesi, çok sayıdaki muhasebe işlemlerinin incelenmesi açısından kullanıcılara kolaylık sağlamaktadır.
- **Analiz ve Yorum:** Analiz aşaması, kaydedilen, sınıflandırılan ve özetlenen işlemlerin son aşamasıdır. İşletmeyle ilgili mali sonuçlar ortaya konulur ve bu sonuçlara bakılarak işletmenin mali durumuyla ilgili analizler ortaya konulup, yorumlar yapılır.

Bahsi geçen dört işleme tabi tutulmuş veriler, ilgili kurum ve kuruluşlara bilgilendirme amacı ile sunulur. Bilgilerin sunumunda herkesin anlayacağı bir dilin kullanılması önem arz etmektedir.

Muhasebe aynı zamanda işletmelerin varlık ve kaynak oluşumunu, bunların kullanılma biçimlerini ve yapılan mali işlemler sonucunda bu varlık ve kaynaklarda meydana gelen artış ve azalışları açıklayan bir bilgi sistemidir. Bir başka deyişle işletmenin sahip olduğu varlık ve kaynakları tespit eder. İşletmelerin mali dönemlerindeki faaliyetlerinin incelenmesi yoluyla, dönem sonlarında ortaya çıkan mali sonuçların anlaşılmasını sağlar. İşletmelerin ekonomik durumlarını tespit eder, ortaya koyar ve üçüncü şahıslarla ortaya çıkması olası hukuki anlaşmazlıklarda işletme ile ilgili delillerin ortaya konmasını sağlar. İşletme personelinin suiistimaline karşı işletmenin varlığının korunmasını sağlar. İşletmelerin ödemekle yükümlü olduğu vergileri hesaplar. Ayrıca, işletme yöneticilerinin işletmelerinin devamının sağlanması ve/veya büyütülmesi için alacağı kararlarda ihtiyaç duyacakları mali verilerin kaynağı yine muhasebe mesleğidir.

Muhasebe sisteminin sonuçları kimi ilke ve kurallara dayalıdır. Bu kural ve ilkeler üzerinde hem fikir kalınan ve muhasebeyi belirli bir standarda sokan ilke ve kurallardır. Muhasebe sonuçları, karşılaştırılabilir ve doğrulanabilir olmakla beraber, düşünce ve isteklere bağlı değildir ve tarafsızdır. Üstelik muhasebe verileri, kaynaklara ve belgelere dayandırıldığından, güvenilirdir.

Tüm dünyada kabul edilmiş muhasebe ilkeleri vardır. Muhasebe uygulamaları, bu ilkeler esas alınarak yürütülür. Bununla beraber bu ilkeler ülkelerin ekonomik ve

sosyal yapılarına göre de değişebilir. Yani, muhasebenin değişmez ilkeler yerine, ekonomik ve sosyal gelişmelere ve gereksinimlere göre değişebilen genel kabul görmüş ilkelere dayandırıldığını söylemek daha doğru olacaktır. Bu ilkeler, muhasebe uygulamalarındaki farklılıkların azalmasını ve muhasebe uygulamalarının tutarlı olmasını sağlar ve bilgilerin işletme içinde ve işletmeler arasında karşılaştırılmasına olanak sağlayacak raporlar üretir. İşletme faaliyetleri ve rapor kullanıcıları, muhasebe standartları yoluyla uygulamaya konulan muhasebe ilkelerinin sürekli olarak gelişmesine ve değişmesine etki etmektedir. Öte yandan, muhasebe, işletmelerin gereksinimlerini karşılamak zorunda olduğundan, ekonomik ve sosyal değişimleri de dikkate almak zorundadır.

Tüm dünyada genel kabul görmüş muhasebe ilkeleriyle beraber gerek ulusal gerekse uluslararası boyutlarda geliştirilmekte olan bir diğer muhasebe kavramı ise muhasebe standartlarıdır. Ülkelerin ekonomik ve sosyal yapı bakımından farklılaşması, muhasebe standartlarının da ülkelere özgü özellikler taşımasını ve dolayısıyla ülkeden ülkeye farklılaşmasını beraberinde getirmektedir. Ne var ki, tüm dünyada uygulanan muhasebe uygulamalarının uyumlu hale getirilebilmesi için ülkeden ülkeye farklılık gösteren muhasebe standartlarının da uyum içinde olması gerekmektedir.

Bunun için, öncelikle şu gerçek göz önünde bulundurulmalıdır: hem muhasebe standartlarının hem de muhasebe ilkelerinin dayanak noktası muhasebe kavramlarıdır ve söz konusu standart ve ilkeler, bu kavramlarla uyumlu olmak zorundadır. Zira muhasebe kuramının da temel dayanağı olan bu muhasebe kavramları hem beynelmileldir hem de tüm dünyadaki muhasebe uygulamalarına yön vermektedir. Bir başka deyişle, muhasebe uygulamaları bu muhasebe kavramlarına dayandırılmaktadır. Bu muhasebe kavramlarını on iki başlık altında toplamak mümkündür: (Zengin, 2016, s.10-15)

- Sosyal Sorumluluk Kavramı
- Kişilik Kavramı
- İşletmenin Sürekliliği Kavramı
- Dönemsellik Kavramı
- Parayla Ölçülme Kavramı
- Maliyet Esası Kavramı

- Tarafsızlık ve Belgelendirme Kavramı
- Tutarlılık Kavramı
- Tam Açıklama Kavramı
- İhtiyatlılık Kavramı
- Önemlilik Kavramı
- Özün Önceliği Kavramı

Muhasebenin temeli bu on iki kavramdan oluşmaktadır. Bu kavramlar muhasebe bilgi sisteminin temelini oluşturmakla birlikte muhasebe uygulamalarına da yön vermektedir. Yine bu kavramlar muhasebe bilgi sisteminin temel koyucu ilkeleri olup, muhasebe işleyişine ön dayanak oluşturmaktadır.

2.2. MUHASEBE MESLEĞİ

İnsanlık tarihi kadar eski olan muhasebenin, muhasebe tarihçileri tarafından 7000 yıllık bir geçmişi olduğu iddia edilmektedir. Muhasebe bulgularına tarihin en eski toplumları olan “Mezopotamya”, “Eski Mısır” ve “Eski Yunan” uygarlıklarında rastlamak mümkündür. Hatta muhasebe tarihçilerine göre yazı ilk kez, Sümerliler tarafından tarımsal ürünlerin depolanma sürecinde kayıt amacıyla kullanılmıştır. Nitekim gün yüzüne çıkarılan kimi Sümer yazıtlarında tarımsal ürünleri simgeleyen tahıl ve koyuna benzeyen şekiller göze çarpmaktadır. (Gökgöz, 2011, s.167-169)

Muhasebe kavramının ortaya çıkışında ve gelişiminde başta din ve devlet olmak üzere çeşitli kurumların etkisi olmuştur. Bu kavramın insanlar tarafından icat edildiği haliyle günümüzdeki hali arasında önemli farklar bulunmaktadır. Artık muhasebe çok geniş alanlarda icra edilmektedir. Nitekim Muhasebe Nazariyesi isimli eserinde, Alfred Isaac bu durumu şöyle ifade etmiştir: “Eski zamanlarda muhasebe, defter tutmakla bir tutuluyordu. Hâlbuki bugünkü iktisatta defter tutma usulündeki kayıtlardan başka birtakım kayıtlar da peyda olmuş ve muhasebe mefhumu gittikçe genişlemiştir.” (Gökgöz, 2011, s.169-170)

Tarihsel süreç içerisinde gelişimini sürdüren muhasebe, zamanla bir meslek haline dönüşmüştür. Muhasebenin görevlerini yerine getirmek suretiyle, muhasebede belirtilen hedeflere ve sonuçlara ulaşılmasına aracılık eden kişiler bu mesleğin içinde sayılmaktadır. Muhasebe mesleğini icra eden kişilere de “**muhasebeci**” denilmektedir. Muhasebe mesleğini icra eden kişiler muhasebe alanında eğitimlerini almış uzman

kişiler olmalıdırlar. Muhasebecilerin görevlerini doğru ve eksiksiz olarak yerine getirmesi gerekmektedir. Muhasebeci olmak hem beceri hem de alçakgönüllü gerektiren bir başarıdır. Muhasebeciler ticari etkileşimlerin temelini oluşturur; aynı zamanda ticari hayatın birçok yönüyle de anahtar oyuncularındır. Muhasebe mesleği, iki temel özelliğe dayanır: uzmanlık ve sorumluluk. Muhasebeci ne yapması gerektiğini, nasıl yapacağını ve niçin yaptığını bilmek zorundadır. Doğru teşhis koymalı, doğru tavsiye ve çözümler sunmalıdır. En önemlisi mesleğinin sorumluluğunu bilmek zorundadır. Muhasebeciler, muhasebe mesleğini icra ederken; dürüstlük, güvenilirlik, tarafsızlık, bağımsızlık ve sosyal sorumluluk gibi etik ilkelere uymak zorundadırlar.

Muhasebe iş dünyasının dilidir. Bu dil çağlar boyunca değişikliğe uğramıştır. Teknolojik gelişmeler arttıkça, muhasebecinin istatistiksel değerleri analiz etme kabiliyeti de artmıştır. Teknolojik ilerlemeler, muhasebecinin verileri etkili biçimde yorumlama yeteneğini geliştirmiştir. Muhasebe alanındaki teknolojik gelişmelere İş hayatındaki hesaplamaları yapmak için kullanılan abaküs icadıyla başlanabilir. Teknoloji ilerledikçe muhasebe işinin hızı ve yeterliliği de gelişmiştir. Yirminci yüzyılın sonlarına doğru muhasebe mesleği tamamen yeni bir görünüm kazanmaya başlamıştır. Bilgisayarlar ve muhasebe yazılımı endüstriyi tamamen değiştirmiştir. Bilgi sistemlerinin gelişmesi, hesap makinesi, defter ve kalem gibi ihtiyaçları ortadan kaldırmıştır. Bilgisayarı kullanan bir muhasebeci günümüzde daha fazla verimlilikle muhasebe ve analiz yapabilir durumdadır.

Muhasebeciler, şirketler için paha biçilemez bir öneme sahiptir. Bu kişiler, şirketin finansal bilgileri üzerine kurulu olan çalışmalarında sorgulayıcı bir zihin kullanmaktadırlar. Aldıkları muhasebe eğitimi, sorunların çözümünde pragmatik ve objektif bir yaklaşım benimsemelerini sağlar. İş dünyasındaki muhasebe uzmanları, şirketlerin amaç ve hedeflerini gerçekleştirmesine yardımcı olur, tavsiyelerde bulunur ve işletmelerin maliyetleri düşürmesine ve riskleri azaltmasına yardımcı olur. İş dünyasındaki profesyonel muhasebeciler şirket sahiplerinin çıkarlarını temsil eder. Rollerini normal olarak şunları içerir: Örgütün yönetilmesi için finansal bilgilerin oluşturulması, iletilmesi ve analiz edilmesi, işletmenin stratejik yönünün oluşturulması ve bunun sürdürülmesidir. İç denetçiler olarak, muhasebe meslek mensupları, yönetimin, organizasyonun risk yönetimi ve iç kontrol süreçlerinin etkin bir şekilde

çalıştığından yönetim kuruluna bağlı olarak güvence sağlar. Kamu sektöründeki muhasebeciler, birçok kişinin hayatını etkileyen maliye politikalarını şekillendirmektedir. Akademik çevredeki muhasebeciler ise, mesleğin bilgi, beceri ve etik temellerini yeni nesillere aktarmadaki önemli rolü üstlenmişlerdir.

Günümüzde muhasebe mesleği şahısların, işletmelerin, kamu kurum ve kuruluşlarının daha da önemlisi devlet faaliyetlerinin planlanması, yürütülmesi, denetlenmesi gibi işleri yapan vazgeçilmez bir meslek haline gelmiştir. Teknolojide yaşanan ilerlemeler her meslek grubunda olduğu gibi muhasebe mesleğinde de önemli değişiklik ve gelişmeleri beraberinde getirmiştir. Bu gelişmeler neticesinde çağın gerektirdiği teknolojik değişimlere uyum sağlayan, profesyonel muhasebecilere gereksinim artmaktadır. Toplumların yaşantısında ve ülkelerin ekonomik yapısında yaşanan değişimler muhasebe mesleğinin icra edildiği çerçevenin de esaslarını oluşturmaktadır. Buna göre, muhasebecilerden, yatırımcılarla beraber bilgi kullanıcılarının da bilgi ihtiyaçlarını karşılamaları beklenmektedir. Kurumların çalışma şartlarını anlayabilmek için muhasebecilerin hem küresel bir bakış açısına sahip olmaları hem de teknolojik gelişmeler neticesinde yaşanan değişimlere ayak uydurmaları gerekmektedir.

2.3. DÜNYADAKİ MUHASEBE MESLEĞİ VE TARİHSEL GELİŞİMİ

Muhasebe tarihçilerinin birçoğu yazının ve rakamların icadını muhasebeye bağlamakta; yazı ve rakamların insanların muhasebe (hesaplaşma) ihtiyacından doğmuş ve gelişmiş olduğunu ileri sürmektedirler. (Can, 2007, s. 95) Bu iddialar muhasebenin yazının icadından da önce var olduğunu göstermektedir. Yine muhasebe tarihçilerine göre yazı ilk kez, Sümerliler tarafından tarımsal ürünlerin depolanma sürecinde kaydetmek amacıyla kullanılmıştır. İlk Sümer yazıtlarında, tarımsal ve hayvansal ürünleri simgeleyen şekiller ve yazılar bulunmuştur. Zamanla, yazıtlar üzerinde simgelenmeye çalışılan varlıkların yerini daha basit kimi şekil ve yazılar almıştır. (Gökgöz, 2011, s. 170-176)

Birçok araştırma neticesinde muhasebenin doğuşunun Mezopotamya'da olduğuna dair güçlü kanıtlar bulunmuştur. Mezopotamya'da 7000 yıldan eski dönemlere ait muhasebe kayıtları bulunmakta olup, eski Mezopotamya belgelerin-

de harcama listesinde ticarete konu mallar gösterilmektedir. Özellikle Babil, Asur ve Sümer'in yıkıntılarında mahsullerin ve sürülerin büyümesini kaydetmek için ilkel muhasebe yöntemlerinin kullanıldığı tespit edilmiştir. Bütün bunlar, muhasebe tarihinin insanlık tarihi kadar eski olduğuna işaret etmektedir. Bu gerçek muhasebenin aynı zamanda en eski yönetim tekniği olduğunu göstermektedir. İlk hesap tekniklerinin insanlar arasındaki ilk değiş tokuş faaliyetleri ile beraber başladığı düşünülmektedir. Plunkett'e göre muhasebe, mesleklerin de en eskisidir. (Can, 2008, s. 96) Bu tarihsel süreç içerisinde muhasebenin doğuşunu ve gelişimini etkileyen başlıca faktörler din, devlet, hukuk, ticaret, bilim ve teknoloji olarak tespit edilmiştir.

Muhasebe tarihçilerine göre, muhasebe mesleğinin tarihi kökenleri Mısır'da Nil Vadisine ve Mezopotamya'da Fırat ve Dicle ırmaklarına kadar uzanmaktadır. Muhasebenin ekonomik gelişmelere paralel biçimde ilerlemesi için hem yazı ve aritmetiğe hem de bunları üzerine kayıt edecek malzemeye ihtiyaç duyulmuştur. Nil Vadisi'nde papirüs, Fırat ve Dicle vadilerinde ise tabletler bu amaçla kullanılmıştır. Muhasebenin ilk izlerine bu bölgelerde rastlanması, dünya üzerindeki ilk medeniyet izlerinin yine bu bölgelerde bulunması ile kuşkusuz bağlantılıdır. Zira medeniyetle beraber ticari ilişkilerin ve en nihayetinde ekonominin gelişmesi, bütün bunların kayda dökülmesi ihtiyacını da beraberinde getirmiştir. (Gökgöz, 2011, s. 167-169)

M.Ö. 4. bin yıl ile M.Ö. 3. bin yıl arasında, eski İran'daki iktidar liderleri ve rahipler insanları mali konularda denetlemişlerdir. Araştırmalar kapsamında bu civarlarda bulunan kil tabletlerde, muhasebe için kullanılan silindir simgeler, mahsullerin depolanması için geniş odalı binalarda bulunmuştur. Bu bulgular grafiksel sunumlar içeriyordu ve bu keşif muhasebe adına büyük bir bilimsel sıçramayı temsil etmektedir. (Aslan, 2015 s. 2-11)

M.Ö. 1. binyıl boyunca, ticaretin yaygınlaşması muhasebecinin rolünü de genişletmiştir. Fenikeliler defter tutma amaçları için bir fonetik alfabe icat ettiler. Eski Mısır'daki bir kişinin "yazım sorumlusu" unvanı bulunduğu kanıtı vardır. M.Ö. 4. yüzyıla gelindiğinde ise, Mısırlılar ve Babil'iler, sözlü "denetim raporları" da dâhil olmak üzere depodaki hareketi kontrol etmek için denetleme sistemleri kurmuşlardır. (Güzel, 2010, s. 1-22)

Roma dönemi incelendiğinde ise, halka yapılan arazi ve para hibeleri, tapınak inşaatları olmak üzere kamu harcamaları, tiyatro gösterileri ve gladyatör oyunlarının da dâhil tüm mali nitelikteki işlemlere ait muhasebe kayıtlarının tutulduğu tespit edilmiştir. Roma imparatorları, muhasebe bilgilerini planlama, kontrol ve karar vermek için kullanmışlardır. Bunun dışında Roma ordusu tarafından nakit , emtia vb. işlem kayıtlarının titizlikle tutulduğu tespit edilmiştir. (Güzel, 2010, s. 1-22)

On üçüncü yüzyılda yaşanan ticaretteki hızlı gelişim ile beraber muhasebe kayıtları da etkilenmiş ve bunun sonucunda daha gelişmiş muhasebe kayıtlarına yönelik bir ihtiyaç ortaya çıkmıştır. Bu, çift taraflı kayıt sisteminin geliştirilmesine yönelik ilk modern muhasebe hamlesini beraberinde getirmiştir. Mali işlemlerin tek bir kayıt ile ifade edildiği ilkel muhasebede (basit kayıt sistemi), hata yapmak kolay, yapılan hatanın bulunması ile zordu. Öte yandan, çift taraflı kayıt sistemi ile beraber, mali işlemlerin en az iki kere kayıt edilmesi söz konusu olmuş; bu da hata ihtimalini azaltmakla beraber, yapılan hatanın da ortaya çıkarılmasını kolaylaştırmıştır. Kayıt sistemi, Haçlı Seferleri döneminde Akdeniz ticaretinin gelişmesi ve Rönesans döneminde yaşanan ticari canlanma ile zorunlu bir hal almıştır. Günümüzdeki çift taraflı kayıt sisteminin ilk örneklerini Floransa'da bulmak mümkündür. İthalat, üretim ve elbise ticareti ile ekonomi alanında faaliyet gösteren Del Bene adlı şirket 1322 yılında kurduğu kayıt sistemi ile çift taraflı kayıt sisteminin öncüsü olmuştur. (Güzel, 2010, s. 1-22)

On dördüncü yüzyılda, İtalyan tacirler ekonomik faaliyetlerinin büyümesi sonucu şubeleşmeye gitmişler ve ilk bankalarla beraber İtalya'dan Orta Asya'ya gerçekleşen tüm ticaretin düzenlenmesinde pay sahibi olmuşlardır. Bu aynı zamanda, İtalyan tacirlerinin ekonomik olarak ve siyaseten İskandinavya'dan Hindistan'a kadar etkili olmalarını sağlamıştır. Cenova şehir yönetimi, 1340 yılında sermaye hesabı olarak şehir hesabını kullandıkları bir hesap planını çift taraflı kayıt sistemi ile birlikte hayata geçirmişlerdir. Bu hesap planı, masraf ve gelir hesaplarının her yılın sonunda kapatılmasını gerektirmiştir. Öte yandan hem ticaret hem de bankacılık işinde olan Francesco di Marco Datini'nin kayıtları ile çift taraflı kayıt sisteminde önemli bir gelişme kaydedilmiştir. İlk zamanlar tek taraflı kayıt sistemini kullanan Dantini, 1390 yılından itibaren çift taraflı kayıt sistemini kullanmaya başlamış ve bilançosuna borçlu, alacaklı, dış ilişkiler bakiyesi, şubeler bakiyesi, stok, şüpheli alacaklar,

ödenecek vergi, amortisman, ihtiyat, pay senetleri, bilanço tanziminde izi bulunamayan hatalar gibi kavramları eklemiştir. Floransa'nın bir diğer köklü ailesi olan Mediciler de 1397 yılında kurdukları bankayla bu konuda önemli gelişmelere imza atmıştır. İtalya'nın diğer şehirlerinde önemli şubeler açan Mediciler, her şubeyi ayrı bir varlık olarak değerlendirmiş ve şubeler arasında hesapların karşılıklılığını ve kontrolünü ön planda tutmuştur. (Aslan, 2015, s. 2-11)

Batılı muhasebe tarihçileri, muhasebe üzerine yazılan ilk kitabın İtalyan Matematikçi ve rahip Luca Pacioli'nin 1494 yılında yayınladığı "Summa di Aritmetica Geometria Proportioni et Proportionalita" adlı kitap olduğunu yaygın olarak kabul etmektedir. Kitabın içindeki "De Computis et Scripturis" başlıklı bölümün tamamı muhasebe ile ilgili olup, aynı zamanda bu bölüm "La Scuola Perfetto dei Mercanti" ismi ile 1504 yılında Tuscany'de ayrıca kitap olarak yayınlanmıştır. Pacioli'nin Summa'da bahsettiği muhasebe yöntemleri aslında 200 yıldan beri Venedik'te kullanılan yöntemlerdi. Pacioli'nin ilk muhasebe kitabı olarak gösterilmesine rağmen, Abdullah İbn Muhammed İbn Kiyâ AI-Mazanderani Pacioli'den 131 yıl önce, 1363 yılında "Resalâ-i Falakiyya der ilmi Siyagat" isimli eserinde çift taraflı kayıt sistemine ilişkin ayrıntılı bilgiler ve örnekler yazmıştır. AI-Mazanderani'ye göre defterlerin, kayıt şekillerinin, vesikaların ve muhasebe nevelerinin devletlerin muhasebesinde önemli yeri vardır. Muhasebenin diğer ilimlerden daha şerefli olduğunu belirten yazar, hesap işlemleri olmadıkça devlet işlerinin yürüyemeyeceğini, maliyenin gelir gider kayıtlarının doğru yürütülmediği için devletlerin maliyelerinin bozulabileceğini söyleyerek muhasebenin devlet ve toplum nezdinde öneminden de bahsetmiştir. (Can, 2007, s. 1-15)

Pacioli'nin eserinde belirttiği basit muhasebe sistemi on beşinci yüzyıl İtalya'sında yaygın bir biçimde kullanılmaktaydı. Öyle ki, Del Bene şirketi on beşinci yüzyıl ortalarında, biri maliyet kayıtlarına diğeri de ticari işlemlere ayrılmış iki muhasebe kayıt defteri kullanıyordu. Ayrıca, Pacioli kitabında bahsetmemesine rağmen, yaşadığı dönemde maliyet analiz formları da kullanılmıştı. Datini ise, muhasebesinde yabancı paralar için ayrı kolonları kullanmış ve yerli para ile yabancı para değerleri arasındaki farktan dolayı ortaya çıkan kar ve zararı hesaplamıştır. Pacioli kitabı Summa'nın otuz dördüncü bölümünde, on beşinci yüzyıl Venedikli tacirlerin uygulamalarını yansıtarak çift taraflı kayıt sisteminin tanımını vermiştir. (Can, 2007 s. 1-15)

On altıncı yüzyıl boyunca çeşitli dillerde muhasebe konulu pek çok kitap yayınlamıştır. 1540 ile 1574 arasında 6 kere basılan Domenico Manzoni'nin "Quaderno doppio col suo giornale secondo il costume di Venetio" isimli eseri, Pacioli'nin kitabından daha fazla örnek içermekle beraber, kitabın kimi bölümleri Pacioli'nin kitabından birebir alıntıdır. İlk İngiliz muhasebe kitabı ise 1543 yılında yayınlanan Hugh Oldcastle'ın "Profitable Treatyca" adlı kitabıdır. Manzoni'nin eseri gibi, bu eserde de Pacioli'nin kitabı birebir alıntılanmıştır. (Aslan, 2015 s. 2-11)

1769 yılında Benjamin Booth defteri kebire geçirmeden önce yardımcı defterin kullanılması teklifini ileri sürmüştür. On altı ve on yedinci yüzyıllarda İngiltere ve Hollanda'nın bazı bölgelerinde, Avrupa'da ise yaygın olarak kullanılan çift taraflı kayıt sistemi on sekizinci yüzyıla beraber tartışılmaya başlanmıştır. 1796 yayınladığı kitabıyla Edward Jones İtalyan sistemini eleştirmiş ve tek taraflı kayıt sistemini teklif etmiştir. Muhasebe konusunda ilk eser üreten kişiler eserleri aracılığıyla bilgilerini muhasebe uygulamacılarına aktarmayı sağlamıştır. Bu bilgilerin yardımıyla da uygulamacılar günümüzde kullanılan kayıt ve raporlama yöntemlerinin ortaya çıkmasında rol oynamışlardır. (Can, 2007, s. 1-15)

Günümüzün modern muhasebecilik mesleği ise, on dokuzuncu yüzyılda İskoçya'da ortaya çıkmıştır. Bu süre zarfında, muhasebeciler ile avukatlar aynı derneklerde faaliyet yürütmekteydiler. Hatta avukatlar bazen müşterilerine muhasebe hizmetleri bile sunabilmekteydi. 1854'te Glasgow'daki muhasebeciler "Muhasebeciler Enstitüsü" için Kraliçe Victoria dilekçe vermiştir. Kırk dokuz Glasgow muhasebecisi tarafından imzalanmış olan dilekçe, muhasebecilik mesleğinin İskoçya'da büyük bir saygınlık mesleği olarak uzun süredir var olduğunu ve uygulayıcıların sayısı az olsa da sayıların hızla arttığını savunuyordu. On dokuzuncu yüzyılın ortalarında İngiltere'nin sanayi devrimi tam anlamıyla gelişti ve Londra dünyanın finans merkezi oldu. Sınırlı sorumlu şirketin büyümesiyle ve büyük ölçekli üretim ve lojistik ile yüksek hızlı küresel işlemlerin gittikçe daha karmaşık dünyasına cevap verebilen, varlık amortismanı ve envanter değerlemesi gibi rakamları hesaplayabilen ve en son teknolojinin bilincinde olan teknik açıdan yetkin muhasebeciler için talep artıyordu. Şirketler hızla arttıkça, güvenilir muhasebe talebi arttı ve muhasebe mesleği hızla iş ve finansal sistemin ayrılmaz bir parçası haline geldi. Durumlarını iyileştirmek ve düşük standartlara karşı mücadele etmek için

İngiltere'deki yerel meslek kuruluşları, 1880'de kraliyet tüzüğü tarafından kurulan İngiltere ve Galler'de Muhasebe Uzmanları Enstitüsü'nü kurdu.

Günümüzde muhasebe mesleği dünyanın her yerinde saygın ve vazgeçilmez bir meslek haline gelmiştir. Milyonlarca insanın çalıştığı ve yüz binlerce kuruluşa hizmet veren bir endüstriye dönüşmüştür. Dünyanın ekonomi çarkları muhasebeciler sayesinde dönmektedir söylemi, abartı değil bir gerçekliktir.

2.4. TÜRKİYE'DEKİ MUHASEBE MESLEĞİ VE TARİHSEL GELİŞİMİ

Muhasebe kelimesi dilimize, hesaplaşma ve hesap ilmi anlamlarına gelen Arapça “muhasaba” kelimesinden geçmiştir. Bu kelime ise hesap anlamına gelen “hisab” sözcüğünden türemiştir. “Hisab” sözcüğü, “hsb” kökünden gelir ve mahsup, muhasebe ve hesap sözcükleri aynı kökten türeyen diğer kelimelerdir. (Çabuk ve Saygılı, 2013, s. 169-192) Muhasebe kelimesinin Fransızca karşılığı “Comptabilite”, “Compte”, İngilizce karşılığı ise “Accounting”, “Account” sözcükleridir. “Muhasebe” sözcüğünün Türk Dil Kurumu sözlüğündeki anlamı ise “hesap işleri ile uğraşma, karşılıklı hesap görme, hesaplaşma”dır. Osmanlı döneminde muhasebe mesleğinin doğuşu devlet muhasebesi çerçevesinde oluşmuştur.

Türkiye’de muhasebe mesleğinin tarihi ve gelişimi “Osmanlı” ve “Cumhuriyet” dönemi olarak iki farklı dönem halinde incelenmektedir. Osmanlı döneminde muhasebe devlet muhasebesi çerçevesinde gelişmiş olup, Cumhuriyet döneminde ise yasal düzenlemeler ve ekonomik kalkınma reformları sayesinde muhasebe özel sektör alanında da gelişme göstermiştir.

2.4.1. Osmanlı Dönemi

İktisadi yaşam, Osmanlı devletinde devletçilik anlayışı üzerine inşa edilmiştir. Bu Ortadoğu ülkelerinde sıklıkla görülen bir durumdur. Osmanlı döneminde, özel kesimin kayıt düzenine fazla gereksinim duyulmayacak kadar küçük olduğu için, muhasebe devlet yönteminde gelişmiştir. Osmanlı’da muhasebe örgütü merkeziyetçilik üzerine kurulmuştur. Merkeze bağlı olarak eyaletlerde de mali yapılanma olduğu görülmüştür. Osmanlı merkezi muhasebe örgütünde, muhasebe merdiven denilen bir devlet muhasebe yönetimi usta-şakird (çırak) üzerine

kurulmuştur. Bu nedenle Osmanlı döneminde muhasebe alanında kitap yazmaya bile gerek duyulmamıştır. Muhasebe eğitiminde asıl gelişmeler tazminat ile birlikte on dokuzuncu yüzyıl ortalarında yaşanmıştır. On dokuzuncu yüzyıl başlarında muhasebe alanında ilk eğitim kitabı İzmir’de Ermenice yazılan çift kayıtlı muhasebe yöntemi kitabıdır. (Güvemli, 2013, s. 19-49)

Osmanlı döneminde 1839 yılında “Maliye Nezareti” kurulana kadar devlet muhasebesi “Muhasebe-i Umumiye” adı altındaki örgütte tutulmaktaydı. Maliye Nezareti’nin kurulmasıyla birlikte, Muhasebat Genel Müdürlüğü de kurulmuş ve mali karar alımı ve uygulanması Maliye Nezareti’nin sorumluluğuna geçmiştir. Bunun Osmanlı döneminde muhasebe mesleğinin yeniden doğuşu olduğunu söylenebilir. 1840-1850 yılları arasında başlayan sanayileşme hamlesi ile beraber ilk “harir” (ipek) fabrikası Fabrika-i Hümayun, Hazine-i Hassa-i Şâhâne’nin parasal yardımıyla kurulmuştur. Ancak devletin kullandığı merdiven yöntemi iktisadi devlet kuruluşlarının yönetilmesinde ve muhasebelerinin tutulmasında yetersiz kalmaktaydı. Başarısız olan sanayileşme hamlesinin en önemli nedenlerinden biride muhasebeye gerektiği önemin verilmemesiydi. (Güvemli, 2013, s. 19-49)

Tanzimat Fermanı’nı (1839) takiben hayata geçirilen Kanunname-i Ticaret ile Osmanlı mali hayatında büyük değişimler yaşanmaya başlamış ve bunu 1879-1885 yılları arasında yaşanan önemli değişimler takip etmiştir. Bu yıllarda muhasebede çift kayıt sistemi kullanılmaya başlanmış ve daha sonra Heyet’i Teftişiyeye’nin kurulmasıyla birlikte modern denetleme sistemi getirilmiştir. Özel kesime eleman yetiştirmek üzere Hamidiye Ticaret Mektebi kurulmuş ve burada verilen eğitim programları ile çift yanlı kayıt sisteminin yaygınlık kazanması amaçlanmıştır. (Çabuk ve Saygılı, 2013, s. 169)

Osmanlı döneminde devletçi ve merkeziyetçi yapı gereği, muhasebenin kullanımı özel kesimdeki küçük işletmeler için basit hesaplaşma ve kayıt düzeni ile sınırlı kalmıştır. Osmanlı döneminde muhasebenin gelişimini iki döneme ayrılabilir; klasik dönemde devlet muhasebesi üzerine kurulu bir muhasebe sistemi ve muhasebe mesleği, İkinci dönem ise Tazminat reformları ile başlayan devlet ve işletmelerde çift yanlı kayıt sistemine geçiş sürecidir. Bu süreç ile birlikte muhasebe mesleğinin gelişimi eğitim ve yayınlarla desteklenmiştir. Bu gelişim Türkiye Cumhuriyeti’i kurulana kadar devam etmiştir. (Çakal, 2016, s. 32-56)

2.4.2. Cumhuriyet Dönemi

Türkiye’de Cumhuriyet öncesi muhasebe mesleği, devlet uygulamaları içerisinde çok sınırlı kalmıştır. Muhasebe mesleğinin Cumhuriyet öncesi gelişiminde ilk olarak Selçuklu Devleti dikkati çekmektedir. Vakıfların kurulması ve vakıf muhasebesinin ortaya çıkması Selçuklu Devleti’nde ortaya çıkan önemli muhasebe hamleleridir denilebilir. Osmanlı Devleti döneminde ise ilk maliye teşkilatı I. Murat döneminde kurulmuştur. İlk kez Fatih Sultan Mehmet döneminde mali sisteme ilişkin yazılı bir kanun çıkarılmıştır. Bu döneme kadar uygulanan şifahi kanunlar 2. Mehmet döneminde “Ecdat Kanunları” adı altında toplanmıştır. Kanuni Sultan Süleyman döneminde ise bu kanunlara eklemeler yapılmıştır. Ancak, her iki padişah devrinde de herhangi bir muhasebe meslek örgütlenmesi olmamıştır. (Başer, 1999, s. 1-6).

Cumhuriyet dönemi ile beraber muhasebede yeni bir akımın başladığı ve muhasebe mesleğinin oluşturulmasının amaçlandığı görülebilir. Türkiye XIX. yüzyılın son çeyreğinde çift taraflı muhasebe sistemi ile tanışmış ve bu sistem cumhuriyet döneminde de devam etmiştir. Cumhuriyet döneminde muhasebe eğitimleri ticaret okulları, ticaret liseleri, ticari ilimler akademileri ve fakülteleri tarafından gerçekleştirilmiş olmakla birlikte son yıllarda muhasebe meslek odaları tarafından da devamlı ve sürekli muhasebe eğitimleri verilmeye başlanmıştır.

Cumhuriyet döneminde yeni bir muhasebe düşüncesinin oluşmasının temelinde vergi yasalarına istinaden muhasebe kayıtlarından vergi alma ve vergi tahsilinin beyan usulüne dayandırılması çalışmaları yatmaktadır. Böylelikle Osmanlı dönemindeki devlet muhasebesi yöntemi yerini işletmecilik anlayışı üzerine gelişen muhasebe mesleğine bırakmaya başlamıştı. Cumhuriyetin ilanı ile beraber “Muhasebe Uzmanlığı Mesleği”nin yerleşik hale gelmesine dönük adımların da atıldığını söylemek mümkündür. Buna göre, 1926 yılında Cumhuriyet dönemi ilk KİT’i “Sanayi ve Maden Bankası’nın kurulmuş, 1927 yılında özel sanayi işletmelerini teşvik etmek amacıyla “Teşvik-i Sanayi Kanunu” çıkarılmış ve "Hesap Mütahassıslığı"na yönelik bir kanun tasarısı hazırlanmıştır. En nihayetinde 1923 yılında toplanan İzmir İktisat Kongresi’nde alınan kararlar Türkiye İş Bankası (1924), T.C. Merkez Bankası (1930), Sümerbank (1933) ve Etibank’ın (1934) kurulmasını sağlamıştır. (Çakal, 2016, s. 32-56)

Muhasebe mesleği alanında ilk kanun tasarısı 1932 yılında hazırlanmasına rağmen, bu tasarı hayata geçirilememiş ve Maliye Bakanlığı arşivlerinde kalmıştır. Bunun yanı sıra, 1938 yılında, Avukatlık mesleğine yönelik hazırlanan kanun tasarısı ile beraber ‐Hesap Mütihazassıslığı‐ kanun tasarısının da hazırlandığı dikkat çekmektedir. Ancak, söz konusu tasarı muhasebe mesleğindeki kişilere yargılamada temsil hakkı verdiği için, çoğunluğu hukukçu olan TBMM üyelerinden şiddetli tepki görmüş ve kanun haline gelememiştir.

1942 yılında özel kesim işletmelerinin denetlenmesi amacıyla kurulan "Eksper Muhasıpler ve İşletme Organizatörleri Derneği", günümüze kadar devam etmiş ilk muhasebe meslek örgütlenmesidir. Ülkemizde muhasebe mesleğinin tanımlanması ve anlaşılması, dünyadaki muhasebe uygulamalarının ülkeye getirilmesi ve uyarlanması konusunda önemli çabalar ortaya koyan bu derneğin adı 1967 yılında "Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği" olarak değiştirilmiş ve günümüzde de bu ad altında faaliyetlerini sürdürmektedir. (Güvemli, 2013, s. 19-49)

Muhasebe mesleği için Türkiye’de önemli bir hamlenin 01.06.1989 tarihli ve 3568 sayılı meslek kanunu olduğunu söylemek mümkündür. Hazırlıkları 1932 yılına dayanan ve tamamlanması neredeyse 60 yıl süren "Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu" 19.06.1989 tarihli ve 20194 sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu kanun, muhasebe mesleğinin örgütlere ve yasal çerçeveye kavuşmasını sağlayan büyük bir reform olmuştur. 2017 tarihi itibariyle 100 bini aşan örgütlü meslek mensupları "Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği " (TÜRMOB) şemsiyesi altında toplanmıştır. 3568 sayılı meslek yasasına kadar bir meslek olarak kabul edilmeyen serbest muhasebecilik ve mali müşavirlik Türkiye muhasebe Uzmanları Derneği, Türkiye Muhasebeciler Federasyonu, Mali Müşavirler ve Muhasebeciler Birliği Derneği, vb. hak ettiği statüyü kazandırabilmek için ciddi mücadele vermişlerdir. (Aslan, 2015, s. 30-39)

Türkiye’de muhasebe mesleği incelendiğinde 1989 yılında 3568 sayılı Kanun yürürlüğe girinceye kadar mali müşavirlik ve muhasebecilik mesleği bakımından ülke ihtiyaçlarına cevap verebilecek bir mesleki örgütlenmeye gidilemediği görülmektedir. Bu tarihe kadar muhasebe ve vergi işlerini icra edenler mali müşavir, uzman muhasip, vergi uzmanı ve serbest hesap uzmanı gibi çeşitli isimler altında

mesleklerini sürdürmüştür. Her ne kadar 1931 yılından itibaren mesleğin düzenlenmesine yönelik tasarılar hazırlanmış olsa da bu tasarıların kanun haline gelmesi için 1989 yılına kadar beklenmiştir. Türkiye’de muhasebe mesleği uzun bir geçmişe sahip olmasına rağmen muhasebe mesleği ancak 01.06.1989 tarihinde kabul edilen ve 13.06.1989 tarih ve 20194 sayılı Resmî Gazete’de yayınlanan 3568 sayılı kanunla bir meslek olarak tanımlanmıştır. (Tesmer, 2010, s. 14)

Bu kanunun öncelikli amaçları arasında işletmelerin mali faaliyetlerinin sağlıklı bir şekilde yürütülmesini, faaliyet sonuçlarının ilgili mevzuat çerçevesinde denetlenmesini ve denetleme sonuçlarının ilgili resmi makamlara sunulmasını sağlamaktır. Buna ek olarak, muhasebecilik mesleğine dair standartların belirlenmesi için "Serbest Muhasebeci Malî Müşavirlik" ve "Yeminli Malî Müşavirlik" mesleklerinin ve Serbest Muhasebeci Malî Müşavirler ve Yeminli Malî Müşavirler Odalarının ve Serbest Muhasebeci Malî Müşavirler ve Yeminli Malî Müşavirler Odaları Birliği’nin (TÜRMOB) kurulması ve bunların teşkilat, faaliyet, denetim ve yetkili organ seçimine dair esaslarının düzenlenmesi amaçlanmıştır. Muhasebe mesleğinin tanımlanmasının yanında 3568 sayılı yasa çerçevesinde muhasebe mesleğine giriş koşulları, staj ve yeterlilik sınavı, muhasebeci odalarının ve birliklerinin örgütlenmesi, yeminli mali müşavirlerin yetkileri ve disiplin hükümleri gibi birçok muhasebe mesleği hükümleri düzenlenmiştir. 2008 yılında yapılan yasal düzenleme ile “Serbest Muhasebeci” unvanı kaldırılmıştır. (Zengin, 2016, s. 10-30)

Cumhuriyet döneminde, Osmanlı döneminin aksine vergisel ve özel kesim ağırlıklı muhasebe uygulamaları etkin olmuş ve bu etki yirminci yüzyıl boyunca devam etmiştir. 3568 Sayılı yasa ile muhasebe mesleği yasal bir zemine ve çerçeveye kavuşmuştur. 1994 yılında tek düzen muhasebe sistemine geçilmiş olup, 2012 yılında ise ticaret ve muhasebe uygulamaları adına daha modern olan 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu yürürlüğe girmiştir. Günümüzde muhasebe mesleğinin geliştirilmesi için meslek örgütleri ve akademisyenler tarafından çalışmalara hızla devam edilmektedir.

2.5. TÜRKİYE’DE MUHASEBE MESLEK SORUNLARI

Türkiye’de muhasebecilik mesleği 13 Haziran 1989 yılında çıkarılan 3568 sayılı yasa ile birlikte kimliğine kavuşmuş ve Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci

Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik olarak icra edilmeye başlanmıştır. 31 Temmuz 2008 tarihli Resmî Gazete sayısıyla beraber ise Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu'nun adı "Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu" olarak değişmiş, serbest muhasebecilik kaldırılmış ve bu unvandakilere "serbest muhasebeci mali müşavirliğe" geçiş hakkı tanınmıştır. Serbest muhasebeci olup 5 yıl içinde sınava girerek başarılı olanlar, serbest muhasebeci mali müşavir unvanı almışlardır. Günümüzde muhasebe mesleği 3568 sayılı yasa çerçevesinde Serbest Muhasebeci Mali Müşavir ve Yeminli Mali Müşavir unvanları altında icra edilmektedir.

Tüm mesleklerde olduğu gibi Türkiye’de muhasebe meslek mensuplarının da sorunları vardır. Muhasebe meslek sorunlarını ortaya koyan onlarca çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalarda meslek mensupları, meslek örgütleri, muhasebe hizmeti olacak işletmeler ve siyasi otoritelerin açısından muhasebe meslek sorunları ortaya konmakta ve çözüm önerileri geliştirilmektedir. Çalışmaların çoğunda ortaya konulan sorunlar birbiri ile benzeşmektedir. Aşağıda mevcut çalışmalardan hareketle çalışmada ön plana çıkan sorunlardan bazıları sıralanmıştır:

- Meslek yasasının günümüz koşulları ve mesleki ihtiyaçları karşılamaması (Sanlı, 2014),
- Mali zamanlarda vergi incelemelerinde gerekli hassasiyet gösterilmeden meslek mensuplarına sorumluluk yükleme konusunda cömert davranılması ve mali tatil döneminde inceleme ve denetim yapılması (Sanlı, 2014),
- Emeğiyle, gücüyle ve beyni ile faaliyet gösteren bu meslek mensuplarına “mesleki yıpranma indirimi” yani “beyin amortismanı” getirilmemesi (Sanlı, 2014),
- Mevzuatın çok sık değişmesi ve değişimlerin takibinin zor olması (Kalaycı ve Tekşen, 2006),
- Mesleğe yeni girenlerin ucuza defter tutması ve haksız rekabete yol açmaları (Kalaycı ve Tekşen, 2006),
- Fazla iş yüküne rağmen yetersiz maddi kazanç (Kalaycı ve Tekşen, 2006),
- Mükelleflerden istenilen belgelerin zamanında alınamaması (Kalaycı ve Tekşen, 2006),

- Vergi kanunlarına getirilen sık değişikliklerin muhasebecilerin akıl ve ruh sağlıklarını yıpratması (Özdemir, 2007),
- Muhasebecilerin oturmamış belge düzeninin oluşturduğu kargaşaya altında sessizce sürekli evrakları işlemeye devam etmesi (Özdemir, 2007),
- Muhasebecilerin, mesleklerinin gerektirdiği ekonomik ve sosyal seviyede yaşamlarını sürdürebilmeleri için mükellefe fazladan hizmet vermek zorunda kalmaları fakat bu hizmetlerinin tam karşılığını alamamaları,
- Yetiştirilen stajyerler ve muhasebe personelinin işgücü devir hızının yüksek olması (Özdemir, 2007),
- Meslek mensuplarının ücretlerini zamanında alamaması ve mükelleflerin muhasebecileri ödeme yapılacak en son kişi olarak görmeleri (Aydemir, 2015),
- Mükelleflerin kendi mali yükümlülüklerini muhasebecilerin sorumluluğu gibi görmesi (Aydemir, 2015),
- Devletin mali müşavirleri kendi çalışanları gibi görmesi ve devlet kurumlarının yapması gereken bazı işlemlerin mali müşavirlerden beklenmesi (Aydemir, 2015),
- İl merkezi ve ilçelerdeki ekonomik gelişmişlik düzeyinin farklı olması, müşteri sayısı ve buna bağlı olarak kazançların meslek mensupları arasında adaletsiz bir şekilde dağılmasına neden olması (Deran ve Diğerleri, 2016),
- Müşteri sayısının adaletli bir şekilde dağılmaması (Deran ve Diğerleri, 2016),
- Mesleki sınavları geçmenin zor olması (Kaya, 2015),
- Finansal raporlama standartlarını anlama ve öğrenmenin zor olması (Kaya, 2015),
- Müşterilerin muhasebe kayıtlarındaki ve mali tablolardaki kimi bilgilerin kendi istekleri doğrultusunda değiştirilmesini istemeleri (Gökgöz ve Zeytin, 2012),
- Mükelleflerin evraklarını zamanında ulaştırmaması (Gökgöz ve Zeytin, 2012),
- Mükelleflerin vergi incelemelerinde potansiyel suçlu gibi görülmeleri ve karşılaştıkları tehditkâr tavırlar (Gökgöz ve Zeytin, 2012),
- Meslek mensupları, mesleğin siyasetle iç içe olması ve hazırlanan meslek yasalarının da bu siyasi kaygılarla hazırlandığının düşünülmesi (Terzi, 2015) ,
- Toplumda muhasebe meslek mensubuna “defter tutucu” gözüyle bakılması (Terzi, 2015),

- Vergi yargısının işleyişinin yavaş olması (Dizman ve Güney, 2015),
- Bürokratik işlemlerin çokluğundan rahatsızlık duyulması (Dizman ve Güney, 2015),
- Meslek mensupları kendilerine yüklenen sorumluluğun, kendilerine verilen yetkiden daha fazla olması (Örneğin, sahte faturaların sorumluluğunun meslek mensubuna yüklenmesi) (Yıldırım ve Güney, 2012),
- Mükelleflerin muhasebeyi gereksiz görmelerini ve meslek mensupları itibarsızlaştırmaları (Yıldırım ve Güney, 2012),
- Toplum tarafından en iyi muhasebecinin en az vergi ödeten muhasebeci olarak görülmesi (Tuğay ve Tekşen, 2014).

BÖLÜM 3. BİLGİ TEKNOLOJİSİNDEKİ GELİŞMELERİN MUHASEBE MESLEĞİNE ETKİLERİ

3.1. BİLGİ SİSTEMLERİ VE BİLGİ TEKNOLOJİLERİ

Bilgi sistemleri ve bilgi teknolojileri arasında birçok benzerlik vardır, ancak bunlar aynı zamanda birçok açıdan farklılık göstermektedir. Bilişim Sistemleri Yönetimi, öncelikle iş sorunlarının çözümü ve yeni iş fırsatları yaratılması için sistemlerde ham verilerin nasıl yönetilebileceği ve işlenebileceğiyle ilgilenirken, bilgi teknolojileri yönetimi, bilgi sisteminin en etkin ve verimli şekilde kullanıldığı süreçlerin uygulanması ve tasarlanmasıdır. Bilgi teknolojileri, bir organizasyon içindeki bilginin yayılmasına dahil olan tüm ekipman, süreçleri ve kişileri kapsar; İş ve kişisel bilgilerin işlenmesi ve yayılmasını gerçekleştiren bilgisayar ağ bileşenlerini temsil etmektedir.

Bilgi sistemleri ile bilgi teknolojileri arasındaki temel fark, bilgi sistemlerinin bilgiye odaklanmasıdır. Her ne kadar teknoloji bilgi toplanmasını ve işlenmesini kolaylaştırırsa da, öncelikli konu bilginin kendisidir.

3.1.1. Bilgi Sistemleri

Bilgi sistemleri, planlama, kontrol, analiz, yönetim ve karar verme için bilgiyi toplama, muhafaza etme ve yayma amacını taşıyan ve birbiriyle ilişkili unsurlar grubu olarak tanımlanır. Bilgi sistemlerinin yapısını kavramak için ilk önce bilgi ve sistem kavramlarını bilmek gereklidir.

TDK'nin sözlüğünde **bilgi** kavramı insan aklının erebileceği olgu, gerçek ve ilkelerin bütünü; öğrenme, araştırma veya gözlem yolu ile elde edilen gerçek; insan zekâsının çalışması sonucu ortaya çıkan düşünce ürünü, malumat olarak tanımlanır. Yine bir başka tanıma göre bilgi, bireylerin kurallardan yararlanarak veriye yönelttiği

anlamdır. Bilgi kelimesinin Latince karşılığı, “zihne biçim vermek”, “disipline etmek”, “öğretmek” anlamlarına gelen “informatio” kelimesidir. (WEB_1, 2018)

Sistem ise bir sonuç elde etmeye yarayan yöntemler düzeni, yol, yöntem anlamına gelir ve beş temel bileşenden oluşur: (Miman, Yoğun ve Önel, 2016, s. 161-173)

- **Girdi:** Sisteme giren ve işlenecek tüm unsurlardır.
- **İşlem:** Girdiyi çıktıya çeviren tüm dönüşüm işlemleridir.
- **Çıktı:** Dönüşüm sonunda elde edilen unsurlardır.
- **Geri bildirim:** Sistemin performansı hakkındaki verilerdir.
- **Kontrol:** Geri bildirim takip ederek, sistemin amaca uygun çalışıp çalışmadığını belirlemektir

Bilgi sistemlerinin amacı veri ve bilgileri toplamak, işlemek, kaydetmek, dönüştürmek ve yaymak yöntemiyle planlama, kontrol, yönetim ve karar süreçlerine destek sağlamaktır. Bilgi sistem süreçleri kaydetme, derleme, hazırlama, sınıflama, ayırma, düzeltme, tablolama, analiz etme, dönüştürme, özetleme, sıralama, karşılaştırma faaliyetlerinden oluşur. Bilgi sistemlerinin çıktısı ise işlenmiş veriler olup, çeşitli şekillerde elde edilebilirler. Örneğin; çoklu ortam (ses, görüntü, video gibi biçimlerin kombinasyonu), kâğıt ürünleri, işitsel yanıtlar, grafik resimler, formlar, raporlar ve iletiler bilgi sistemi çıktılarıdır. Geri bildirim ve kontrol bileşenleri ise çıktıların kontrol edilmesidir. Örneğin bir yönetici bir satış raporunda satış miktarlarının alt tutarlarının toplam satışla eşit olmadığını keşfedebilir. Bu durumda veriler ve işlemler tekrar denetlenmelidir. (WEB_1, 2018)

Bilgi sistemleri dışarıdan sağlanan bilginin yönetilmesini sağlayan sistemlerdir. Bu sisteme göre birbiriyle bağlantı içinde olan unsurlar çevreden alınan girdiyi işler ve bu girdileri kişilerin ya da organizasyonların hedeflediği çıktılara dönüştürür. Bir başka deyişle, bilgi sistemleri bilgi ve veriyi çeşitli işlemlere tabi tutarak anlamlı çıktılar haline getirir. (Miman, Yoğun ve Önel, 2016, s. 161-173)

Bilgi sistemlerinin amaçları aşağıdaki gibi sıralanabilir: (Miman, Yoğun ve Önel, 2016, s. 161-173)

- Güvenilir bilgiyi gereken yere zamanında teslim etmek,
- Örgüt içinde var olan ya da ortaya çıkması muhtemel durumlarla ilgili karışıklığı ortadan kaldırmak ya da en alt seviyeye indirmek,
- Yöneticilerin kararları alırken kullanacakları bilgiyi sağlamak,

- Örgütlerin etkili bir şekilde faaliyetlerini sürdürmesi ve üretilen mal ve hizmetlerin kalitesinin artırılması amacıyla önemli bilgileri ortaya koymak,
- Gereken bilgiyi zamanında, uygun formatlarda ve yerde sunmak.

Bilgi sistemleri kendi arasında pek çok açıdan sınıflandırılmaktadır. Sınıflandırmada işletme faaliyetleri ve yönetimde uyguladıkları rol dikkate alınmaktadır. Bu açıdan bilgi sistemleri, ***işlem destek sistemleri ve yönetim destek sistemleri*** şeklinde ikiye ayrılır. Her iki sistem aşağıdaki gibi detaylandırılabilir: (WEB_1, 2018)

➤ ***İşlem destek sistemleri:*** İşletme faaliyetlerinden üretilen ya da işletme faaliyetlerinde kullanılan verileri işlemek için kullanılan sistemlerdir. Üç gruba ayrılırlar:

- ***Faaliyet işleme sistemleri:*** İşletme faaliyetlerinden sonuçlanan verilerin kaydedilmesi ve işlenmesi fonksiyonunu icra ederler. Örneğin, satışların kaydedilmesi, muhasebe işlemleri, stokların işlenmesi gibi faaliyetlerde kullanılan bilgi sistemleri bu türdendir.
- ***Süreç kontrol sistemleri:*** Fiziksel süreçleri gözetleyen ve denetleyen sistemlerdir. Örneğin bir petrol rafinerisinin kimyasal süreçleri denetlemesi için kullandığı teknolojiler bu türdendir.
- ***Kurumsal işbirliği sistemleri:*** İş grupları içinde iletişim ve verimliliği kolaylaştırmayı amaçlayan sistemlerdir. Ofis otomasyon sistemleri de denmektedir. Elektronik mesajlaşma, elektronik konferans sistemleri, faks, telefon ve diğer ofis içi ve dışı iletişim sistemleri örnek verilebilir.

➤ ***Yönetim destek sistemleri:*** Bilgi sağlayan ve yöneticilerin etkin ve doğru karar vermesine yardımcı olan sistemlerdir. Kendi içinde üç grupta incelenir.

- ***Yönetim bilgi sistemleri:*** Yöneticiler ve birçok işletme çalışanı için farklı türde raporlar sunan sistemlerdir. Örneğin üretim performansı veya maliyet raporları sunan sistemler bu türdendir.
- ***Karar destek sistemleri:*** Bu sistemler, yöneticilerin karar alma sürecine doğrudan destek olan sistemlerdir. Ürün fiyatlaması, karlılık tahmini, risk analiz sistemleri bunlardan bir kaçıdır.
- ***Üst düzey bilgi sistemleri:*** İşletme içindeki ya da dışındaki üst düzey yöneticilerin bilgi gereksinimlerini kolay bir sunumla vermeyi amaçlayan

sistemlerdir. Örneğin tepe yöneticilerin örgütsel performansa ilişkin analizlere ulaşmak ya da planlamaları destekleyecek bazı ekonomik gelişmeleri izlemek için kullanacakları sistemler bu türdendir.

Günümüzde küreselleşmenin bir sonucu olarak artan rekabet, bilginin doğru ve zamanında sunumunun önemini artırmıştır. Günden güne artan rekabet ortamında ayakta kalabilmek, değişen koşullara uyum sağlayabilmek ve doğru kararlar verebilmek için işletmeler detaylı bilgi ve raporlama sistemlerine ihtiyaç duyarlar. Günümüz bilgi çağında işletmeler, muhasebe dâhil tüm süreçlerini bilgi sistemlerinden aldıkları destek sayesinde yönetebilmektedir. Muhasebe ve finansal raporlama süreçlerinde bilgi sistemlerinin kullanılması finansal verilerin incelenmesini, saklanmasını, aktarılmasını doğrudan etkilemekte ve iç kontrol ortamının yapısını da değiştirmektedir. Dolayısıyla bilgi sistemindeki gelişmeler muhasebenin kapsamını ve gelişimini doğrudan etkilemektedir.

3.1.1.1 Muhasebe Bilgi Sistemleri

Muhasebe bilgisi zaman zaman finansal muhasebe bilgisi adı altında da ifade edilebilmektedir. Finansal muhasebe bilgisinde amaçlanan işletmelerin iç bölümlerine bilgi akışını sağlamaktır. Bir diğer muhasebe bilgisi türü ise, işletme içindeki yöneticiler ve diğer kişiler için sağlanan yönetim muhasebesi bilgisidir. Farklı amaçlara sahip olmakla beraber, bu iki bilgi türü de işletmelerin mali durumu ile ilgili kesin bilgiler elde etmeye yönelik belirli özelliklere sahiptir. Finansal muhasebe bilgisi, işletmelerin yürüttükleri faaliyetleri, işletmelerin borçlarını ve varlıklarını ortaya koyan bilgi türüdür. Öte yandan yönetim muhasebesi bilgisi ise işletmelerin faaliyetlerinin yönetilmesi amacıyla muhasebe bilgisinin yorumu ve analizidir. İşletme sahipleri ve yöneticileri işletmenin amaçlarını belirlemede, çalışanların performansını değerlendirmede, faaliyetlerin planlanmasında ve yürütülmesinde ve yönetim kararlarının alınmasında bu bilgiyi kullanır. (Akgün ve Kılıç, 2013, s. 21-36)

İletişim aşaması, muhasebe bilgilerinin işletme dışındaki üçüncü tarafların karar almalarına yardımcı olmasını sağlayan bir süreçtir. Bir işletme muhasebede çok iyi kayıtlara sahip olabilir. Fakat bu kayıtlar, işletme dışındaki üçüncü kişilere uygun

biçimde iletilmezse, muhasebede amaçlanan birçok şeyin yerine getirilmesi güç bir hal alacak, dolayısıyla da muhasebe sistemi anlamsızlaşacaktır. (Üstün, 1982, s. 12-13)

Yönetim bilgi sisteminin alt sistemlerinden birini oluşturan muhasebe bilgi sistemi genellikle işletme içinde yürütülen faaliyetler ve bu faaliyetler sonucu ortaya çıkan veri akışına odaklanmaktadır. Muhasebe bilgi sisteminin iki temel amacı vardır: Bunlardan birincisi işletmelerin varlıklarını korumak ve bu varlıklarda zamanla meydana gelen değişimleri belirlemektir. İkincisi ise işletmelerin mali durumları ve faaliyet sonucuyla ilgili taraflara bilgi sağlamaktır. (Üstün, 1982, s. 46-47) Bilgi kullanıcılarının işletme ile ilişkileri, ne tür bilgilerin kime sağlanacağı bilgisinin tespitinde önem arz etmektedir. Yani, kullanıcı gruplarının belirlenmesi hem muhasebe bilgilerinin kullanım amaçlarının tespitine yardımcı olur, hem de ne tür bilgilerin kime hangi yollarla açıklanacağını da kolaylaştırır. (Kepekçi, 1995, s.13) Muhasebe bilgi sistemi hem mali hem de mali olmayan süreçleri doğrudan etkilemektedir. Muhasebe bilgi sistemi aynı zamanda teknoloji, bilgi ve yönetsel yaklaşımlarla muhasebenin bütünleşmesinin de önüne açar. (Gökdeniz, 2005, s. 89)

3.1.2. Bilgi Teknolojileri

Bilgi teknolojileri, bilgisayar ve iletişim teknolojisinin bileşimi olarak tanımlanabilir. Bilgi teknolojileri verilerin kayıt edilmesine, saklanmasına, belirli bir işlem sürecine tabi tutulduktan sonra bilgi haline getirilmesine ve bu bilgilerin ulaştırılmasına, saklanmasına ve iletilmesine olanak sağlar. Yine bilgi teknolojileri işletmelerdeki karar sahibi mekanizmalara gerekli bilgiyi sağlayarak işletmelerde bilgi süreçlerinin işleyişine yön verir ve veri toplamak, işlemek ve teslim etmekle ilgili teknolojilerin tümünü içerir. Diğer bir ifadeyle bilgi teknolojileri, verilerin kayıt edilmesi, saklanması, belirli bir işlem sürecinden geçirmek suretiyle bilgiler üretilmesi, üretilen bu bilgilere erişilmesi, saklanması ve nakledilmesi gibi işlemlerin etkili ve verimli yapılmasına olanak tanıyan teknolojileri tanımlamaktadır. Günümüz bilgi çağındaki işletmelere gelecekle ilgili doğru tahminler yapma imkânı veren bilgi teknolojileri, aynı zamanda işletmelere rasyonel kararlar alma ve organizasyonun içindeki ve dışındaki unsurlarla etkin iletişim kurma olanakları sağlar. (Öğüt, 2001, s. 155)

İnsan hayatının kolaylaşmasına da çok büyük katkı sağlayan bilgi teknolojilerinin etkileri hayatın her alanında ortaya çıkmaktadır. Örneğin, internet sayesinde bilgiye

çok hızlı bir şekilde ulaşılabilmektedir. Bireysel ve kurumsal olarak internet üzerinden yazılı, sesli ve görüntülü olarak iletişimde bulunulabilmektedir. Ulaşım alanında her gün kullanılan karayolları da bilgi teknolojilerinden faydalanmaya başlamıştır. Kamera ve izleme sistemleri ile kontrol edilen karayolları teknolojik değişime ayak uydurmuştur. Bilgi teknolojilerinde gerçekleşen gelişim ve değişimden çokça faydalanan bir diğer sektör de muhasebe sektörüdür. Bilgi teknolojileri sayesinde işletmelerin finansal bilgiye ulaşımı ve bilginin paydaşlara aktarımı çok daha hızlı ve doğru bir şekilde gerçekleşmektedir. Bilgi teknolojileri sayesinde işletmeler muhasebe bilgilerini bir veri tabanında tutulabilmekte ve gerektiğinde herhangi bir noktadan hızlı bir şekilde ulaşılabilmektedirler. Yirmi birinci yüzyılda doğru bilgiye sahip olmak ve hızlı şekilde ulaşarak, kullanmak günümüzde stratejik üstünlük sağlamak için vazgeçilmez bir unsur olmuştur.

Yöneticiler bilgi teknolojisi sayesinde muhasebe bilgi sistemindeki raporlara hızlı bir şekilde ulaşılabilmekte ve iç raporlama sistemi sayesinde işletmenin faaliyetleri ile ilgili kesin bilgilere sahip olmaktadır. Bundan dolayı bilgi teknolojisindeki gelişimler muhasebe mesleğini doğrudan etkilemektedir. Bilgi teknolojisindeki değişim ve gelişimlerin muhasebe mesleğini icra edenler tarafından takip edilmesi günümüzde zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır. Bilgisayarlar kullanılmaya başlandığı tarihten bugüne kadar teknoloji muhasebe mesleğinin ayrılmaz bir parçası olmuştur. Özetle muhasebe fonksiyonlarının tamamı bilgi teknolojileri ile gerçekleştirilmektedir.

3.2. BİLGİ TEKNOLOJİLERİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ

Bilgi teknolojileri denildiğinde akla ilk gelen araçlar bilgisayarlardır. Günümüzde hayatımızın her alanına girmiş olan bilgisayarların gelişimi çok büyük bir hızla devam etmektedir. Bilgisayarların gelişimi günümüze göre çok basit diyebileceğimiz bir şekilde başlamış ve hızla evrimleşmiştir. On altıncı yüzyılda Blaise Pascal tarafından sadece toplama ve çıkarma işlemini yapabilen bir makine geliştirilmiştir. İki işlem yapabilen bir hesap makinesine benzeyen bu makinenin daha sonraki yıllara da dört işlem yapabilen bir sürümü ile ticari hesap yapan modeli geliştirilmiştir. (Öğüt, 2001, s. 155)

Sanayi devrimi ile hızla artan üretim beraberinde makineleşmeyi ve yeni üretim tekniklerini ortaya çıkartmıştır. Makineleri otomatikleştirme adına yapılan

keşiflerden olan dokuma tezgâhlarının kullandığı delikli kartlar gibi gelişmeler insanların işleri daha pratik ve hızlı yapabilmelerine olanak sağlamıştır. 1931 yılında ilk analog bilgisayar üretilirken, çok büyük olan ve işlem kapasitesi çok düşük olan bu analog bilgisayarlar hızla gelişmeye başlamışlardır. 1939 yılında Howard H. Aiken IBM için yaptığı yarı elektronik devreler kullanan ve Mark-1 adını verdiği otomatik bilgisayarı yapmayı başarmıştır. Bu bilgisayar gelişmiş bir hesap makinesi olarak çalışıyordu ve beş ton ağırlığındaydı. (Pekdemir, 1999, s. 7-14)

Bu süre içerisinde II. Dünya Savaşı ortaya çıkmış ve bilgisayarlar askeri amaçlarla geliştirilmeye başlanmıştır. Bilgisayarlar askeri hesaplamaları yaparak askeri alanda alınan kararlara katkıda bulunmuştur. 1941 yılında ENIAC isimli ilk programlanabilir elektronik bilgisayar icat edilmiştir. Çok büyük ve ağır olan, odalara ancak sığabilen bu bilgisayarlar transistörlerin bulunması ile hem küçülmeye hem hızlanmaya başlamıştır. (Aktan ve Tunç, 1998, s. 118-133)

Yirminci yüzyılın ikinci yarısında bilgi teknolojileri, ABD, Japonya ve Batı Avrupa ülkeleri gibi gelişmiş ülkelerde tarım, sanayi ve hizmet sektörünün yanı sıra eğitim, sağlık ve iletişim gibi alanlarda giderek artan bir biçimde kullanılmaya başlamıştır. Bilgi teknolojinin toplumlara sağladığı kuşkusuz en önemli yarar üretimin ve verimliliğin artışına yol açmasıdır. Buna ilaveten bilgi teknolojileri teknolojik, ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmeleri de beraberinde getirmiştir. İlk olarak yukarıda belirtilen ülkelerde ortaya çıkan bilgi teknolojileri, kısa süre içinde diğer ülkeleri de etkilemiş ve ekonomik, siyasal, sosyal ve kültürel anlamda ülkelerin birbirlerine yakınlaşmalarını sağlamıştır. (Aktan ve Tunç, 1998, s. 118-133)

Bilgi teknolojileri, ülkelerin ve toplumların sosyal, ekonomik, siyasal ilişkilerini ve zenginlik düzeylerini belirlemede en önemli unsurlardan biridir. İşletmelerin uluslararası pazarlarda rekabet edebilmeleri için teknolojik gelişmelere uyum sağlayabilmeleri gerekmektedir. Bilginin ulaşılabilir, saklanabilir ve işlenebilir olması işletmelere avantaj sağlamaktadır. Öyle ki, bilgiye hızla ulaşabilen, bilgiyi işleyebilen, yönetebilen ve faaliyete dökülebilen işletmeler sadece varlıklarını sürdürmekle kalmayıp rakip işletmeler arasından da sıyrılabilmektedir. Dolayısıyla, ekonomik ve toplumsal şartların hızlı bir değişimden geçtiği ve bilginin kıymetinin günden güne arttığı günümüz dünyasında işletmeler için bilgi teknolojilerinin kullanımının bir zorunluluk haline geldiğini söylemek mümkündür. Bilgi ve iletişim

teknolojilerinin hızlı gelişimi her bireyi ve iş yaşamındaki her sektörü etkilemeyi başarmıştır. Çağımız insanları bilginin yayılmasını inanılmaz derecede hızlandıran internet sayesinde dünyadaki gelişmelerden anında haberdar olabilmektedir.

Yirmi birinci yüzyılda bilgi teknolojileri alanında ortaya çıkan yenilikler sayesinde sınırlar ortadan kalkmış, farklı sektörlerde faaliyette bulunan işletmeler ürettiği mal ve hizmetleri bilgi teknolojileri sayesinde tüm dünyaya pazarlayabilir hale gelmiştir. İnternetin ortaya çıkması ile tüm dünyaya ulaşmak kolaylaşmıştır. Bu sayede yeterli sermayesi bulunmayan ve gerekli dağıtım ağını oluşturamamış, genişletememiş işletmelerin farklı pazarlara ulaşabilmeleri açısından inanılmaz kolaylıklar sağlanmıştır. Küresel boyutta gerek ithalatın gerekse ihracatın kolaylaştığı günümüzde internet, satıcı ile alıcının buluştuğu sanal pazarların oluşumunu hızlandırmıştır. İnternet gelişimine aralıksız devam ederken sadece alıcı ve satıcının buluştuğu bir pazar değil, işletmeler için gerekli olabilecek işgücü, hammadde gereksinimleri gibi birçok ihtiyaca çözüm üretildiği sanal bir dünya olarak ortaya çıkabilmektedir.

Dünyada değişim görülmemiş bir hıza ulaşmıştır. Bu değişim bilgi toplumu denilen bir kavramı beraberinde getirmiştir. Günümüz bilgi toplumlarında başarıya kolay ulaşılabilmesi için güncel bilgi ve teknolojiye ulaşılması gereklidir. Bunun için de devamlı bir değişim ve ilerleme içinde olan bilgi ve teknolojinin sürekli takip edilmesi gerekmektedir. Bireylerin ve dolayısıyla işletmelerin çağı yakalayabilmeleri için çağdaş bilgi teknolojilerini ve iletişim tekniklerini bilmeleri ve bunları kullanabilmeleri önem arz etmektedir. Teknoloji yaşamın vazgeçilmez bir parçası haline gelerek, coğrafi sınırları kaldırmıştır. Küresel anlamda hızlı bilgiye ulaşım kolaylaşmıştır. Muhasebe mesleğini icra edenlerin teknolojideki değişim ve gelişmeleri yakından izlemesi bir zorunluluk haline gelmiştir. Buna göre, muhasebe meslek mensupları her türlü bilgi sistemini çeşitli seviyelerde kullanmakla kalmamalı, bu sistemlerin işletmelere uyarlanmasında ve kullanımının geliştirilmesinde de bilgi sahibi olmalıdır. (Pekdemir, 1999, s. 7-14)

3.3. MUHASEBE MESLEĞİ VE TEKNOLOJİ

Değişim yirmi birinci yüzyıla damgasını vuran bir kavramdır. Yapay zekâ, robotik teknolojiler, bulut sistemleri, blockchain teknolojisi ve 4. sanayi devrimi ile dijitalleşmenin zirvesine ulaşılmıştır. Teknolojik gelişmelerin süratle ilerlediği ve

ekonomik hayatı etkisi altında bıraktığı günümüzde, söz konusu değişimlerin muhasebe mesleğini etkilediği bir gerçektir. Teknoloji muhasebe mesleğinde yeni fırsatlar ve yeni kariyer alanları ortaya çıkardığı gibi mesleğin yok olması gibi tehlikeleri de ortaya çıkarmıştır.

Değişen koşullar ve teknolojik gelişmeler neticesinde muhasebe bilgi sistemleri değişmekte ve gelişmektedir. Günümüzde kalem ve kâğıt ile muhasebe yaparı bulmak gerçekten zordur. Klasik yöntemler yerine artık teknoloji ürünü yöntemler kullanılmaktadır. Öyle ki, bu sistemler artık muhasebe profesyonellerinin bilgi ve yeteneklerinin bir parçası olmuştur. Son on yılda teknolojik gelişmeler neticesinde, kâtiplikle başlayan muhasebe mesleği e-beyanname, e-fatura, e-defter, hazır beyan ve defter beyan sistemi gibi teknolojik kavramlar ile tanışmıştır. Kısaca muhasebecilerin “Sanayi 4.0” diye adlandırılan 4. sanayi devrimi ve yapay zekâ gibi teknolojinin ulaştığı son noktadan etkilenmemesi mümkün değildir. Hızla değişen teknoloji, ekonomi ve düşünce alanları meslekleri değişen dünya düzenine uyum sağlamaya zorlamakta ve meslek örgütlerini yeni yaklaşım modelleri aramaya yöneltmektedir.

Teknoloji yaşamımızın vazgeçilmez bir parçası haline gelerek, coğrafi sınırları kaldırmıştır. Küresel anlamda hızlı bilgiye ulaşım kolaylaşmıştır. Muhasebe endüstrisi yeni bir iş dili konuşmaktadır. Gelecek nesil muhasebe profesyonellerinin dili; dijitalleşme ve teknolojidir. İşletme sahipleri muhasebecilerde daha fazla teknolojik yetenek aramaya başlamıştır. American Institute of Certified Public Accounts (AICPA) raporlarında giriş seviyesinde muhasebecilik için gerekli olan bilgi ve becerinin başında bilgi teknolojileri uygulaması yer almaktadır. (Öğüt, 2001, s. 155)

Bilgi teknoloji alanındaki gelişmeler çerçevesinde karar alıcıların hızlı bir etkin karar alabilmeleri ancak bilgiye güvenilir şekilde, istenilen zamanda, istenilen yerde ve en uygun maliyetle ulaşması ile mümkündür. Günümüzde Amerika’da işletmeler bir muhasebecide muhasebe bilgisi ve vergi mevzuatına hâkimiyeti kadar bilgi teknolojileri konusunda güçlü becerilere sahip olup olmadığını aramaktadırlar. Teknolojik gelişmeler neticesinde muhasebe mesleği tamamen yeni bir görünüm kazanmaya başlamıştır. Bilgisayarlar ve muhasebe yazılımı endüstriyi tamamen değiştirmiş, bir tuşla finansal bilgiler muhasebeci tarafından kullanılabilir hale gelmiştir. Muhasebe eğitimi teknolojik gelişmelerden etkilenmektedir. Amerika ve Avrupa ülkeleri muhasebe mesleğinin teknolojik değişimlere uyum sağlaması ve

geliştirilmesi için üniversitelerde Muhasebe Teknolojileri Bölümleri açmaya başlanmıştır. (Öğüt, 2001, s. 155)

Muhasebe mesleği alanında teknolojinin kullanılması ile meydana gelen değişiklikler muhasebeciler için yeni kariyer alanları ve yeni fırsatlar yaratmaktadır. Ancak bu gelişmelerle birlikte yeni fırsatlar için muhasebe mesleğinin değişime ayak uydurması gerekmektedir. Yirmi birinci yüzyılda muhasebe mesleğinin bugünkünden daha etkin bir konumda olması için, dijitalleşme ve e-Dönüşüm sürecinde yaşayacağı teknolojik değişim ve gelişmelere cevap verecek yeni bir modellemeye ihtiyacı vardır. Bu modelleme teknolojik gelişmeler ve değişimler ışığında muhasebe mesleğini; düşünce, eğitim, kültür ve teknoloji gibi alanlarda A'dan Z'ye yeniden inşa ederek geleceğe hazırlamalıdır.

3.4. YIRMI BİRİNCİ YÜZYILDA MUHASEBE MESLEĞİNİ ETKİLEYEN TEKNOLOJİLER

Yirmi birinci yüzyılda muhasebe mesleğini etkileyen teknolojik gelişmeler beş başlık altında incelenebilir: Muhasebe Yazılımları, Yapay Zekâ, Bulut Sistemi, 4. Sanayi Devrimi ve Blockchain Teknolojisi.

3.4.1. Muhasebe Yazılımları

Bir muhasebe yazılımı, bir işletmenin fonksiyonel modülleri dahilindeki muhasebe işlemlerini kaydeder ve işler. Finansal raporlar muhasebe yazılımı ile kolaylıkla hazırlanabilir. Kısaca, muhasebe işlemlerinin ve olaylarının tespit edilmesi, sınıflandırılması, özetlenmesi ve raporlanması gibi muhasebe fonksiyonlarının tamamı bilgisayar programları ile gerçekleştirilmektedir. Muhasebe programları sayesinde geleneksel yöntemler ile yapılan birçok işlem daha kısa sürede daha güvenilir ve hızlı bir şekilde yapılabilir. Muhasebe programları üç başlık altında toplanabilir:

- **Genel Muhasebe Programları:** Genel muhasebe programları, muhasebe işlemlerinin bilgisayar ortamında izlenmesine olanak sağlayan programlardır. Genel muhasebe programları aracılığıyla, işletme faaliyetlerini gösteren ve farklı ortamlarda hazırlanmış fatura ve benzeri belgeler ile bu belgelerin içerdiği bilgiler “muhasebe fişlerine dönüştürülür. Temelde devlet kurumlarına daha hızlı beyan ve bildirim yapılmasını sağlayan bu programlar, günümüzde artık oldukça güncelliğini

yitirmiş olsalar da halen çeşitli işletme ve muhasebe büroları tarafından kullanılmaktadır. Bu programların en önemli eksikliklerinin işletmelerin karar almada faydalanacakları bilgilerin üretimi olduğunu söylemek mümkündür. (Pekdemir, 1999, s. 7-14) Günümüzde birçok işletme gelir ve giderlerinin kayıt edilmesi, kasa giriş çıkışlarının ve müşteri ile tedarikçi bakiyelerinin takip edilmesi amacıyla genel muhasebe programı kullanmaktadır.

- **Yarı-Otomatik Entegre Sistemler:** Bu tip sistemlerde “Genel Muhasebe Paket Programlarında” gerçekleştirilen faaliyetlerin yanında diğer bazı işletme faaliyetleri de bilgisayar ortamında gerçekleştirilebilmektedir. Bu sistemler genellikle; sipariş, irsaliye, fatura, cari, çek-senet, muhasebe, stok, üretim, demirbaş, işletme defteri, personel, bütçe gibi alt modüllerden oluşmaktadır. Bu modüller birbirinden bağımsız olarak çalışabileceği gibi, birbiri ile entegre olarak da çalışabilmektedir (Lazol ve Gürsoy, 2006, s.4) Genel muhasebe ortamında girilmesi gereken ve devlet kurumlarına ibraz edilecek beyan ve bildirimlerde yer alması gereken kimi faaliyetler de bu kapsam içindedir. Bu faaliyetlerin muhasebe fişleri olarak kayıt edilmesi ve muhasebe kapsamında işlenmesi yine bu yarı-manuel otomasyon sistemlerinin işlevleri arasındadır. Küçük ve orta ölçekli işletmeler ve gelişmekte olan ve gelişmiş muhasebe bürolarında bu sistemlere rastlamak mümkündür.
- **Tam Otomatik Entegre Sistemler:** Tam otomatik entegre sistemler, yarı otomatik entegre sistemlerde yapılabilen faaliyetlerin otomatik olarak muhasebe fişlerine dönüştürülmesi işlemlerine olanak sağlamaktadır. Bu sistemler, işleyiş bakımından bahsedilen ilk iki sistemden daha gelişmiş durumdadır. Mali kaynak ve kalifiye personel gerektiren bu sistemlere daha çok bu gereksinimleri karşılayabilecek yeterlilikte olan orta ve büyük ölçekli işletmelerde karşılaşmak mümkündür. (Pekdemir, 1999, s. 7) Tam otomatik entegre sistemlerine en iyi örnek Kurumsal Kaynak Planlaması (KKP) sistemleridir. KKP sistemleri kuruluştaki farklı departmanları aynı sisteme entegre eden bir yazılım programıdır. İlgili bölümler (imalat, finans, satış vb.) muhasebe ile ilgili kayıt ve bilgileri girer ve bu bilgiler, şirketin durumu ve geleceği hakkında rapor oluşturmak üzere yorumlanıp analiz edilmek için muhasebe bölümüne gönderilir. Klasik sistemlerin aksine bilgiye ulaşımı hızlı, güvenli ve daha kolay hale getiren KKP sistemleri, muhasebe mesleğinin gelişimine katkı sunarak bu mesleğin çağı yakalamasında önemli katkı sağlamaktadır.

3.4.2. Yapay Zekâ

Türk Dil Kurumu zekâyı, insanın düşünme, akıl yürütme, objektif gerçekleri algılama, yargılama ve sonuç çıkarma yeteneklerinin tamamı olarak tanımlar. Anlama, değerlendirme, planlama ve problem çözme gibi olgular bu kapsamda değerlendirilmektedir. Yapay zekâ ise bilgisayarların ya da robotların, canlılara özgü hareketleri yerine getirme kabiliyetidir. Yani yapay zekâ, canlı zekâsının ideal bir kopyasının oluşturulmasıdır. Bilgisayar programcılığının ilerlemesi ile bilgisayarların yapabildiği hareketlerin sınırları da artık iyiden iyiye genişlemiş durumdadır.

John McCarthy zekâ olgusunu, yeryüzünde hedeflerimizi gerçekleştirebilmemiz için gereken yeteneğimizin (insan yetisinin) hesaplamalı (computational) kısmı olarak görür. Yapay zekâ, insanlarda ve hayvanlarda görülen zekâyı bilgisayar programları aracılığıyla bilgisayarlara aktarma bilimidir. İngiliz Alan Turing "makinelere düşünebilir mi?" sorusunu sormuş ve bu soruya cevap ararken yaptığı çalışmalarla hem karmaşık matematiksel hesapların belirli bir düzenek tarafından yapılmasını sağlayan Turing hesap makinesini icat etmiş, hem de bilgisayar biliminin kurucusu olmuştur. (Denett, 1990). 1930'lu yıllarda matematik ve mantık alanında araştırmalar yürüten bilim insanları Kurt Gödel ve Alan Turing belirli matematiksel kümelerde çözümlerin tamamını üreten algoritmaların mümkün olmadığını ileri sürmüşlerdir. Fakat insan aklının bu kümedeki problemleri her zaman çözebileceği göz önünde bulundurulduğunda bilgisayar zekâsı ile insan zekâsı arasında her daim fark kalacağını öne sürmek mümkündür.

Yapay zekâyâ getirilen bir diğer tanımlama ise, canlılarda zekâ olarak algılanan kabiliyetleri incelemek suretiyle bunlara benzer hareketleri yerine getirmeye çalışmaktır. Ancak, yapay zekâyâ yönelik en doğru açıklama, yapay zekânın ele alındığı konu bağlamında yapılacak açıklama olacağı söylenebilir.

Robotik süreç otomasyonunun ve yapay zekânın oldukça etkili, hızlı ve ucuz bir yöntem olarak yirmi birinci yüzyıla yön vereceğini ileri sürmek mümkündür. Yapay zekânın gelişmesiyle beraber, insanların otomobil sürme ya da hastalıklarının teşhisi için doktora gitme gibi zorunluluklarının kalmayacağına dair öngörüler mevcuttur. Yapay zekâ ile birlikte Hem Japonya hem Çin hem de dünyanın diğer ülkelerinde üretimden, pazarlamaya kadarki aşamalarda, insanın müdahil olmadığı, robotları verilen komutları yerine getireceği yeni bir teknoloji dönemine girilmesi

kaçınılmazdır. Bu teknoloji ile beraber, dünyanın üretim üsleri haline gelen ülkelerde ise işsizlik yaşanması soruları tartışılmaya başlanmıştır.

Yapay zekâ son yıllarda çeşitli sektör ve meslekler üzerinde önemli bir etki oluşturmuştur. Yapay zekânın değiştireceği mesleklerden bir tanesi de kuşkusuz muhasebe mesleğidir. Cherry Ventures, Rocket Internet, Dieter von Holtzbrinck Ventures ve Grazia Equity şirketlerinin geliştirmiş olduğu Smacc adlı yapay zekâ muhasebe programı, yüksek güvenlik ile korunan sisteme şirket faturalarını ve belgelerini otomatik olarak okumakta ve dışarıdan müdahale olmadan ilgili muhasebe hesaplarına kayıt etmektedir. Satış ve maliyet hesabı, fatura takibi, likidite hesaplama gibi işlemleri de yerine getirebilen sistem, kendi kendine öğrenme yeteneğine de sahiptir. Örneğin, faturalardaki kalemleri, toplam tutarları ve vergi oranlarını kontrol eden sistem sonuçları doğrulayabilmekte ve belli ürünlerde ya da tedarikçilerde kullanılan özel oranları ya da hesaplamaları bir kez öğrendiğinde sonraki işlemlerde uygulayabilmektedir. Bu nedenle muhasebeciler tarafından yapılan birçok işlemi yerine getiren yapay zekâ sistemlerinin ortaya çıkması çok ilerde olmadığı gözükmemektedir.

3.4.3. Bulut Sistemi

Bulut teknolojisi (cloud), bilgisayarlar ve diğer cihazlar için, istendiği zaman kullanılabilen ve kullanıcılar arasında paylaşılabilen bilgisayar kaynakları sağlayan ve kurulum gerektirmeyen web tabanlı bilişim hizmetlerinin genel adıdır. Bulut teknolojisi sayesinde indirme ve depolama işlemleri daha kolay ve güvenilir olmuştur. Muhasebe alanında bulut sistemi, kullanıcıların ihtiyaç duydukları CRM, ERP, finans ve muhasebe yazılımları gibi programların kullanımını internet üzerinden sağlamaktadır. Bulut bilişim hizmeti ile beraber muhasebe sistemleri değişim geçirmekte ve Bulut Muhasebesi (Cloud Accounting) ile birlikte yeni bir iş modeli ortaya çıkmaktadır. (WEB_3, 2018)

Bulut sisteminin kullanılabilmesi için internet erişimi olan bir bilgisayar ya da akıllı cihaza gerek vardır. Kullanıcı bu cihazların herhangi birisi üzerinden bulut sistemine giriş yapar ve burada işlemlerini gerçekleştirir. Bulut sistemleri web protokolleri üzerinden kullanıcı-sunucu tabanlı işler. Kullanıcılar bu uygulamalara erişim sağlar ve sunucu tarafında çıktı görünür.

Örnek vermek gerekirse, kullanıcı kelime işlemcisi çalıştırmak istediğinde, bulut sistemi bunun için uygun bir uygulama belirler ve uygulamayı kullanıcı sistemindeki web tarayıcısında, kullanıcı sistemi için ayrılmış bellek alanında görünür hale getirir. Sunucu bütün yapılan işlemleri kaydeder. Oluşturulan ve değişikliğe uğrayan dosyaları içeren toplam bir sonuç üretir.

3.4.3.1. Bulut sisteminin faydaları

Bulut bilişimin henüz olmadığı zamanlarda, veriler çeşitli boyutlarda hard disk ya da sabit disklerde depolanırdı. Sınırlı boyutlarda olan bu depolama alanları, depolanacak verilerin yüklü olduğu durumlarda yetersiz kalabilmekteydi. Kurumsal firmalar ve holdingler için bu durum çok daha zor bir hal alabiliyordu. Oysa bulut teknolojisi hem hard disklerden fiziksel olarak kurtulma imkânı sağladı, hem de daha fazla depolama alanı, hızlı veri transferi ve maliyet tasarrufu gibi bir avantajları beraberinde getirdi. Ayrıca bulut sisteminin büyük şirketlerde büyük bir iş yükünü ortadan kaldırdığını da söylemek mümkündür.

3.4.3.2. Bulut sisteminin riskleri

Bulut sisteminin avantajları yanında taşıdığı risklerde mevcuttur. Bunlardan bazıları aşağıdaki gibi detaylandırılabilir:

- **Bilgi güvenliği ve kullanıcı gizliliği:** Bulut sisteminde, kullanıcı verilerinin güvenliği başka bir konumdaki sunucu tarafından sağlandığı için, veriler risk altındadır. Bu, firmaların kimi gizli bilgilerinin farklı ellere geçmesi ile sonuçlanabilir.
- **Servis devamlılığı:** Sunucu verilerin yönetim ve işleme süreçlerinde harici bir servisi yetkilendirebilir. Servislerin çalışmadığı durumlarda kullanıcıların verilerine erişim sağlamaları çok zor olabilir. Bununla beraber, sistem devasa ve herkese açık olduğu için, zararlı bir yapının birçok kullanıcı için olumsuz sonuçları olabilir. Bununla beraber, internet erişiminiz çok hızlı olduğunda, herhangi bir yerde kesinti olsa bile, paralel kullanım sayesinde işinize devam edebilirsiniz.

- **Bulut sağlayıcısını değiştirirken ortaya çıkan veri problemleri:** Servis sağlayıcıları arasında tam olarak nasıl bir geçiş sağlandığı bilinemediği için iflas etmiş bir servis sağlayıcısının kullanıcılar için sorun yaratacağı düşünülmektedir. Avrupa Birliği İstatistik Kurumu'nun (EUROSTAT) üye ülkeler arasında yaptığı çalışmaya 2014 yılı itibariyle bulut bilişimi kullanan işletmelerin oranının %19 olduğunu ortaya koymuştur. Buna göre, bulut bilişimi kullanım oranı büyük çaplı işletmelerde %35 ve KOBİ'lerde %18'dir. Bu işletmelerin %46'sı bulut bilişimi muhasebe ve finans alanında kullandıkları görülmektedir. (WEB_3, 2018)

3.4.3.3. Klasik muhasebe programları ile bulut bilişim tabanlı muhasebe programlarının karşılaştırılması

Bulut bilişim ile işletmeler birçok ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri bir altyapı imkânına kavuşmuşlardır. Aşağıdaki tabloda, klasik muhasebe programları ile bulut bilişim tabanlı muhasebe programları arasındaki farklar görülebilmektedir.

Tablo 3.1. Klasik muhasebe programları ile bulut bilişim tabanlı muhasebe programlarının karşılaştırılmalı incelenmesi

Klasik Muhasebe Programları	Bulut Bilişim Tabanlı Muhasebe Programları
Sisteme uzaktan erişim zordur.	Sisteme uzaktan erişim mümkündür.
Kurulum ve güncelleme elle yapılır.	Kurulum ve güncelleme otomatik gerçekleşir.
İş yeri dışında bağımsız çalışma imkânı kısıtlıdır.	İş yeri dışında bağımsız çalışma imkânı vardır.
Yedekleme yerel terminalde gerçekleşir.	Yedekleme hem bulut bilişim sisteminde hem de yerel terminalde gerçekleşebilir.
Mevzuat değişiklikleri bireysel olarak takip edilir.	Mevzuat değişiklikleri bulut bilişim sisteminden takip edilir.
İşlemlerde sıkça zaman kaybı yaşanır.	İşlemlerde zaman kaybı yaşanmaz.
Faturalar ve diğer resmî belgeler elle doldurulup gönderilir.	Faturalar ve diğer resmî belgeler web tabanlı doldurulup gönderilir.
İşletme yöneticileri finansal verilere istedikleri zaman uzaktan erişim sağlayamazlar	İşletme yöneticileri finansal verilere istedikleri zaman uzaktan erişim sağlayabilirler.
Mali müşavirlerde müşteri işletmeler ile sürekli bir iletişim yoktur.	Mali müşavirlerde müşteri işletmeler ile sürekli bir web tabanlı iletişim vardır.

Kaynak: (WEB_3, 2018)

Bulut bilişim tabanlı muhasebe sistemlerini kullanan işletmeler hesaplama, depolama ve bağlantı kaynaklarını ihtiyaç duydukları kadar satın alabilmekte ve bunları ortam üzerinde kendileri yönetebilmektedirler. Bu sanal yapı sayesinde işletmelerin yatırım, yenileme, altyapı ve yönetim gibi maliyetlerden tasarruf etmesi amaçlanmaktadır. İşletmelerin artan hizmet talepleri çok daha esnek ve hızlı karşılanabilmektedir.

Günümüzde Microsoft, Google ve Amazon gibi teknoloji devleri bulut bilişim üzerinde milyarlarca yatırım yapmaktadır. Ayrıca, hemen her yüksek teknoloji şirketi bu gün yeni bir bulut hizmeti geliştirmek için çalışmalarına hız kesmeden devam etmektedir. (WEB_3, 2018)

3.4.4. Dördüncü Sanayi Devrimi Sanayi 4.0

Endüstri 4.0 (Sanayi 4.0) olarak adlandırılan ve sanayinin dijitalleşmesi olarak ifade edilen dördüncü sanayi devrimi tüm meslekleri etkilediği gibi tartışmasız muhasebe mesleğini de etkileyecektir. Muhasebe mesleğinin geleceğinde dijitalleşme ve dönüşüm ihtiyacı zorunludur.

Dördüncü sanayi devriminde her biri farklı bilgisayarlar tarafından yönlendirilen makinelerin bir bütün olarak ana bilgisayarların kontrolüne girmesi öngörülmektedir. Endüstri devriminin insanoğlunun hayatında birçok şeyi çok hızlı ve radikal olarak değiştireceğini söylemek mümkündür. Çok yakın bir gelecekte birbiri ile kesintisiz bir haberleşme içinde olan akıllı makinelerin insan hayatında çok önemli bir yer tutacağı fazlasıyla olası bir tahmindir. (WEB_5, 2018)

2011 yılında Almanya'nın Hannover kentinde adı ilk kez duyulan 4. sanayi devrimi ise, bilişim ve internet süreçlerinin üretim aşamalarına entegrasyonunu ve süreçler arası ağların oluşturulmasını sağlamıştır. Bu devrim, Alman Federal Hükümeti'nin destekleriyle günümüzde oldukça önemli bir yer tutmaktadır. Üretim aşamalarının tamamen robotlara devredilmesi, yapay zekânın gelişimi, üç boyutlu yazıcılar sayesinde evlerde üretim yapabilme ve çok büyük veri oluşumlarının analiz edilip değerlendirilmesi gibi birçok yenilik dördüncü sanayi devrimi ile mümkün hale gelmiştir. (WEB_5, 2018)

Dijital teknolojiler ile tetiklenen 4. sanayi devriminin inşa edildiği bugünlerde ise, yapay zekâ, robot kullanımı, otonom araçlar, 3D yazıcılar, nanoteknoloji ve bilimin

diğer alanlarındaki gelişmelere bağılı olarak ekonomi ve toplumun dönüşüm sürecine işaret edilmektedir. Bu gelişmeler iş yapış şekillerimizi değıştirmesinin yanı sıra insanlar ve toplumu da değıştireceğı bilinen bir gerçektir. Bazı mesleklerin tamamen yok olması, bazılarının ise daha fazla gelişecek olmasının yanı sıra, bugün hiç bilinmeyen yeni meslek dallarının ortaya çıkacağı tahmin edilmektedir. Bu gelişmelerin muhasebe mesleğini etkilemesi kaçılmaz bir gerçektir.

Bilgisayar sistemleri sayesinde muhasebecilerin iş yükü azalmış, karmaşık ve zor işlemler ile daha önce geleneksel yönetimlerle yapılan (kâğıt, defter vb.) muhasebe işlemleri kolayca ve hızlı bir şekilde kısa sürede yapılabilir hale gelmiştir. Önümüzdeki yıllarda ise yine muhasebeciler tarafından yapılan birçok işlemin otomasyon sistemleri tarafından yapılacak olması kaçınılmaz bir gerçektir. Bu noktada muhasebe mesleğı yok mu olur, yapay zekâ gibi sistemler muhasebecilerin yerini alır mı? Gibi kaygılarından kurtarılarak 4. sanayi devrimi ile birlikte muhasebe mesleğinin gelecekte dijital alanda yaşayacağı değışimler tespit edilerek bu çerçevede yeniden yapılandırılmalı ve bu sürece uyum sağlayabilecek vizyoner fikirler ve modeller üretilmelidir.

3.4.5. Blockchain Teknolojisi

2008 yılında yaşanan finansal krizin ardından birçok insanın bankalara olan güveni azalmış ve finansal endüstride çöküş yaşanmıştır. Bu süreçte Satoshi Nakamoto isimli kimliği bilinmeyen kişi ve kişiler güven meselesini çözmek için dijital bir para sistemi olan Bitcoin önermiştir. Bu şifreli para birimi üçüncü kişilere ve merkezi bir yapıya ihtiyaç duymaksızın insanların güvenle işlem yapmasını sağlamaktadır. Görünüşte basit olan bu eylem dünyayı tutuşturan bir teknolojinin kıvılcımını ateşlemiştir. Bu teknoloji blockchain teknolojisidir. Blockchain deyince akla, genellikle dijital para birimi olan bitcoin gelmektedir. Çünkü blockchain dijital para birimlerinin altında yatan teknolojidir. Bu nedenledir ki, blockchain teknolojisinin hep dijital para ve bankacılık sektörüne olan etkileri konuşulmuş, yazılmış, çizilmiştir. Aslında blockchain sadece dijital paralarla ifade edilmeyecek kadar yıkıcı bir teknolojidir. İnsanlık tarihinde ilk kez blockchain teknoloji ile birlikte insanlar, merkezi bir yapıya bağılı olmadan ulusal sınırlar ötesine klasik yöntemlerinin aksine daha ucuz, daha kolay ve hızlı bir yol ile para transferi imkânına kavuşmuştur.

Blockchain merkezi olmayan dağıtılmış bir dijital defter teknolojisidir. Kısa bir ifadeyle şifrelenmiş işlemler ile takibi sağlayan dağıtık bir veri tabanıdır ve bir merkeze bağlı değildir. En büyük kolaylığı ise aracı olmadan her kullanıcı ağa bağlanabilir, yeni işlemler gönderebilir ve işlemleri doğrulayabilir. Blockchaine girilen bilgiler silinemez, herkes kayıt içeriğini görebilir ve sadece tarafların fikir birliği olması halinde kayıtlar güncellenebilir. Blockchaini diğer sistemlerden de üstün yapan işte bu özellikleridir ve blockchain teknolojisinin geçmişi 1990 yıllarına kadar uzanmaktadır. (WEB 5, 2018)

Blockchain teknolojisinin muhasebeye olan etkisi ise şu örnekle açıklanabilir: Müşteriye gönderilen bir transfer tutarı günümüzde klasik muhasebe programlarına (e-Defter yasal süresi içerisinde) sonradan kayıt edilerek, değiştirilip silinebilir. Blockchain teknolojisi kullanıldığında ise bu kayıt işlemin yapıldığı anda oluşmakta (gerçek zamanlı kayıt sistemi) silinememekte ve değiştirilememektedir. Harici olarak işlemi her iki firmanın muhasebe sistemine ayrı ayrı kayıt etmek yerine, gerçek zamanlı, şifreli ortak bir sistem üzerinden herkese açık şekilde kayıt edilmektedir. Bu teknoloji sayesinde verimlilik önemli ölçüde artacak, gerçek zamanlı kayıt sistemi ile birlikte klasik muhasebe teknolojilerine kıyasla kayıtların daha şeffaf, daha güvenli ve daha uygun maliyetle tutulması imkânı doğacaktır. Artık gerçek zamanlı kayıt sistemi sayesinde mali tablolar ve raporlar için dönem sonlarını ve yılsonunu beklemeye gerek kalmayacaktır. (WEB 5, 2018)

Sonuç olarak, blockchain teknolojisi ile birlikte muhasebe ve denetim uygulamaları daha hızlı, daha doğru ve daha güvenilir hale gelecektir. İşletmelere ait stoklar, nakit değerler, fonlar, tapular ve hatta envanter gibi varlıklar anlık olarak izlenebilecektir. Muhasebe uygulamalarında geriye dönük kayıt yerine, zaman damgalı ve şifreli gerçek zamanlı kayıt sistemine geçilecektir. Denetim uygulamalarında ise teyit ve doğrulama yöntemleri yok olacak, finansal tablolar için makul güvence yerine mutlak güvence verilecektir. Klasik denetimler yerini dijital denetimlere bırakacaktır. Wall Street'teki finans yöneticileri, blockchainin beş yıl içinde tüm mali sektörde yaygınlaşacağına inanmaktadırlar. Kişisel bilgisayarlardan bu yana muhasebede alanında en büyük devrim olacağı düşünülmektedir. Kuşkusuz blockchain teknolojisi muhasebe ve denetim mesleğinin geleceğini değiştirecektir. (WEB 5, 2018)

3.5. MALİYE BAKANLIĞI'NIN E-UYGULAMALARI VE BUNLARIN MUHASEBE MESLEĞİNE ETKİLERİ

90'lı yılların başından itibaren Gelir İdaresi Başkanlığı bilgi teknolojileri ve otomasyon sistemleri alanlarındaki yatırımlarına hız vermiştir. Bunda temel olarak kayıt dışını önlemek, iş yükünü azaltmak, verimliliği arttırmak ve eleman, zaman ve kâğıt gibi maliyetlerden tasarruf etmek amaçlanmıştır. Buna paralel olarak, 1995 yılında 'Vergi Daireleri Tam Otomasyon Projesi' hayata geçirilmiş ve bu proje vergi gelirlerinin ve hizmet kalitesinin artırılmasını ve vergi dairesi ile ilişkili bulunan diğer kurumlarla ortak bilgi sistemi kullanımını sağlamıştır. 1998 yılında VEDOP-I; 2004 yılında VEDOP II ve 2007 yılında da VEDOP-III projeleri olarak devam eden bu projelerde temel olarak amaçlananlar şunlardır:

- Vergi dairelerinde tam otomasyonu sağlamak,
- Etkin ve hızlı bir gelir idaresi oluşturmak,
- Mükellef odaklı hizmet sunumu sağlamak,
- İş süreçlerini bilgi ve iletişim teknolojileri ile desteklemek,
- Mükelleflerin gönüllü uyum derecelerini yükseltmek,
- Kayıt dışı ekonomi ile mücadele etmek,
- Diğer kurum ve kuruluşlar ile olan veri paylaşımını etkin bir şekilde gerçekleştirmek.

Gelir İdaresi Başkanlığı'nın bilgi teknolojilerine yaptığı yatırım sonucu geçmişten günümüze uygulamaya koyduğu sistemlerin açıklanması yerinde olacaktır.

3.5.1. Vergi Denetmenleri Otomasyon Sistemi (VEDOS)

27 Haziran 2005 tarihinden itibaren tüm illerdeki Vergi Denetmenleri Büro Başkanlıklarında hayata geçirilen Denetim Bilgi Sistemi (VEDOS) ile vergi kayıp ve kaçığında denetim kapasitesinin artırılması, etkin denetleme planlarının yapılabilmesi, bu planların eş zamanlı olarak yürütülebilmesi ve vergi denetmenlerinin çalışmalarında birliktelik ve verimlilik sağlanması amaçlanmıştır. Proje kapsamında, vergi denetmenlerinin yapacakları işler otomasyon sistemine dâhil edilmiştir. Otomasyon sistemi vergi denetmenlerinin çalışmalarının planlanması ve performanslarının değerlendirilebilmesine de imkân tanımıştır. Ayrıca, mükelleflerin

kayıtlarının ve “Merkezi Risk Analizi Sistemi” üzerinden elde edilen verilerinin vergi denetmenlerine elektronik ortamda aktarımını mümkün kılan bu uygulama sayesinde vergi incelemeleri daha hızlı ve etkin bir hal almıştır. Vergi Dairesi Başkanlıkları incelenmesini ya da gönüllü uyuma teşvik edilmesini düşündükleri mükelleflerin takibini VEDOS üzerinden yapabilmış, inceleme ya da matrah artırımları ile ilgili istatistikî sonuçlar yine bu sistem üzerinden alınabilmektedir. (GİB, 2008, s. 28)

3.5.2. Vergi İstihbarat Projeleri - BİDDEP- ICR- EMKAS- VERİA

Vergi denetlemelerinde bilgi teknolojisinin imkânlarından yararlanmayı mümkün kılan ilk çalışmalardan biri olan bilgisayar destekli denetim projesi (BİDDEP), 1999 yılında, vergi istihbarat merkezi ekseninde yapılan çalışmalara paralel olarak hayata geçirilmiştir.

Vergi incelenmesinde kullanılması için geliştirilen bir diğer çalışma, vergi incelemelerinde yararlı olabilecek verilerin, mümkün olduğunca manyetik ortamda veya ICR sistemlerinde okunabilecek şekilde düzenlenmiş formlarla toplanmasını ve yönetim ve denetim birimlerinin kullanımına güncel bir şekilde sunulmasını amaçlayan “karakter tanıma teknolojisi” (ICR) 11’dir. (Çakmakkaya, 2011, s. 215)

Bu sistemlere ek olarak, vergi kayıp ve kaçaklarını önlemek amacıyla iki sistem hayata geçirilmiştir. İlk olarak mükelleflere dair kapsamlı bilgileri içeren bir veri platformu VERİA aracılığıyla oluşturulmuştur. Elektronik ortamda verilerin tutulmasını ve takibini mümkün kılan bu VERİA sistemi sayesinde Gelir İdaresi mükelleflerle ilgili bilgilerin toplanması, incelenmesi, denetlenmesi ve analizinde oldukça başarılı sonuçlar elde etmeye başlamıştır. (GİB, 2012, s.50) İkinci olarak ise, Elektronik Muhasebe Kayıt Arşiv Sistemi (EMKAS) ile büyük ölçekli işletmelerin ticari defter ve belgelerinin manyetik ortamlarda denetime tabi tutulması amaçlanmıştır. (Özbek, 2007, s. 69)

3.5.3. İnsan Kaynakları Otomasyon Projesi (İNKA)

Gelir idaresinin önemle üzerinde durduğu konuların başında insan kaynakları politikası ve yönetimi gelmektedir. Bu amaç doğrultusunda başlatılan İnsan Kaynakları Programı (İNKA), merkez teşkilat, Vergi Dairesi Başkanlığı ve Defterdarlıklarda yapılan atama, nakil, terfi, emeklilik gibi çalışanların özlük işlerinin yürütülmesini otomasyon sistemine dâhil etmiştir. Bu sistemin diğer amaçlarından

bazıları ise nitelikli insan kaynağını kazandırmak, kariyer planlarını yönlendirmek ve performans değerlendirmek olmuştur.

3.5.4. Takdir Komisyonu Otomasyonu (TAKKOM)

Takdir komisyonu iş ve işlemlerine bir standart getirmek, iş gücü tasarrufu sağlamak, kararlara dayanak teşkil edecek bilgilerin tespit etmek, iş ve işlem süreçlerinin takibini sağlamak, istatistikler üretmek, geçici ve daimî takdir komisyonu ile bu komisyona bağlı vergi dairelerindeki takdire sevk işlemlerinin bütünleşik bir yapıda otomasyon sisteminde yapılmasını sağlamak amacıyla TAKKOM uygulaması hayata geçirilmiştir. (GİB, 2013, s. 63) Bu sistem, 2010 yılıyla beraber uygulamaya ilgili eğitimlerin tamamlandığı vergi dairesi ve komisyonlarda uygulanmaya başlamıştır. Vergi dairelerinin ve komisyonlarının zamanla ilettiği talepler sonucunda bu sisteme yeni vergi kodu ve yazılımlar ilave edilmiştir. (GİB, 2013, s. 63)

3.5.5. Özelge Otomasyon Sistemi

213 sayılı Vergi Usul Kanununun 413'üncü maddesine göre, mükellefler gerek Gelir İdaresi Başkanlığından gerekse diğer yetkili makamlardan vergi uygulamaları ile alakalı konular hakkında bilgi talebinde bulunabilirler. Bu kapsamda hayata geçirilen özelge otomasyon sistemi mükelleflerden alınan özelge taleplerinin cevaplanmasına yönelik geliştirilmiş olup mükelleflere en kısa zamanda doğru ve net cevapların verilmesi, tek bir kurum tarafından cevap verilmesi, verilen cevaplarda bir standardın yakalanması ve kaynakların verimli kullanılması amaçlanmıştır.

3.5.6. Elektronik Banka Tahsilât Sistemi (EBTİS) E-Tahsilat ve E-Haciz

2000 yılında geliştirilen EBTİS ile bankaların topladığı vergi ödemeleri ile ilgili bilgilerin Gelir İdaresine aktarımı sağlanmaktadır. (Yavaş, 2012, s. 1) Gelir İdaresinin diğer kurumlarla beraber hayata geçirdiği projelerden biri olan EBTİS sayesinde banka makbuzları sisteme elle girilmek zorunda kalmamış, bu da ciddi anlamda bir işgücü tasarrufunu beraberinde getirmiştir. 2005 yılında uygulanmaya başlanılan E-tahsilât sistemi de bu sistemin ardıdır. (Gerçek, 2010, s. 2)

Önceleri yetkili bankalar tarafından yapılan tahsilâtların mükelleflerin hesaplarına geçirilmesindeki gecikmeye çözüm bulmak amacıyla e-tahsilât sistemi uygulamaya konulmuştur. Gelir İdaresi Başkanlığı'nın anlaşmalı olduğu bankalar ile imzalanan

protokol kapsamında bankaların mükelleflerin borç bilgilerini sorgulayabilmeleri, buna göre tahsilât yapabilmesi ve tahsilâtların hesaplara anında geçirilmesi sağlanmıştır. 25 banka ile PTT bu sisteme dâhildir. Buna ek olarak, bütün bankalarda internet bankacılığı uygulaması üzerinden vergi tahsilâtının yapılabilmesine yönelik çalışmalar sürdürülmektedir. (GİB, 2013, s. 57) Bankalarla imzalanan tahsilât protokollerine göre bankaların düzenleyip vergi dairesi müdürlüklerine yazılı olarak göndermesi gereken bilgilerin internet ortamında elektronik imza ile alınması ve tahsilâtların vergi dairelerinin hesaplarına önceden belirlenmiş süre içinde yatırılıp yatırılmadığının takibi hedeflenmiştir. (GİB, 2015, s. 88)

Gelir İdaresi Başkanlığı'nın bankalarla ortaklaşa gerçekleştirdiği bir diğer uygulama da e-Haciz uygulamasıdır. Buna göre, vergi daireleri e-Haciz uygulamasındaki bankalara vergi borçlarını elektronik ortamda tebliğ etmekte, bu tebligatlara bankalar tarafından cevap verilmekte ve haczedilen malların ve her türlü alacak ve hakların paraya çevrilip vergi dairelerinin hesaplarına aktarılması sağlanmaktadır. Bu proje kapsamında yazışma işlemleri önemli ölçüde azaltılmış olup kamu alacaklarının tahsil süresi hızlandırılmıştır.

3.5.7. İnternet Vergi Dairesi

Gelirler Genel Müdürlüğü 1999 yılının mart ayında daha saydam bir vergi idaresi ve kamuyu daha etkin bir biçimde bilgilendirmek için “www.gelirler.gov.tr” internet sayfasını hizmete sokmuştur. Buradaki temel amaç mükelleflerle daha iyi bir iletişim oluşturmak, Gelir İdaresi'nin yürüttüğü projeleri ilgili taraflara daha iyi anlatmak ve yapılan çalışmaların sonuçlarını daha hızlı bir şekilde duyurmak olmuştur.

İlk kez Motorlu Taşıtlar Vergisi uygulaması ile başlatılan İnternet Vergi Dairesi uygulaması vergi dairelerinin iş yükünde de önemli azalmalar sağlamıştır. Mükellefler, otomasyona dâhil olan vergi dairelerinde kayıtlı araçları için araç ve mükellef bilgileri, borç bilgileri, trafik ceza borç bilgileri ve tahsilat bilgileri gibi tüm bilgileri sorgulayabilmekte ve istenildiği takdirde kredi kartıyla ödeme gerçekleştirilebilmektedir.

3.5.8. E-Beyanname

E-beyanname sistemi ile mükelleflerin vergi dairelerine beyan ettikleri gelir tablosu, bilanço ve beyanname gibi belgelerin beyanı internet üzerinden sağlanmıştır.

Uygulama 2004 yılı Ekim ayında hayata geçirilmiştir. Bu tarihten 1 yıl sonra uygulamanın kapsamı genişletilmiş ve yasal süre sınırları içinde verilen beyannamelere ek olarak pişmanlık talep beyannameleri ve kanuni süreden sonra otomatik olarak verilen beyannameler de elektronik ortamda alınabilir olmuştur. Muhasebe meslek mensupları e-Beyanname uygulaması sayesinde vergi beyannamelerini mesai mefhumuna bağlı kalmaksızın günün her saati internet ortamında vergi dairelerinin sistemlerine girebilirler. Günümüzde,

- Yıllık Kurumlar Vergisi Beyannamesi,
- Özel İletişim Vergisi (OIV),
- Muhtasar Beyanname,
- Şans Oyunları Vergisi (SANS),
- Yıllık Gelir Vergisi (GELİR),
- KDV Beyannameleri,
- Kurumlar Vergisi Mükellefleri İçin Geçici Vergi (KGECICI),
- Gelir Vergisi Mükellefleri İçin Geçici Vergi (GGECICI),
- Kurumlar Vergisi (KURUM),
- BA Formu (FORMBA),
- BS Formu (FORMBS),
- Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu Kesintisi (KKDF),
- Noter Harçları ve daha pek çok beyanname ve bildirimler elektronik ortamda yapılabilmektedir.

Aslında, vergi dairelerine yapılan beyanname ve bildirimlerin yüzde doksan dokuzunun e-Beyanname kapsamında elektronik ortamda yapılabilmesi ve dolayısıyla e-Beyannamenin büyük başarısı e-Devlet uygulamasına da öncülük etmiştir. E-beyanname uygulaması beyannamelerin süratle ve doğru bir biçimde elektronik ortama geçirilip saklanmasını mümkün kılmakla beraber diğer tüm bilgi ve belgelerin de (bilanço, gelir tablosu ve diğer tüm bildirimler) veri ambarında toplanmasını sağlamaktadır. Bunun yanı sıra, bildirim ve beyannamelerin elektronik ortamda yapılmasının her yıl 4 Milyon TL değerinde kâğıt (yaklaşık 6 bin ton) tasarrufu, mürekkep ve işgücü tasarrufu, depolama giderleri tasarrufu ve vergi dairelerine gitmek zorunda kalmayan mükelleflerin sağladığı işgücü tasarrufu gibi avantajları da bulunmaktadır.

3.5.9. E-Belge Uygulamaları

Vergi Usul Kanunu'nun düzenlenmesini zorunlu kıldığı faturaların elektronik ortamda düzenlenmesine ve saklanmasına olanak veren e-Fatura sistemi, e-Beyanname sistemi gibi önemli bir kâğıt ve iş gücü tasarrufu sağlamaktadır. “e-fatura.gov.tr” internet sayfası aracılığı ile mükellefler bu sistemden yararlanabilmektedir. (GİB, 2013, s. 76)

e-Arşiv fatura uygulaması ise, mükelleflerin belgelerinin nüshalarının elektronik ortamda arşivlenmesine yönelik bir uygulamadır. E- fatura uygulaması kapsamına girmeyen faturaların bu uygulama ile korunup saklanması mümkün olmuştur. (GİB, 2013 s. 65)

e-Bilet uygulaması, bilet düzenleyen ve düzenledikleri bu biletlerin ikinci nüshalarını kâğıt ortamında saklamaları, yük oluşturan mükelleflerin, elektronik ortamda bilet düzenlemelerine, iletmelerine, muhafaza ve ibraz etmelerine imkân sağlamak amacıyla geliştirilmiştir. (GİB, 2016, s. 104)

e-İrsaliye uygulaması, Mal hareketlerinin elektronik ortamda düzenli bir şekilde izlenebilmesi amacıyla; 213 sayılı Vergi Usul Kanununun 230 uncu maddesinin beşinci bendine göre hali hazırda kâğıt ortamda düzenlenmekte olan “sevk irsaliyesi” belgesinin, elektronik belge olarak elektronik ortamda düzenlenmesi, alıcısına elektronik ortamda iletilmesi ve elektronik ortamda muhafaza ve ibraz edilmesi amacıyla geliştirilmiştir. (VUK 487 Tebliğ, 2017)

e-Serbest meslek makbuzu uygulaması, serbest meslek erbapları tarafından mesleki faaliyetlerine ilişkin tahsilatları için düzenlenen serbest meslek makbuzunun elektronik ortamda izlenebilmesi amacıyla, 213 sayılı Vergi Usul Kanununun 236 ncı maddesine göre hali hazırda kâğıt ortamda düzenlenmekte olan “serbest meslek makbuzu”nun, elektronik belge olarak elektronik ortamda düzenlenmesi, muhatabının talebi doğrultusunda elektronik veya kâğıt ortamda iletilebilmesi, elektronik ortamda muhafaza ve ibraz edilebilmesi amacıyla geliştirilmiştir. (VUK 487 Tebliğ, 2017)

e-Müstahsil makbuzu uygulaması, tarımsal ve hayvansal ürünlerin satın alınmasında fatura yerine geçen ticari bir vesika olarak kullanılmakta olan müstahsil makbuzunun elektronik ortamda izlenebilmesi amacıyla, 213 sayılı Vergi Usul Kanununun 235 inci maddesine göre hali hazırda kâğıt ortamda düzenlenmekte olan “müstahsil makbuzu” belgesinin, elektronik belge olarak elektronik ortamda

düzenlenmesi ile kağıt ve elektronik ortamda muhafaza ve ibraz edilmesi ve Başkanlığa elektronik ortamda raporlanabilmesi amacıyla geliştirilmiştir. (VUK 487 Tebliğ, 2017)

Bir diğer elektronik uygulama olan e-Defter uygulaması ise Vergi Usul Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu'nun zorunlu tuttuğu yevmiye defteri ve defteri kebirin elektronik ortamda tutulmasını, açılış ve kapanışlarının bu ortamda yapılmasını ve bu defterlerin herhangi bir değişime maruz kalmadan aynı kalmalarını hedeflemektedir. (GİB, 2016, s. 103)

3.5.10. E-Tebliğat

29 Haziran 2015 tarihinde uygulamaya konulan e-Tebliğat uygulaması ile 213 sayılı Vergi Usul Kanunu ve 456 sıra numaralı Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği'ne göre tebliği zorunlu kılınan tebliğatlar kayıtlı elektronik postalar (KEP) üzerinden gönderilip alınabilmekte ve bu tebliğatların durumları yine internet ortamı üzerinden sorgulanabilmektedir. Elektronik tebliğat sisteminin bilgi güvenliğinin ve kişisel verilerin korunması, hizmet kalitesinin artırılması, belgelerin içeriklerinin aynı tutulmasının sağlanması ve eskiden saatlerce süren tebliğat işlemlerinin saniyeler içinde yapılması gibi avantajları bulunmaktadır. Ayrıca, e-Tebliğatlar elektronik ortamda yapıldığı için herhangi bir kâğıt ya da işgücü masrafına da neden olmamaktadır. Tebliğatların ne zaman, kimler tarafından, kime yapıldığı ve içerikleri de görüntülenebilmektedir. Kurumlar vergisi mükellefleri ile gelir vergisi mükelleflerinin e-Tebliğat kullanma zorunlulukları vardır. İnternet vergi dairesi (intvrg.gib.gov.tr) üzerinden e-Tebliğat sistemi ile mükelleflere yapılan tebliğatlara ulaşılabilir. Mükelleflere e-Tebliğat yapıldığında mükellefin kayıtlı telefon numarasına ve e-posta adresine de bununla ilgili bildirim yapılmaktadır. Bildirimin yapıldığı tarihi takiben beşinci günün sonunda e-Tebliğat üzerinden gönderilen belgeler tebliğ edilmiş sayılır. (GİB, 2016, s. 105)

3.5.11. KDV İadeleri Uygulamaları

KDV ile ilgili e-Devlet uygulamaları aşağıda detaylandırılmıştır:

- **KDV İadesi Risk Analiz (KDVİRA) Sistemi:** Bu sistemde mükellefler iade hakkının doğduğu işlemlerde iade-mahsup taleplerini İnternet Vergi Dairesi üzerinden göndermektedir. Vergi dairesi personeli ise bunlara ilişkin kontrol ve

analizlerin tamamına yakını elektronik ortamda gerçekleştirir ve bunların en hızlı şekilde sonuçlandırılması için yine elektronik ortam üzerinden bunları vergi dairesine rapor etmektedir. (GİB, 2015, s. 69) İade işlemlerinin bütün aşamalarının idare tarafından takip ve kontrolünü kolaylaştıran KDVİRA sistemi ile işgücü tasarrufu, olası hataların ortadan kaldırılması, kırtasiye masraflarının azaltılması, iade-mahsup işlemlerinin hızlandırılması, KDV iade işlemlerine asgari bir standart getirilmesi ve yurt çapında uygulama birliği amaçlanmaktadır. (GİB, 2015, s. 69)

- **KDV İadesi Makro Analiz Raporu:** Çeşitli belge ve bildirimlerin yanı sıra 2010/01 vergi döneminden itibaren tüm KDV iade taleplerinin indirilecek KDV ve yüklenilen KDV listeleri İnternet Vergi Dairesi'nden alınabilmektedir. KDV İade Raporlarına 2011/07 döneminden itibaren eklenen Makro Analiz Raporu ile KDV Genel Uygulama Tebliği'ne göre yapılması zorunlu olan kontrol ve analizlerin dışında tüm ülke çapındaki mükelleflerin bilgileri kullanılarak iade talebinde bulunan mükellefler şehirlerine ve sektörlerine göre detaylı analizden geçirilmektedir. Bu raporların belirleyeceği herhangi bir sapma durumu iade işlemi ile ilgili son noktayı koyacak vergi dairesine rapor edilir ve sonuç olarak bu durum iadenin daha sağlıklı yapılmasını sağlar. (GİB, 2015, s. 71)
- **KDV İade Takip Sistemi:** KDV İade Takip Sistemi 15 Mayıs 2014 tarihinden itibaren Türkiye çapında hayata geçirilmiştir. Bu sistem ile 1 Kasım 2013 tarihinden itibaren elektronik ortamda verilebilen iade talep dilekçelerinden mükellefe iadenin yapılmasına kadar geçen her aşama merkez birimler, vergi daireleri ve mükellefler tarafından internet ortamında takip edilebilmektedir. (GİB, 2015, s. 72) KDV İade Takip Sistemi ile iade süreci devam etmekte olan taleplerin hangi aşamada oldukları anlık olarak görülebilmekle beraber tüm dönemlerin iade taleplerini de takip etmek mümkündür. Yine, iade dosyası ile ilgili eksikliklerin mükelleflere bildirildiği yazılar ve mükelleflerin cevap dilekçelerinin tarihleri de sistem üzerinde görülebilmektedir. (GİB, 2015, s. 72) İade talep türleri, iade tamamlanma süreleri ve iade işlemlerinin dönemsel analizleri gibi birçok istatistiksel çalışmaya izin veren KDV İade Takip Sistemi ile toplam KDV iadeleri ve iade sonuçlanma hızları da şehir bazında tespit edilebilmektedir. (GİB, 2015, s. 72)

- **Sahte Belge Risk Analiz Programı (SARP):** Çeşitli bilgi ve tecrübelerle dayanarak oluşturulan risk ölçütlerini ihlal eden mükellefleri yine önceden belirlenmiş bir algoritmaya göre puanlayan Sahte Belge Risk Analiz Programıyla (SARP) vergi sistemindeki en büyük sorunlardan birisi olan sahte faturacılığın bitirilmesi amaçlanmaktadır. Buna göre, Türkiye’deki bütün KDV mükellefleri, sahte veya muhteviyatı itibariyle yanıltıcı belge (SMİYB) düzenleme riski bakımından değerlendirilir ve bunlar için her ay bir risk puanı hesaplanır. İlgili personelin program aracılığıyla belirlediği yüksek risk sahibi mükellefler incelenmek üzere Vergi Denetim Kurulu Başkanlığına bildirilir. (GİB, 2015, s. 72)

3.5.12. Hazır Beyan Sistemi

Gelir İdaresi Başkanlığı’nın temel amaçlarından biri de gelişen bilgi teknolojileri kullanımıyla vergi mükelleflerinin yükümlülüklerini vergi dairesine gitmeden hızlı, kolay ve düşük maliyetlerle yerine getirmelerini sağlamaktır. Bu amaç doğrultusunda, 18 Şubat 2012 tarihinde 28208 sayılı Resmî Gazetede Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği (Sıra No: 414) yayınlanmış ve yalnızca gayrimenkul sermaye iradı elde eden mükelleflerin bu iratlarına ilişkin olarak önceden hazırladıkları beyannamelerini onaylayıp gönderebilmelerini sağlayan Önceden Hazırlanmış Kira Beyanname Sistemi uygulamaya konulmuştur. Sadece ücret, kira, MSİ veya DKİ gelirlerini ayrı ayrı veya birlikte elde eden mükelleflerin yararlanabilecekleri Hazır Beyan Sisteminin uygulanması 2015 takvim yılı gelirlerinin beyan dönemi itibarıyla gerçekleşmiştir. Zirai veya serbest meslek kazancı elde edenler ise Hazır Beyan Sistemi üzerinden beyanname verememektedirler.

Hazır Beyan Sistemine göre, Başkanlık tarafından veri ambarında bulunan bilgiler ile diğer kurum ve kuruluşlardan temin edilen bilgiler beyanname vermek zorunda olan mükelleflerin elde ettikleri gelirlerin türüne kullanılır ve kısmen veya tamamen önceden hazırlanmış beyanname mükelleflerin onayına sunulur. Mükellefler, bilgilerin hızlı, kolay ve uzman yardımı olmaksızın görüntülenmesine, doldurulmasına ve değiştirilmesine imkân veren sistem sayesinde vergi görevlerini zamandan ve emekten tasarruf sağlayarak düşük maliyetlerle yerine getirebilmektedir. Sistem, vergi

hesaplamasını beyannamenin verilmesi sırasında otomatik olarak yapılacak ve tahakkuk bilgileri onay için mükellefe sunulacaktır.

3.5.13. Defter Beyan Sistemi

Bu sistemin temel hedefleri arasında serbest meslek erbabı, işletme hesabı esasına göre defter tutan mükellefler ile basit usule tabi mükelleflerin kayıtlarını internet ortamında tutmak, bu kayıtları elektronik ortamda oluşturulacak defterlerde kullanmak ve vergi beyannamesi, bildirim ve dilekçeleri elektronik ortamda vermek bulunmaktadır.

Bu sistemin serbest meslek erbapları, işletme hesabı esasına göre defter tutan mükellefler ve basit usule tabi mükellefler tarafından kullanılması zorunludur. Serbest meslek erbapları ile basit usule tabi mükellefler 1 Ocak 2018 tarihinden itibaren faaliyetlerine ilişkin kayıtlarını sistem üzerinden tutmaya başlamıştır. Diğer mükelleflerin ise 1 Ocak 2019 tarihinden itibaren bu sistemi kullanmaya başlamaları gerekmektedir. “www.defterbeyan.gov.tr” adresi üzerinden sisteme giriş yapılabilmekte ve gelir, gider, çalışan, stok, sabit kıymet gibi kayıtlar elektronik ortama girilebilmektedir. Bu kayıtlardan hareketle, defterler internet ortamında oluşturabilmekte ve beyanname süreci otomatik olarak hazırlanabilmektedir. Defter Beyan Sisteminin faydaları şöyle sıralanabilir:

- Bir muhasebe programı ihtiyacı olmaksızın internetin olduğu her yerden vergi ile ilgili ve ticari işlemlerin elektronik ortamda kayıt altına alınabilmesi,
- Kırtasiyeciliğin azaltılması,
- Defter tasdiki ihtiyacının olmaması,
- İşgücü tasarrufu ve bürokratik işlemlerin ve uyum maliyetlerinin azaltılması,
- Kayıt dışı ekonomi ile etkin bir şekilde mücadeleyi sağlaması,
- Mükellefleri vergilerini kolayca ödemeye teşvik edilmesi.

Gelir İdaresi Başkanlığının yıllar itibariyle faaliyet raporları incelendiğinde otomasyon ve bilgi sistemleri konusundaki çalışmalarının yoğun bir şekilde devam ettiği ve ileriki yıllarda da hız kesmeden devam edeceği açıkça görülmektedir. Gelir İdaresi Başkanlığının web portalı üzerinden işletme defteri kaydı, e-Serbest meslek makbuzu gibi, muhasebe mesleğini ciddi şekilde etkileyecek e-uygulamalar üzerine çalışmaları devam etmektedir. Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından yapılan bilgi

teknolojileri çalışmaları neticesinde gelecek yıllarda Başkanlığın ihtiyacı olan birçok bilgi ve beyanların e-Fatura, e-Defter, defter beyan ve yeni nesil yazar kasa gibi sistemler tarafından anlık ve otomatik olarak Başkanlığın veri tabanına aktarılması ve depolanması hedeflenmektedir. Çünkü kayıt dışı ile mücadelede en etkin yöntem otomasyon ve bilgi sistemleri yatırımlarından geçmektedir. Bu çalışmalar neticesinde ileriki yıllarda muhasebe meslek mensupları tarafından yapılan birçok beyan ve bildirim işlemlerinin ortadan kalkması kaçınılmaz bir gerçekliktir.

3.6. DİJİTALLEŞMENİN VE E-DÖNÜŞÜMÜN MUHASEBE EĞİTİMİNE ETKİLERİ

Teknoloji ve dijitalleşme muhasebe mesleğini tüm alanlarda etkilediği gibi eğitim alanında da etkilemekte ve değişime zorlamaktadır. Dijitalleşme ile birlikte muhasebe eğitimi sözel ve kayıtsız kültürden, sayısal ve analitik kültüre doğru yön çevirmiş durumdadır. Muhasebe ve teknoloji her geçen gün daha fazla yakınlaşmakta ve muhasebe uygulamalarının her alanında teknolojiye olan ihtiyaç artmaktadır. Bu nedenle önümüzdeki yıllarda muhasebe eğitimlerinde teknolojiye daha fazla yer verilmesi zorunluluğu ortaya çıkacaktır.

E-dönüşüm “bilgi teknolojilerinin kullanımının, değişimin doğasında kabul edildiği bir değişim süreci” olarak tanımlanır. (Çetiner, 2009, s. 40) Teknolojik gelişmeler pek çok diğer meslek grubunu olduğu gibi muhasebe mesleğini de derinden etkilemiştir. Finansal muhasebeden denetlemeye kadar muhasebenin her alanında artık bilgisayardan daha fazla yararlanılmaktadır. Dolayısıyla gerek muhasebe eğitiminde gerekse diğer alanlarda bilgisayar donanım ve yazılım becerileri öğrenciye mutlaka kazandırılmalıdır. Muhasebe programlarında kullanılan araç ve gereçlerin tıpkı muhasebe eğitiminde kullanılan araç ve gereçler gibi modern ve teknoloji ile uyumlu olması önem arz etmektedir. (Elmacı ve Sevim, 2013, s. 261)

E-dönüşüm olarak adlandırabilecek bu süreçte muhasebe meslek mensupları ve bilgi kullanıcıları yeni sürece alışmak için gerek meslek örgütleri gerekse de kendi imkânları ile eğitim alarak yeni sürece adapte olmuşlardır (Şenol, 2016, s. 210). Muhasebe meslek adaylarının mesleğe giriş öncesi bilgi teknolojileri, e-Dönüşüm ve e-uygulamalar gibi son yıllarda orta çıkmış kavramların getirdiği nitelikleri eğitimle kazanması gerekmektedir. Bu kazanım adayın muhasebecilik mesleğine daha çabuk

adapte olmasına ve kendisini sürekli geliştirme konusunda daha fazla istekli olmasına yardımcı olacaktır. Burada ortaya çıkan soru profesyonel muhasebecilerin işlerini daha iyi gerçekleştirmelerine yardımcı olan bilişim teknolojileri ile ilgili yeterliliklerin neler olduğudur. Bu soruya verilecek en iyi cevap Amerika Birleşik Devletleri’nden gelmiştir. Amerika Mali Müşavirler Enstitüsünün öncülüğünde kurulan, çoğunluğunu akademisyenlerin oluşturduğu komisyon “Geleceğin Muhasebe Müfredatının İzlenmesi” konusunda araştırmasını tamamlamış ve Eylül 2015 yılında yayınlamıştır (The Pathways Commission, 2015, s. 23-24). Bu araştırmanın sonucuna göre gelecekte muhasebe meslek adaylarının teknoloji yeterliliği için Tablo 3.2’de gösterilen en iyi yirmi beş teknolojinin sıralaması yapılmıştır. (Allahverdi ve Karaer, 2017, s. 13)

Tablo 3.2. Muhasebe Meslek Mensuplarının Teknoloji Yeterliliği İçin 25 Teknoloji

NE Derece	Teknoloji	NE Derece	Teknoloji
1	Elektronik tablolar	14	Dilleri sorgulama
2	İş zekâsı ve analitik teknolojileri	15	Büyük veri teknolojileri
3	Veri tabanı yönetim yazılımı	16	Diyagram oluşturma yazılımı
4	Kurumsal kaynak planlama yazılımı	17	İnternet araştırma yazılımı
5	Muhasebe ve vergi araştırma yazılımı	18	Ağ teknolojileri
6	Güvenlik teknolojileri	19	Raporlama yazılımı
7	İletişim yazılımı	20	Vergi hazırlama yazılımı
8	Genel muhasebe yazılımı	21	XBRL
9	Kelime işlem yazılımı	22	Gizlilik teknolojileri
10	Bulut bilişim	23	Uygulama entegrasyon teknolojileri
11	Genelleştirilmiş denetim yazılımı	24	Programlama dili
12	Yönetişim, risk yönetimi ve uyumluluk yazılımı	25	Mobil teknolojiler
13	Sunum yazılımı		

Kaynak: The Pathways Commission, “In Pursuit of Accounting’s Curricula of the Future”, 2015, pp. 23-24.

Mevcut muhasebe eğitiminde ortaya çıkan yeni teknolojilerin ve sosyal değişimlerin ilerlemesi, bilgi ve iletişim teknolojilerinin öğrencinin öğrenme gelişimini desteklemesini gerektirir. Bu nedenle, sınıf içinde ve muhasebe eğitim süreçlerinde bilgi ve iletişim teknolojisi uygulamasıyla öğretmenlerin ve öğrencilerin

muhasebe alanında almış oldukları yeni disiplinler arası araçların teşvik edilmesi gereklidir. IFAC (Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu) tarafından yayınlanan IES 2, Profesyonel Muhasebe Eğitimi programları kapsamında bilgi teknolojileri için şu başlıkları önermiştir: (a) bilgi teknolojisinin genel bilgisi, (b) bilgi teknolojisinin kontrolü hakkında bilgi; (c) kontrol bilgi teknolojisinin yeterlikleri, (d) bilgi teknolojisinin kullanıcı yetkileri ve (e) bilgi sistemlerinin idari rolleri, değerlendirilmesi ve tasarımı için ilgili yeterliklerin bir veya bir karışımı. (Gaviria, 2015, s. 994)

Sonuç olarak muhasebenin geleceği için e-Dönüşüm kaçınılmazdır. Bu zorunluluk muhasebe eğitimi için de geçerlidir. Muhasebe eğitiminde ve özellikle mesleki yeterlilik alanında oluşturulan derslerde daha fazla teknolojiye ve sayısal derslere yer verilmesi muhasebecilerin geleceği açısından büyük önem taşımaktadır.

3.7. DİJİTALLEŞME VE E-DÖNÜŞÜM IŞIĞINDA MUHASEBE MESLEĞİNİN GELECEĞİ

Çağımızda yaşanan teknolojik gelişmeler hayatın her noktasında ve her alanında kendisini tamamiyle hissettirmektedir. Yaşanan her teknolojik gelişme bireyleri ve toplumları etkilediği gibi meslekleri de etkilemekte ve teknolojik değişimlere ayak uydurmaya sürüklemektedir. Muhasebe mesleği için teknoloji riski ve fırsatları ortaya çıkarır.

4. sanayi devrimi, yapay zekâ, dijitalleşme ve Maliye Bakanlığının e-uygulamalarının muhasebe mesleğini bugünkü durumdan çok farklı bir duruma getireceği kaçınılmazdır. Kâhin ekonomist olarak tanınan dünyaca ünlü ekonomist Nouriel Roubini, dünyada dördüncü sanayi devrimiyle birlikte birçok mesleğin gerekliliğinin ortadan kalkacağını belirtmiştir. Yine *The Economist* dergisi önümüzdeki yirmi yıl içinde ‘bilgisayarlaşmanın’ hangi mesleklerin sonunu getireceği yönünde bir çalışma yayımlamıştır. Her iki araştırma sonucuna göre, muhasebe mesleği teknolojik gelişmeler sonucunda gerekliliği ortadan kalkacak meslekler arasında üst sıralarda olacağını düşündürmektedir. (Elmacı ve Sevim, 2013, s. 261)

Avrupa ülkelerinde ve Amerika’da uzun yılladır muhasebe mesleğinin dijital çağda yaşayacağı değişimlere dikkat çekilmektedir. Amerika Oxford üniversitesi öğretim görevlisi ve yazar Daniel Susskind’in “Hepimiz Muhasebe Mesleğinin Sonunu

Biliyoruz” başlıklı makalesinde muhasebe mesleğinin gelecekte yaşayacağı değişime dikkat çekmeye çalışmıştır. (WEB 5, 2018) Susskind’in teknolojik gelişmeler neticesinde mesleklerin değişmesi ve evrilmesi gerektiğini belirtmektedir. Muhammad Azizul Islam “Muhasebe Mesleğinin Geleceği” konulu makalesinde muhasebe mesleğinin önümüzdeki yirmi yıl içinde önemli değişikliklerle karşı karşıya kalacağını, akademisyenlerin ve meslek örgütü üyelerinin bu değişikliğe cevap vermeleri gerektiğini belirtmektedir. Muhammad Azizul Islam, gelişmekte olan akıllı ve dijital teknolojinin muhasebe mesleğinin geleceğini etkileyeceği, bu konuda akademisyenlerin ve meslek örgütlerinin çalışmaları olduğu, ancak yeterli olmadığı belirtmektedir. (WEB 5, 2018)

Uluslararası muhasebe firmaları yüksek teknoloji denetim araçlarını geliştirmeye yönelik ciddi harcamalar yapmaktadırlar. KPMG ile IBM Watson'ın yapay zekâ ünitesi projesi buna örnek olarak verilebilir. Ayrıca teknolojik gelişmeler neticesinde muhasebe mesleğinin gelecekteki fırsatları ve risklerini değerlendirmek için bulut sistemleri, dijitalleşme, teknolojik değişim gibi alanlarda çalışmalar yapmaktadırlar. KPMG bulut bilişim, dolandırıcılık, yolsuzluk, rüşvet, kurumsal sürdürülebilirlik ve entegre raporlama bu alanlardan bazılarıdır. (WEB 5, 2018)

Türkiye’deki önemli projelerinden bir tanesi beyannamesiz vergi sistemi olup elektronik devlet uygulamaları buna imkân verecektir. Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından düzenlenen seminerlerde, Başkanlığın bilgi teknolojileri alanında yaşayacağı değişim ve dönüşüm ile gelecek on yılın sonunda Başkanlığın ihtiyacı olan birçok bilgi ve beyanların e-Defter, e-Fatura ve yeni nesil yazar kasa gibi sistemler tarafından otomatik ve anlık olarak Başkanlığın sistemine kayıt edileceği belirtilmektedir. Mali müşavirler beyan ve bildirim yapmak yerine sadece bilgi ve otomasyon sistemlerinin ürettiği bilgilerin doğruluğundan sorumlu olacaklardır.

Dijitalleşme ve e-Dönüşüm süreci ürün odaklı anlayıştan bilgi odaklı anlayışa geçişin temelini oluşturmaktadır. Son yıllarda hızla gelişme gösteren bilgi teknolojilerinin ticari hayata girmesiyle muhasebe mesleğinde de yeni teknolojilerin başlattığı bir yeniden yapılanma süreci ortaya çıkmıştır. Teknolojik değişim ve dönüşümler muhasebe bilgi sistemlerini doğrudan veya dolaylı olarak etkilemektedir. Bilgi teknolojilerinde meydana gelen gelişmelerle beraber bilgede fırsat eşitliğinin sınırları da bir hayli genişlemiştir. Bilgiye kolay erişim pek çok sektörde olduğu gibi

muhasebe sektörünü de olumlu yönde etkilemiştir. Kurumsal yönetimin eşitlik, şeffaflık, hesap verilebilirlik ve sorumluluk hususlarında belirleyici konumda olan muhasebe, yerel ve küresel rekabet stratejisinin belirleyici konumunda olan bilgiyi yerinde, zamanında ve doğru bir biçimde kullanmak durumundadır. Bunun tersi, yani bilgi teknolojilerinin etkin bir biçimde kullanılmaması, işletmeler için önemli bir engel oluşturabilir. (Elmacı ve Sevim, 2013, s. 261)

Teknolojik gelişmelerin ve e-Dönüşümün gelecekte muhasebe mesleği üzerindeki etkilerinin aşağıdaki şekilde olması beklenmektedir:

- Yaşanan teknolojik gelişmeler neticesinde, gelecekte muhasebe meslek mensupları tarafından yapılan işlerin dijital sistemler tarafından yapılması,
- Dijitalleşme ve e-Dönüşüm çerçevesinde, finansal muhasebe, denetim ve vergi hazırlığını içeren klasik muhasebe eğitimi yerini muhasebe teknolojilerine dayalı eğitim sistemine bırakması,
- Teknolojik gelişmeler sonucunda, muhasebecilerin yeni yetenekler ve becerilere ihtiyaç duyması,
- Vergi düzenlemelerini bilme ve vergi kanunlarını yorumlama becerilerinden daha fazla, bilgi teknolojileri konusunda güçlü deneyimlere sahip olma özelliklerinin muhasebecilerde aranması,
- Teknolojik gelişmelerin muhasebecilere yeni fırsatlar ve yeni kariyer alanları sunması,
- Muhasebe mesleğinde danışmanlık ve denetim işlevinin ön plana çıkması,
- Gelecekte muhasebe sistemlerinin tamamı bulut sistemine dönüştürülerek bilgiye istenilen yerde ve istenilen zamanda ulaşım kolaylaşacaktır. Depolama, kayıt saklama gibi maliyetlerden tasarruf sağlanacaktır. Klasik ve geleneksel yöntemlerin (kâğıt, çek karnesi, kâğıt makbuzlar vb.) ortadan kalkarak, hepsinin bir barkod sistemi üzerinden ve internet tabanlı (bulut ve blockchain sistemleri) muhasebe yoluyla yapılması,
- Siber saldırı önlemleri, bilgi güvenliği ve kullanıcı gizliliğinin öneminin artması,
- Teknolojik gelişmeler ile birlikte muhasebecinin rollerinin ve görevlerinin kökten değişmesi,
- Gelecekte tam zamanlı muhasebeciler yerine, işletmelere yüksek değerli hizmetler sunan yarı zamanlı sanal muhasebecilerin ortaya çıkması,

- Muhasebecilerin geleneksel muhasebe yöntemleri yerine daha fazla dijital araçlar kullanması,
- Muhasebe mesleğinin dijital sistemler sayesinde daha etkin ve verimli olması,
- Blockchain teknolojisi ile muhasebede yer alan klasik defterlerin yerini dijital defterlerin alması,
- Muhasebe uygulamalarında geçmişe dönük kayıt sistemi yerine, gerçek zamanlı kayıt sistemine geçilmesi, mali tabloların ve raporların anlık olarak görüntülenebilmesi.

Günümüz dünyasında, teknolojik gelişmeler, sosyal değişim ve yenilikçi düşünce biçimi için kaçınılmazdır. Şüphesiz muhasebe mesleğinin geleceği dijital olacaktır. Muhasebe mesleğinin teknolojik değişimlere yenik düşmemesi için muhasebe mesleğinin gelecek yıllarda yaşayacağı teknolojik değişimler tespit edilmeli ve muhasebe mesleğinin bu çerçevede yeniden yapılandırılması için geleceğe dönük fikirler üretilmelidir. E-dönüşüme yanıt verecek şekilde muhasebe mesleğinin yapılanmasında mali mühendislik bir çözüm olabilir.

BÖLÜM 4. DİJİTAL ÇAĞDA MUHASEBE MESLEĞİNİN YENİDEN TASARIMI: MALİ MÜHENDİSLİK

4.1. MALİ MÜHENDİSLİĞİN TANIMI VE MUHASEBE MESLEĞİNİN MÜHENDİSLİK İLE İLİŞKİSİ

21. yüzyılda yapay zekâ, blockchain teknolojisi, 4. sanayi devrimi gibi teknolojik gelişmeler neticesinde yüksek güvenlik ile korunan satış, maliyet, fatura takibi, likidite hesaplama gibi klasik muhasebe işlemlerini kendiliğinden yapan ve kendi kendine öğrenme yeteneğine sahip muhasebe sistemlerinin ortaya çıkması çok da uzakta değildir. Muhasebe mesleğinin bu teknolojik değişimlere ayak uydurabilmesi için düşünce, eğitim, teknoloji ve kültür gibi alanlarda A'dan Z'ye yeniden inşa ederek geleceğe hazırlayacak bir modele ihtiyacı var. İşte bu noktada muhasebe mesleğini geleceğe hazırlamak adına **mali mühendislik**; dijitalleşme, yapay zekâ ve 4. sanayi devrimi gibi teknolojik gelişmelerin ışığında muhasebe mesleğinin mühendislik yetenekleri çerçevesinde yeniden tasarımıdır.

4.1.1. Mali Mühendislik Tanımı ve Gerekliliği

Mühendisler bir keşfetme ve bilgi yaratma süreci olan bilimin aşamalarında kuşkusuz yer almaktadır. Mühendisler bu süreçte bilgiyi, yeni fikirleri, cihazları ve sistemleri, henüz yaratılmamış olanı yaratmak için kullanır ve uygularlar. (Karakaş ve Çalık, 2013, s. 46) Mühendislik bir düşünce sistematığı ve analitik düşünme becerisidir. Mühendislik bilimsel yollarla insanlığa yararlı oluşumları ortaya çıkarma çabasıdır.

Sanayi devriminin başlamasıyla birlikte, teknik bilgi de hızla gelişti ve teknik bilgiye sahip mühendisler ortaya çıkmıştır. Bugüne bakıldığında ülkelerin gelişiminde önem arz eden teknolojinin gelişiminde mühendislerin payı büyüktür. Aslında, bilimi teknoloji haline getiren ve toplumun ihtiyaçlarını karşılamak için yeni teknolojiler yaratan mühendislerin teknolojinin merkezinde olduğunu iddia etmek de yanlış

olmayacaktır. Kısacası, mühendisler, bilim ile toplum arasında bir köprü vazifesi üstlenmişlerdir. (Öztürk ve diğerleri, 2015, s. 82)

Mühendis kelimesinin İngilizce karşılığı olan “engineer” kelimesinin kökeni Latince’de “bir yolunu bulup yapan, yaratıcı” anlamlarına gelen “in genero” kelimesine dayanmaktadır. Türkçe mühendis kelimesi ise Arapça ’da “geometri bilimi ile ilgilenen, geometri bilen kişi” anlamına gelen “hendese” kelimesinden türetilmiştir. (Öztürk ve diğerleri, 2015, s. 82)

Türk Dil Kurumu'na göre mühendis, “*insanların her türlü ihtiyacını karşılamaya dayalı; çeşitli yapılar yol, köprü, bina, peyzaj, çevre gibi şehircilik ve imar dışı alanların ilkeleri, bayındırlık; tarım, beslenme gibi gıda; fizik, kimya, biyoloji, elektrik, elektronik gibi fen; uçak, gemi, otomobil, motor, iş makineleri gibi teknik ve sosyal alanlarda uzmanlaşmış, belli bir eğitim görmüş kimsedir*”. (WEB 5, 2018)

Genel anlamda ise mühendisliği şu şekilde tanımlanabilir: Mühendislik, “*problem çözme veya yararlı ürün ve servislerin oluşturulmasında, matematiksel ve bilimsel prensiplerin uygulanmasıdır*.” (WEB 5, 2018)

Mühendislik uygulamalı bir daldır ve insanların hayatlarını kolaylaştırmak için gereken fiziksel bileşenleri tasarlayan ve bu bileşenlerin üretimini, sürekliliğini, toplum içindeki yaygınlığını sağlayan, teknolojik ve ekonomik gelişime katkıda bulunan öncü bir meslek dalıdır. (Akgül ve diğerleri, 2013, s.14) Son yüzyılda özellikle elektronik, bilgisayar, internet teknolojisi ve iletişim teknolojisi alanlarında görülen yeni teknolojiler mühendislik mesleğinin ilerleme göstermesini sağlamıştır. (Alpaslan, 2011, s. 2)

Bir düşünce sistematiği ve matematiksel düşünme yeteneği olan mühendislik, bilim yoluyla elde edilmiş tüm bilgileri, akıl ve deneyim yoluyla sentezleyerek insanlığa yararlı oluşumları ortaya çıkarmaya çalışır. Mühendislik alanı bilimi, ekonomiyi, zamanı ve fiziksel kaynakları mümkün olan en iyi şekilde değerlendirerek en ideal çözümü bulma çabası içinde olmaktır. (Püsküllüoğlu, 1997, s. 25) Endüstri ve teknolojiler için yeni düşünceler üretebilen mühendisler, aynı zamanda hâlihazırda var olan düşünceleri yönlendirebilir ve kararlarıyla insanlığın yaşam koşullarını değiştirebilir. (Dinçer, 1994, s. 11)

Mühendislik kariyeri günümüzde son derece farklı hale gelmiştir. Mühendisler inşa etmenin ve tasarlanmanın ötesinde artık eşitsizlik, yoksulluk ve felaketten kurtarma gibi

karmaşık sosyal konulara da eğilmektedirler. Bunlara çevre mühendisliği, sosyal mühendislik, risk mühendisliği, değişim mühendisliği gibi örnekler verilebilir.

Son yıllarda, muhasebenin olmazsa olmazlarından olan teknolojiden, küresel gelişmelerden ve yeniliklerden uzak, yalnızca vergi bilinci ile mesleğini yürütmeye çalışan bir meslek profili ortaya çıkmıştır. Bu tür muhasebe meslek mensuplarının mesleği adına en büyük kaygısı kamu kurumlarının talep ettiği beyannameleri ve bildirgeleri yasal süre zarfında beyan edebilmektir. Bu durum ülkemizdeki mali müşavirlerin toplumdan hak ettikleri mesleki saygınlığı görmelerini engellediği gibi, sarf ettikleri emeğin de parasal karşılığını alamamalarına neden olmaktadır.

Teknolojik gelişmeler, küreselleşme ve artan rekabet meslekleri sürekli değişime zorlamaktadır. Teknolojiden yaşanan gelişmelerden ve küreselleşmeden en fazla etkilenen mesleklerin başında muhasebe mesleği gelmektedir. Tam da bu yüzden muhasebe mesleği de değişen ve gelişen koşullara uyum sağlamak zorundadır. Kâtiplikle başlayan muhasebe mesleğinin yirmi birinci yüzyılda ulaştığı nokta, “Mali Mühendislik” olmalıdır. Mali mühendisler kendi alanında uzmanlaşmış, teknolojik gelişmelere paralel teorik ve pratik bilgilerini, felsefe, matematik ve diğer bilim dalları ile birleştiren ve muhasebe meslek mensuplarının küresel gelişmelere bağlı olarak yeniden tasarlanan mesleki kariyer alanıdır. Mali mühendisler mali tabloları tasarlayıp, bunları analiz eden, yorumlayan, mali problemleri tanımlayabilen, bu problemlere bilimsel ve matematiksel prensipler çerçevesinde verimli, ekonomik ve standartlara uygun çözümler üretebilen, işletmelerin mali yapısını, bilgi sistemlerini ve mali geleceğini yeniden inşa eden, bu yönde stratejiler geliştiren ve bu stratejileri uygulayan kişilerdir. Mali mühendislik çağdaş bir muhasebe mesleği için, mühendislik yeteneklerini ve yirmi birinci yüzyıl teknolojilerini içeren vizyoner bir terimdir. Bu devrim analiz, strateji, yorumlama, yaratıcılık, tasarım, mühendislik, bilgi teknolojileri ve bilgi sistemlerinden oluşan bir değerler bütünüdür. Aynı zamanda bu kavram muhasebe mesleğini gelişen teknolojiye entegre etmede büyük rol oynar. Bu kavram mühendislik yetenekleri neticesinde muhasebe mesleğini sözel kültürden analitik ve sayısal kültüre dönüştüreceği için muhasebe mesleğini çok daha verimli bir meslek haline getirecektir.

4.1.2. Muhasebe Mesleğinin Mühendislikle İlişkisi

Muhasebe ve mühendislik temelinde, bilgileri toplamak, analiz etmek, yorumlamak, çözümler geliştirmek, bu çözümleri ve çıktıları karar mercileri için rapor haline getirmek bulunmaktadır. Her iki bilim dalı da girdi-süreç-çıkış aşamaları ile hareket etmektedir. Günümüzde teknolojik gelişmelere paralel olarak mühendislik ve muhasebe dalları daha yakın bir ilişki içerisine girmiştir. Mühendislik bilimi muhasebe mesleğinin geleneksel ve değişken yapısını kavrayarak muhasebe mesleğini teknolojik gelişmelere entegre edebilmeyi başaracak bir bilim dalıdır. (Tohumoğlu, 2017, s. 10) Mali mühendislik muhasebe mesleğini mühendislik temeli ve analitik düşünme yeteneği üzerine yeniden tasarlamayı amaçlamaktadır. Mühendislik bilimi muhasebecilere analitik ve sayısal düşünme, etkin iletişim, problem çözme, yaratıcılık ve olaylara büyük resminden bakma yeteneği kazandıracaktır. Mühendisliğin muhasebe mesleğine en önemli etkilerinden biri de iş akışlarını analiz eden ve sentezleyen bir teori olan bilimsel yönetim yaklaşımıdır. Bilimsel yönetim, sorun ve problemlerde bilimsel tekniklerin uygulanmasıdır. Muhasebe işlemlerinde geleneksel yöntemler yerine bilimsel yöntemlerin kullanılması, verimliliği ve hızı artıracaktır. Mali mühendislik, muhasebe mesleğine her türlü bilgi sisteminde çeşitli yöntemlerle analiz yapabilen ve bir bütün olarak tasarıma odaklanan ve böylece muhasebeyi geliştiren muhasebeciler yetiştirecektir.

Muhasebe işlemlerinde geleneksel yöntemler yerine bilimsel yöntemlerin kullanılması, verimliliği ve hızı artıracaktır. Bu çerçevede mühendisliğin muhasebe mesleğine ve muhasebecilere kazandıracığı yetenekler aşağıdaki gibidir:

- Belirli bir kalıba bağlı düşünme biçimi yerine, düşünceleri yönlendirecek soyutlamaları yapmaya yarayacak sorgulama yeteneği,
- Soyutlama ve analitik olarak ifade etme yeteneği,
- Optimizasyon, olasılık ve istatistik kavramlarını karar verme sürecine uygulama yeteneği,
- Hem muhasebe hem de mühendislik alanında hâkim olma,
- Analitik ve sayısal düşünme, etkin iletişim kurma, problem çözme ve yaratıcılık yeteneği,
- Muhasebeyi ilgilendiren olaylara tümünden bakma becerisi,
- Fikirlerini başkalarına aktarabilme ve insanları ikna edebilme yeteneği,

- İleriyi görebilme ve fırsatları sezebilme yeteneği,
- Yüksek başarıma güdüsü ve yaratıcılık özellikli çalışma,
- Zamanı iyi kullanma ve ekip çalışması yapabilme.

Mali mühendislik yirmi birinci yüzyılda muhasebe mesleğinin mühendislik yetenekleri çerçevesinde reform sürecidir. Çağımızda yaşanan teknolojik gelişmeler ve dijitalleşme bu süreci zorunlu kılmaktadır. Kayıt ve beyan kültüründen kurtulmayı prensip edinen muhasebeciler geleceğin muhasebesine imza atacaktlardır. Aksi halde dijitalleşme ve teknolojik gelişmeler neticesinden muhasebe meslek mensuplarının çoğu işsizlik tehlikesi ile karşı karşıya kalacaktır.

4.2. MALİ MÜHENDİSLİĞİN KAVRAMSAL VAROLUŞ NEDENİ

Günümüzde muhasebe meslek mensuplarının görev tanımları arasında defter tutma, beyanname, bildirim ve mali tabloları hazırlama, danışmanlık ve müşavirlik yapma bulunmaktadır. Ancak bu görev tanımları muhasebe meslek mensuplarını maliye idaresi ve muhasebe ofisleri arasında dar bir alana sıkıştırmıştır. Muhasebe meslek mensupları zamanla esas görevlerinden uzaklaşmış ve kamu kurum ve kuruluşlarının işlerini yapan bir çalışan özelliğine bürünmüştür. Toplum ise muhasebe meslek mensuplarını maliye kayıt işleri ile uğraşan ve vergi ile ilgili takibatları yapan kişiler olarak görmektedir. Bu, muhasebe meslek mensuplarını muhasebe alanında yaşanan gelişmelerden, teknolojik ilerlemeler ve yeniliklerden uzak kalmasına neden olmakla beraber, muhasebe mesleğini yalnızca vergi ile ilgili konulara sıkışıp kalmasına yol açmıştır. Teknolojik gelişmelerden uzak bir meslek grubu da doğal olarak toplum tarafından hak ettiği saygıyı görememiş ve emeklerinin karşılığı olarak hak ettikleri maddi karşılığı alamamış olacaktlardır.

Günümüzde muhasebe meslek mensupları tarafından yapılan kayıt ve beyan işlemleri her geçen gün dijital sistemlere taşınmakta ve bu sistemler tarafından yapılmaktadır. İleriki yıllarda kayıt ve beyan işlemlerinin muhasebe mesleği için bir değeri ve önemi kalmayacaktır. Muhasebe mesleğinin kayıt ve beyan kültüründen çıkarak analiz, yorum, danışmanlık ve strateji alanlarına yönlendirilmesi gerekmektedir. Bu noktada mali mühendislerin çalışma alanları sadece kayıt tutmak, bildirme ve beyanname düzenleme gibi kavramlar değil bunun çok üstünde ve ötesindedir. Mali mühendislik teknolojik gelişmeler neticesinde yok olma ihtimali

ortaya çıkan muhasebe mesleğini ve muhasebe meslek mensuplarını geleceğe taşıyacak ve tasarlayacak olan modeldir. Mali mühendisliğin amacı geleneksel muhasebeyi dijitalleşme ve teknolojik gelişmelere uyumlu hale getirme, teşvik etme ve entegrasyonunu karakterize etmektir.

Mali mühendislik kavramı tam olarak muhasebe mesleğinin yirmi birinci yüzyılda dijitalleşme devrimidir. Hızla gelişen iletişim ve bilgi teknolojilerinin sonucunda değişen işletme ihtiyaçları muhasebe mesleğinin daha etkin, daha verimli olmasının yanı sıra teknolojik unsurlar çerçevesinde dijital dönüşüme zorlamaktadır. Mali mühendisliği birkaç teknolojiye indirgemek mümkün değildir. Mali mühendislik kayıt, beyan ve bildirim gibi geleneksel muhasebe yöntemlerinin ortadan kaldırılması, analiz, yorum, strateji ve danışmanlık gibi işlevlerin dijital sistemler ortamında gerçekleştirilmesini sağlayacak bir modeldir. Bu işlemleri gerçekleştirirken mühendisliğin analitik ve sayısal düşünme, etkin iletişim, problem çözme, yaratıcılık ve tasarlama gibi yeteneklerinden faydalanılır. Mali mühendislik klasik muhasebe yapısını sayısallaştırarak dijital her türlü verinin kullanılabilirdiği, işlenebildiği, anlamlandırılabilirdiği bir modeli önermektedir. Kapsayıcı bir tanım yapmak gerekirse mali mühendislik, mühendislik yetenekleri çerçevesinde teknolojinin muhasebe mesleğinin amaçlarına hizmet edecek şekilde kullanılması ve dijitalleşme algısının bütün muhasebe meslek mensupları tarafından benimsenecek şekilde bir kültürün ve evrimin oluşturulması sürecidir.

Mali mühendisin temel özelliklerini aşağıdaki şekilde sıralanabilir:

- Mali mühendisin amacı, defter tutmanın, beyanname düzenlemenin ve mali tablonun hazırlanmanın ötesinde teknolojik gelişmeler ışığında mali tabloları tasarlamak, bunların analizini yapmak, yorumlamak, mali problemleri tanımlamak, bu problemlere bilimsel ve matematiksel prensipler çerçevesinde verimli, ekonomik ve standartlara uygun çözümler üretmek, firmaların mali yapısını ve mali geleceğini inşa etmek, bu yönde strateji geliştirmek ve bu stratejileri uygulamaktır.
- Mali mühendis pozitif düşünür, kendine güvenir, kararludur, çözüm üretir, kurumsal düşünür, risk alır, tarafsızdır, mütevazıdır, adil ve dengelidir, toplumdur, insan odaklıdır, analitik düşünme yeteneğine ve tasarım yapabilecek teorik ve pratik bilgiye sahiptir.

- Mali mühendis çalışmalarında bilimsel prensiplerden faydalanır.
- Mali mühendis strateji uzmanıdır. İşletmenin mali yapısı ve geleceği hakkında öngörülerde bulunur.
- Mali mühendisin temel amacı, işletmenin varlığını ve sürekliliğini sağlamaktır.
- Mali mühendis çalışmalarında sadece muhasebe biliminden değil, diğer bilim dallarından da faydalanır.
- Mali mühendis gelecekle ilgili yenilikçi fikirlere sahiptir.
- Mali mühendisin yaptığı çalışmaların temeli, vergisel olaylardan ve kaygılardan uzak, işletmelerin kaynaklarını en iyi şekilde kullanarak mali yapısını tasarlamak ve inşa etmektir.

4.3. MALİ MÜHENDİSLİĞİN İŞLETME VE ÜLKE EKONOMİSİNE ETKİLERİ

Artan küreselleşmenin beraberinde getirdiği rekabet işletmeleri daha fazla zorlamakta ve yurt içi pazarlarda yalnızca yurt içinde faaliyet gösteren işletmeler değil uluslararası büyük işletmeler de rekabet halindedir. Artan rekabet ortamına işletmelerin uyum sağlayıp varlıklarını sürdürebilmesi için yönetim anlayışlarını rekabet ortamına uygun biçimde değiştirmeleri gerekmektedir. Günümüzün rekabet ve değişen koşullarına uyum sağlayamayan işletmeler yok olup gitmektedirler. Mali mühendisler, işletmelerin artan rekabet ve günümüz değişen koşullarına uyum sağlayabilmeleri için, matematiksel ve bilimsel unsurları kullanarak, mevcut işletme yapısını ve iş süreçlerini değiştirerek bunların yeni yapıya ve iş süreçlerine dönüşmesini sağlayan kişilerdir. Mali mühendislerin temel amacı, işletmenin varlığını ve sürekliliğini sağlamaktır. Mali mühendisler işletmenin kaynaklarının etkin kullanılması amacıyla işletme faaliyetlerine etki eden riskleri ve problemleri tanımlamakta ve bu riskleri ve problemleri ortadan kaldırmak için çözümler üretmektedirler. Mali mühendisler, işletmelerin stratejik amaçlarına ulaşmasında ve başarısında çok önemli katkılar sunmaktadır. Problem çözmede veya yararlı ürün ve süreçlerin oluşturulmasında Mali mühendisler bilimsel argümanları kullanırlar. Mali mühendisler başarılı olabilmek için en uygun çözümleri üretmektedirler.

İşletmelerin hızla değişen koşullara uyum sağlamaları ayakta kalabilmeleri ve rekabette geri kalmamaları için son derece önemlidir. Bunun için işletmeler öncelikle

çevresel aktörlerin beklentilerini algılayabilmeli ve bunları yorumlayabilmelidir. Ayrıca, faaliyet ömürlerinin uzun olması için işletmeler faaliyet gösterdikleri çevreden kaynaklanan normatif, bilinçsel ve düzenleyici baskılara gerekli tepkileri zamanında vermek durumundadır. Mali Mühendisler bu süreçleri inşa etmelerinde işletme sahiplerine ve yöneticilere yol gösteren ve strateji geliştiren kişilerdir.

Mali mühendislerin görevleri aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- Bir işletmenin tüm bölüm ve faaliyetlerini birbiri ile uyum içerisinde yönetmeyi sağlayacak şekilde doğru, tutarlı, gerçek zamanlı, istendiğinde detaylı, istendiğinde güçlendirilmiş ve standart bilgiler içeren operasyonel ve analitik raporlar hazırlamak ve işletme altyapısını oluşturmak,
- Kurumsal strateji, vizyon ve hedeflerin hayata geçirilmesini sağlamak,
- İşletmenin yatırım kararlarına ve geleceğine yönelik stratejiler geliştirmek,
- Teknolojik gelişmeleri işletmelere entegre ederek operasyon maliyetlerini düşürüp verimliliği ve karlılığı artırmak,
- İşletmenin kaynaklarının etkin ve verimli kullanılması sağlamak,
- İşletmenin departmanları arasındaki iletişimi sağlamak ve güçlendirmek,
- İşletmenin düzenli ve sistemli çalışmasını sağlamak,
- İşletmenin varlığını ve sürekliliğini sağlamak,
- Şeffaf, adil, ahlaki, hesap veren ve sorumluluk sahibi bir yönetim sistemi oluşturmak.

Mali mühendisler bu görevler çerçevesinde finans konusunda işletmeleri yönlendirebilen, insan ilişkileri ve psikolojisi konusunda becerikli, yabancı dil bilen, yurtiçi ve yurtdışı gelişmeleri sıklıkla takip eden, ekonomik ve siyasi olaylardan haberdar olan ve devamlı olarak kendilerini güncelleyen ve eğiten kişilerdir.

Ankara Sanayi Odası (ASO) tarafından yayınlanan “Aile Şirketleri: Değişim ve Süreklilik” konulu rapora göre dünyadaki işletmelerin %65-80’i aile şirkettir. Raporun devamında ifade edildiğine göre aile şirketlerinin ortalama yaşam süresi 24 yıldır ve aile şirketlerinin onda yedisi ikinci kuşağa geçememektedir. Bir başka deyişle, dünya üzerindeki her 10 aile şirketinden sadece 3’ü ikinci kuşağa aktarılabilir. Bunların da yaklaşık yarısı üçüncü kuşağa kalmadan yok olup gitmektedirler. Türkiye’deki şirketlerin ise yüzde 95’i aile şirkettir. Bu şirketler Türkiye ekonomisinin temeli niteliğinde olup, ekonomiye ait istihdamın, katma

değerin ve üretimin büyük bir kısmı bu şirketler tarafından gerçekleştirilmektedir. Ne yazık ki yine bu şirketlerin sadece %30'u birinci nesilden ikinci nesle geçebilmektedir. Rapor ayrıca şirketlerin başarısız olup iflas etmelerindeki temel nedenlere de değinmiştir. Buna göre, işletmeler özellikle yeni ürün ve iş modelleri geliştirmedeki başarısızlıkları ve sermaye yetersizliklerinden dolayı iflasla karşı karşıya kalmaktadır. Bunun yanı sıra stratejik düşünememe, kötü yönetim, kurumsallaşamama, bilgi akışı sağlayamama, maliyetleri kontrol edememe, piyasalardaki değişimleri gözlemleyememe ve tahmin edememe, şirket içi raporlamada yetersizlik ve hesap sormadaki eksiklikler diğer nedenlerdir. Diğer bir ifadeyle aile şirketleri işletme sahipleri tarafından profesyonel olmayan yöntemlerle yönetilmekte ve kurumsallaşmamasından dolayı %85'i üçüncü kuşağı görememektedir. (WEB 7, 2018)

İşletme yönetimlerinin teknolojik gelişmeler ve iş hayatındaki muazzam hız nedeniyle anlık kararlar almaları gerekebilmektedir. Bu durum, muhasebe ve finans yöneticilerine kalite ve zaman baskısı olarak geri dönmektedir. Söz konusu yöneticiler için artık yalnızca doğru vergiyi üretmek değil, aynı zamanda bunu kısa sürede üretmek ve alınacak anlık kararlarda uygulamak gerekmektedir. Zira dünyanın her yerinde örnekleri görülebildiği ve herkes tarafından da kabul edildiği gibi, doğru bilgiye zamanında ulaşım, bunu gerektiği şekilde kullanabilmek firmalar için rekabette büyük avantajlar sağlamaktadır. Ne yazık ki mali müşavirler günümüzde artık tamamen otomasyon sistemi içinde olması gereken işlerle uğraşmak zorundadırlar. İşte mali mühendislik modeli işletmelerin bu ihtiyaçlarına cevap verecek ve yeni bir iş alanı oluşturarak istihdam yaratacak bir projedir.

4.4. MALİ MÜHENDİSLİĞİN MUHASEBE MESLEĞİNE ETKİLERİ

Günümüzde teknolojik gelişmelerin muhasebe mesleğine etkileri ve muhasebe mesleğini icra eden mali müşavirin yaşadığı mesleki sıkıntılar günümüzde sıkça dile getirilmeye ve akademik ortamda da sıkça konu olmaya başlamıştır. Dijitalleşme ve teknolojik gelişmeler muhasebe mesleğinin klasik sorunlarının önemini kaybettirmektedir. Mali mühendislik muhasebe mesleğinin gelişen teknolojiye ve dijitalleşmeye uyum sağlama ve entegrasyonun yanı sıra klasik sorunlarına da çözüm

üretecek bir projedir. Mali mühendisliğin muhasebe mesleğine sağlayacağı faydalar aşağıdaki beş başlıkta incelenebilir:

- **Muhasebe Mesleğine İtibar ve Saygınlık Kazandırarak, Muhasebecilerin Sosyal Statüsünü Artırması:** İtibar kavramı; güvenilir olma, saygın olma, değerli, prestijli olma ifadelerinin karşılığıdır. İtibar sözcüğü bu anlamıyla kendi içinde *güvenilirlik, istikrar, yönetim, ürün ve hizmet kalitesi, sosyal sorumluluk anlayışı, iletişim becerisi* gibi değişik bileşenleri içermektedir. Mesleki itibar bir mesleğin saygınlığının toplum, kurumlar, çalışanlar ve müşteriler nezdinde nasıl algılandığını gösteren soyut bir kavramdır. İtibar kendiliğinden ortaya çıkan bir sonuç değil, yönetilerek geliştirilebilen bir değerdir. İtibar kavramı tüm meslekler için önemli bir olgudur. Toplum nezdinde itibar sahibi olan bireylerin toplumu yönlendirme ve daha geniş kaynakları harekete geçirme fırsatları olur. Amerikalı yazar Malcolm Gladwell'e göre; marka kelimesi yasaklanacak olsa, bunun yerini alabilecek en iyi kelime 'itibar' olurdu.

Muhasebe dünyanın en eski mesleklerinden biri olarak kabul edilmektedir. Günümüzde toplumun, devletin ve işletmelerin temel yapılarını oluşturan mesleklerden biri haline gelen muhasebe bütün yönetim tekniklerinin en eskisi olarak düşünülmektedir. Bu kadar önemli bir meslek olmasına rağmen muhasebe mesleği toplum nezdinde hak ettiği saygınlığı ve itibarı görememektedir. "Türkiye'de Çalışma Yaşamı ve Mesleklerin İtibarı" konulu araştırmada muhasebe mesleği itibar olarak 34. sırada yer almaktadır. (WEB 5, 2018) Araştırma sonucundan anlaşılacağı üzere Türkiye'de muhasebe mesleğinin bir itibar sorunu vardır. Muhasebe mesleğinin itibar sorununun çözümü için yeni bir model geliştirilmeli, diğer taraftan da mesleğin değer ve ilkelerinin net, doğru ve yaygın olarak algılanmasını sağlamalı ve bu sürecin etkin olarak yönetilmesi gereklidir. Mali mühendisler işletmelerde stratejik pozisyonlarında, işletme faaliyetlerinin geliştirilmesinde ve stratejik amaçlarına ulaşmasında aktif görev alacaklardır. Böylelikle muhasebecilerin toplumdaki ve işletmelerdeki statüleri değişecektir. Bu paralelde muhasebe mesleği iyi bir ücret, iş garantisi, uygun çalışma saatleri, kendi kararlarını verebilme imkânları sunan bir meslek haline gelerek toplum nezdinde hak ettiği saygınlığa kavuşacaktır.

- **İstihdamı Artırması ve Haksız Rekabeti Önlemesi:** 2017 yılı itibariyle muhasebe mesleğini icra eden YMM ve SMMM sayısı 100 bin kişiyi geçmiştir. (Tesmer, 2017) Muhasebe mesleğine olan bu yoğun ilgili sonucunda muhasebeci sayısı artmış ve bu haksız rekabeti beraberinde getirmiştir. Haksız rekabetin önlenmesi amacıyla muhasebe mesleğine yeni katılan kişilere iyi bir eğitim verilerek onlar için meslek sahasının genişletilmesi gerekmektedir. Dünyanın en büyük denetim ve muhasebe şirketinin dünya genelinde çalışan sayısı 250 bin kişidir. (WEB 5, 2018) Kısıtlama, engelleme gibi düşünceler yerine Türkiye’de muhasebe mesleğini icra edenleri uluslararası standartlara getirecek ve meslek sahasını genişletecek ileriye dönük fikirler üretilmelidir. Bu şekilde muhasebe sistemi ve muhasebeci ithal eden değil, ihraç eden bir ülke konumuna gelir. Böylelikle pastanın daha fazla bölünmesi gibi endişelerden kurtularak, haksız rekabetin önüne geçilebilir. Bu noktada mali mühendislik bölümü meslek mensupları için yeni bir iş alanı yaratacaktır.
- **Muhasebe Mesleğini Angaryalardan ve Vergi Odaklı Meslek Olmaktan Kurtarılması:** Günümüz şartlarında muhasebe mesleği yoğun iş yükü altında sadece kamu kurumlarının istediği işleri yapan bir meslek haline gelmiştir. Bu durum muhasebe mesleğini vergi matrahını belirlemek üzerine var olan bir meslek haline dönüştürmüştür. Önümüzdeki yıllarda e-Fatura, e-Defter hazır beyan gibi dijital sistemler geliştirilip, Maliye Bakanlığı’nın ihtiyacı olan bilgi ve beyanlar bu sistemler tarafından üretildiğinde muhasebe meslek mensupları ne iş yapacaktır? Sorusunun yanıtı; “meslek mensupları esas işi olan yorumlama, analiz ve danışmanlık işlerini yapacaktır” şeklinde olacaktır. Daha sonra “muhasebe meslek mensupları buna hazır mı?” sorusunun yanıtlanması gerekir. Maalesef bu sorunun yanıtı muhasebe meslek mensuplarının büyük bir çoğunluğunun hazır olmadığı şeklindedir. Mali mühendisin amacı, kayıt tutmanın, beyanname düzenlemenin ve mali tablonun hazırlanmanın ötesinde mali tabloları tasarlamak, bunların analizini yapmak, yorumlamak, mali problemleri tanımlamak, bu problemlere bilimsel prensipler çerçevesinde verimli, ekonomik ve standartlara uygun çözümler üretmek, firmaların mali yapısını ve mali geleceğini inşa etmek, strateji geliştirmek ve uygulamaktır. Bundan dolayı mali mühendislik muhasebe mesleğini vergi odaklı meslek algısından kurtararak, işletmelere yüksek değerli hizmetler sunan bir meslek haline dönüştürecektir.

- **Muhasebe Mesleğinin Dijitalleşme ve E-Dönüşüm Işığında Geleceğe Hazırlanması:** Teknolojik gelişmeler ve değişen koşullar çerçevesinde muhasebe bilgi sistemleri de değişmektedir. Bu sistemler artık muhasebe profesyonellerinin ayrılmaz bir parçası olmuştur. Şüphesiz muhasebe mesleğinin geleceği de dijital olacaktır. Teknoloji, ekonomi ve düşünce alanında yaşanan hızlı değişimler meslekleri de değişen dünya düzenine uyum sağlamaya zorlamakta ve meslek örgütlerini yeni yaklaşım modelleri aramaya yöneltmektedir. İşte bu noktada muhasebe mesleğini teknolojik gelişmeler ışığında taşıyacak olan model mali mühendisliktir.
- **Mali mühendisliğin muhasebe mesleğine ve meslek mensuplarına fırsatlar sunması:** Muhasebe mesleğine toplum nezdinde saygınlık ve kalite kazandıracaktır. Muhasebe mesleğini dijitalleşme ve e-Dönüşüm ışığında geleceğe hazırlayacak olan modeldir. Muhasebecilerin maaş ve sosyal haklarını daha iyi hale getirecektir. Küreselleşme ile beraber teknoloji ve ekonomi alanlarında meydana gelen gelişmeler muhasebe uygulamalarında değişimi beraberinde getirecektir; bu da muhasebe eğitiminde değişimi gerekli kılmaktadır. Mali mühendislik muhasebe eğitimini küreselleşme, uluslararası standartlar ve yasal değişiklikler, bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler çerçevesinde tekrar tasarlama ihtiyacını ortaya çıkaracaktır. Mühendisliğin bilimsel düşünme becerisi ile muhasebeciler, sorunlara yönelik bilimsel prensipler çerçevesinde verimli, ekonomik ve etkili çözümler üretebilme yeteneği kazanacaklardır. Muhasebe mesleğinde istihdam alanı yaratarak, haksız rekabeti önleyecektir. Muhasebecilere problem çözme, yaratıcı düşünme ve kritik yapabilme becerisini kazandıracaktır. Muhasebecileri işletmelerde stratejik pozisyona getirerek, işletme faaliyetlerinin geliştirilmesinde ve stratejik amaçlarına ulaşmasında aktif görev almasını sağlayacaktır. Muhasebe mesleğini vergi ve beyan kültürünün egemenliğinden kurtararak, bir kamu çalışanı haline gelen muhasebecilere toplum nezdinde hak ettiği mesleki saygınlığı kazandıracaktır. Muhasebe mesleğine bağımlı ve serbest çalışma sistemine ek olarak zamana dayalı ve evde-ofis çalışma imkânı sağlayacaktır. Muhasebe mesleğine getirebileceği çeşitli yeni fırsatların varlığı, muhasebeciler profesyonelleşme, kendini geliştirme ve pazar genişletme imkânı bulacaklardır.

BÖLÜM 5. DİJİTALLEŞMENİN MUHASEBE MESLEĞİNE VE MESLEK MENSUPLARINA ETKİLERİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

5.1. ARAŞTIRMANIN AMACI

Araştırmanın amacı, dijitalleşmenin ve teknolojik gelişmelerin muhasebe mesleğine ve meslek mensuplarına etkilerini ortaya koymaktır. Muhasebe meslek mensuplarının gelecekte ortaya çıkacak olan dijitalleşme ile birlikte beklentilerini, sorunlarını ve e-Dönüşüm çerçevesinde yaşayacakları değişimler üzerine yeni bir önermeye karşı yaklaşımlarını ölçmektir.

5.2. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI VE YÖNTEMİ

Bu araştırmanın evrenini, Türkiye’de faaliyet gösteren muhasebe meslek mensupları (SMMM Stajyeri, SM, SMMM ve YMM) oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak anket formu düzenlenmiştir. Anket formunun hazırlanması sürecinde kapsamlı bir literatür çalışması yapılmış, yerli ve yabancı çalışmalar taranarak konuya ilişkin güncel veriler elde edilmiştir. Elde edilen veriler ışığında; konuya ilişkin uzman akademisyen görüşleri alınarak 30 maddeyi içeren bir anket formu hazırlanmıştır. Kapsam geçerliliği, hazırlanan ölçekte yer alan her soruya Lawshe (1992) tekniğine göre 4 kriter belirlenerek oluşturulmuş uzman görüş formu ile belirlenmiştir. Anket formu üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm de, araştırmacı tarafından yapılandırılmış olan kişisel bilgilere yönelik sorulara yer verilmiştir. Bu bölümde muhasebe meslek mensuplarına, yaş, cinsiyet, mesleki unvan, öğrenim durumu ve mesleki kıdem gibi demografik bilgiler ve özellikler sorulmuştur. İkinci bölümde, dijitalleşmenin ve teknolojik gelişmelerin muhasebe mesleğine ve meslek mensuplarına etkilerini ölçmek amacıyla 30 maddeden oluşan ölçek yer almaktadır. Üçüncü bölüm ise, konu ile ilgili sorular haricinde eklenmesi istenen

husus ve yorumlar yer almaktadır. Muhasebe meslek mensuplarından anket internet aracılığıyla Google Drive sistemi kullanılarak toplanmıştır.

5.3. ARAŞTIRMANIN GÜVENİRLİĞİ VE DEĞERLENDİRME

5.3.1 Güvenirlilik ve Geçerlilik Analizleri

Dijitalleşmenin ve teknolojik gelişmelerin muhasebe mesleğine ve meslek mensuplarına etkilerini ölçmek amacıyla beşli likert tipi 30 maddelik bir ölçek hazırlanmıştır. Hazırlanan ölçek 471 kişiye uygulanmış ve toplanan verilere açıklayıcı faktör analizi yapılmıştır. Faktör analizi işlemlerinde faktör yükünün 0.30 değerinden düşük olmaması ve en az iki faktördeki faktör yükleri arasındaki farkın ise 0.10 değerinden düşük olmamasına dikkat edilmiştir. (Büyüköztürk, 2002). Yapılan faktör analizi işlemlerinde 13, 19, 22 ve 24. maddeleri belirtilen gerekçelerden çıkarılmıştır. Kalan 26 madde üzerinden yapılan faktör analizine ilişkin açıklanan varyans tablosu Tablo 5.1’de gösterilmiştir.

Tablo 5.1. Faktör Analizine İlişkin Varyans Tablosu

Faktör	Öz değerler		
	Özdeğer	Açıklanan Varyans %	Birikimli Varyans %
1	7,35	28,28	28,28
2	2,67	10,25	38,53
3	1,94	7,45	45,98
4	1,34	5,13	51,12
5	1,18	4,55	55,67
6	1,03	3,97	59,64

Kaiser-Meyer-Olkin örneklem yeterliliği:0.897

Bartlett's Küresellik testinin ki kare değeri= 4609,54 Sd= 325 p=0.000

Kaiser-Meyer-Olkin istatistiğinin 0,897 olduğu ve bu istatistiğin 0,50 den büyük çıkması ise veriler için örneklem sayısının yeterli olduğunun bir göstergesidir (Kalaycı, 2005, s. 322). Oran ne kadar yüksek ise veri seti faktör analizi yapmak için o kadar iyidir. Bartlett küresellik testi sonuçları da verilerin faktör analizi için uygunluğunu test eder. Dolayısıyla bu veriler için verilerin faktör analizine uygun olduğu gözlenmiştir ($p<0.05$).

Açıklayıcı faktör analizinin faktör yükleri matrisi Tablo 5.2’de verilmiştir.

Tablo 5.2. Bileşen Dönüştürüm Matrisi

Component Transformation Matrix	Component					
	1	2	3	4	5	6
Teknolojik gelişmeler sayesinde muhasebe mesleğine olan ilgili ve istek artacaktır.	0,79					
Dijitalleşme ile birlikte muhasebe meslek mensupları daha fazla saygınlık kazanacaktır.	0,78					
Teknolojik gelişmeler ile birlikte ücret, çalışma saatleri gibi sosyal haklarının iyileşeceğini düşünüyorum.	0,75					
Teknolojik gelişmeler muhasebe mesleği ve meslek mensuplarının sorunlarının çözümünde (haksız rekabet, tahsilat) aktif katkı sunacaktır.	0,74					
Teknolojik gelişmelerin muhasebe meslek mensuplarına yeni fırsatlar ve kariyer alanı sunacağını düşünüyorum.	0,69					
Dijitalleşme ve teknolojik gelişmeler muhasebe mesleğini daha verimli hale getirecektir.	0,48	0,34	0,39			
Yeni teknolojileri yakından takip etmekteyim.		0,81				
Muhasebe mesleğinde yaşanacak dijitalleşme ve teknolojik gelişmelere kendimi hazır hissediyorum.		0,81				
Dijitalleşme ve teknolojik gelişmelere kolaylıkla uyum sağlayabilirim.		0,72				
Dijitalleşme teknolojik gelişmelere uyum sağlayabilmek için çaba gösteririm.		0,58	0,47			
Dijitalleşme ve teknolojik gelişmeleri desteklerim.	0,30	0,49	0,31			
Teknolojik gelişmeler neticesinde muhasebe mesleğinin değişime ve dönüşüme ihtiyacı vardır.			0,70			
Hali hazırda verilen muhasebe ve yeterlilik eğitimleri gelecekte yaşanacak teknolojik gelişmelere uyumlu değildir.			0,70			
Teknoloji ve dijitalleşmeye uyum sağlamayan meslek mensuplarının rekabette geri de kalacağını düşünüyorum			0,62			
Teknolojik gelişmeler neticesinde muhasebe meslek mensuplarının değişime ve dönüşüme ihtiyacı olduğunu düşünüyorum.		0,40	0,61			
Dijitalleşme ve teknolojik gelişmeler ışığında muhasebe mesleğini; düşünce, eğitim, kültür ve teknoloji gibi alanlarda A’dan Z’ye yeniden inşa ederek geleceğe hazırlayacak olan yeni bir modeli desteklerim.			0,51			
Dijitalleşmenin daha fazla iş yükü getireceğini düşünüyorum.				0,76		
Teknolojik gelişmeler ile birlikte muhasebe mesleği daha zor ve karmaşık bir meslek haline geldi.				0,70		
Teknoloji ürünlerine yapılan harcamaların gereksiz olduğunu düşünüyorum.				0,58	0,33	
Dijitalleşmenin ve teknolojik gelişmelerin muhasebe mesleği için vaat ettiği yararı ve faydayı sağlamayacağını düşünüyorum.				0,50	0,33	
Dijitalleşme ve teknoloji haberleri dikkatimi çekmez.		-0,30		0,48		
Dijitalleşme ile birlikte muhasebe mesleği gelecekte yok olacak meslekler arasındadır.					0,78	
Teknolojik gelişmeler neticesinde işsiz kalacağımı düşünüyorum.					0,75	
Teknolojik gelişmeler muhasebe mesleğini olumsuz etkilemektedir.				0,33	0,67	
Maliye Bakanlığının e-uygulamaları muhasebe mesleğini teknolojik gelişmelere uyum sağlamaya zorlamaktadır.						0,78
Muhasebe mesleği dijitalleşme ve teknolojik gelişmelere en çabuk uyum sağlayan mesleklerin başında gelmektedir.						0,75
Extraction Method: Principal Component Analysis. Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.						
a. Rotation converged in 6 iterations.						

Açıklanan toplam varyans tablosu incelendiğinde 26 maddelik ölçekte 1 özdeğerinden büyük altı faktör gözlenmiştir. Bu altı faktörlü ölçme aracı ile ölçülen özelliğin %60'ının ölçüldüğü gözlenmiştir. Bu da oldukça uygun bir varyanstır. Ölçek maddelerinin döndürülmüş ve sıralanmış faktör yükleri ile birlikte madde toplam korelasyonları ve Cronbach Alfa güvenilirlik katsayıları Tablo 5.3'de gösterilmiştir.

Tablo 5.3. Ölçek Maddelerinin Faktör Yükleri, Madde Toplam Korelasyonları, Alfa Güvenirlik Katsayıları

Faktör	Ifadeler	Faktör Yüğü	Madde Toplam Korelasyonu	Cronbach Alfa Katsayısı
e-Dönüşümden Memnuniyet	Teknolojik gelişmeler sayesinde muhasebe mesleğine olan ilgi ve istek artacaktır.	0,79	0,67	0,87
	Dijitalleşme ile birlikte muhasebe meslek mensupları daha fazla saygınlık kazanacaktır.	0,78	0,72	
	Teknolojik gelişmeler ile birlikte ücret, çalışma saatleri gibi sosyal haklarının iyileşeceğini düşünüyorum.	0,75	0,68	
	Teknolojik gelişmeler muhasebe mesleği ve meslek mensuplarının sorunlarının çözümünde (haksız rekabet, tahsilat) aktif katkı sunacaktır.	0,74	0,62	
	Teknolojik gelişmelerin muhasebe meslek mensuplarına yeni fırsatlar ve kariyer alanı sunacağını düşünüyorum.	0,69	0,71	
	Dijitalleşme ve teknolojik gelişmeler muhasebe mesleğini daha verimli hale getirecektir.	0,48	0,60	
e-Dönüşüme Uyum	Yeni teknolojileri yakından takip etmekteyim.	0,81	0,67	0,83
	Muhasebe mesleğinde yaşanacak dijitalleşme ve teknolojik gelişmelere kendimi hazır hissediyorum.	0,81	0,68	
	Dijitalleşme ve teknolojik gelişmelere kolaylıkla uyum sağlayabilirim.	0,72	0,64	
	Dijitalleşme teknolojik gelişmelere uyum sağlayabilmek için çaba gösteririm.	0,58	0,61	
	Dijitalleşme ve teknolojik gelişmeleri desteklerim.	0,49	0,56	
Yeni Mesleki Yeterlilik	Teknolojik gelişmeler neticesinde muhasebe mesleğinin değişime ve dönüşüme ihtiyacı vardır.	0,70	0,62	0,72
	Hali hazırda verilen muhasebe ve yeterlilik eğitimleri gelecekte yaşanacak teknolojik gelişmelere uyumlu değildir.	0,70	0,34	
	Teknoloji ve dijitalleşmeye uyum sağlamayan meslek mensuplarının rekabette geri de kalacağını düşünüyorum.	0,62	0,43	
	Teknolojik gelişmeler neticesinde muhasebe meslek mensuplarının değişime ve dönüşüme ihtiyacı olduğunu düşünüyorum.	0,61	0,54	
	Dijitalleşme ve teknolojik gelişmeler ışığında muhasebe mesleğini; düşünce, eğitim, kültür ve teknoloji gibi alanlarda A'dan Z'ye yeniden inşa ederek geleceğe hazırlayacak olan yeni bir model desteklerim.	0,51	0,48	
Meslek mensuplarının dijitalleşme ve teknolojik ürünlerden memnuniyetsizliği	Dijitalleşmenin daha fazla iş yükü getireceğini düşünüyorum.	0,76	0,47	0,68
	Teknolojik gelişmeler ile birlikte muhasebe mesleği daha zor ve karmaşık bir meslek haline geldi.	0,70	0,52	
	Teknoloji ürünlerine yapılan harcamaların gereksiz olduğunu düşünüyorum.	0,58	0,48	
	Dijitalleşmenin ve teknolojik gelişmelerin muhasebe mesleği için vaat ettiği yararı ve faydayı sağlamayacağını düşünüyorum.	0,50	0,40	
	Dijitalleşme ve teknoloji haberleri dikkatimi çekmez.	0,48	0,31	
e-Dönüşüm Kaynaklı Kaygı	Dijitalleşme ile birlikte muhasebe mesleği gelecekte yok olacak meslekler arasındadır.	0,78	0,54	0,73
	Teknolojik gelişmeler neticesinde işsiz kalacağımı düşünüyorum.	0,75	0,57	
	Teknolojik gelişmeler muhasebe mesleğini olumsuz etkilemektedir.	0,67	0,56	

Faktör yükleri incelendiğinde tüm maddelerin 0,30 değerinden yüksek 0,48 ile 0,81 arasında değiştiği gözlenmiştir. Birinci faktörde altı madde gruplanmış olup bu faktöre “e-Dönüşümden memnuniyet” adlandırması; ikinci faktörde beş madde gruplanmış olup bu faktöre “e-değişime uyum” adlandırması; üçüncü faktörde beş madde gruplanmış olup bu faktöre de “yeni mesleki yeterlilikler” adlandırması; dördüncü faktörde beş madde gruplanmış olup bu faktöre de “meslek mensuplarının dijitalleşme ve teknolojik ürünlerden memnuniyetsizliği” adlandırması; beşinci faktörde üç madde gruplanmış olup bu faktöre de “e-Dönüşüm kaynaklı kaygı” adlandırması yapılmıştır. Altıncı faktörde ise iki maddenin bulunması sebebiyle alpha katsayısı düşük bulunmuş ve analiz kapsamında çıkartılmıştır. Beş faktörlerin güvenilirliğine Cronbach Alpha katsayısı ile bakılmıştır. Güvenirlik katsayısı, 0 ile +1 arasında değişkenlik gösterir. Güvenirlik katsayısının 1’e yakın değerler alması güvenilirliğin yüksek olduğu, maddeler arasında iç tutarlılığın yüksek olduğu anlamına gelir ve istenilen düzeydedir.

5.3.2. Katılımcıların Demografik Yapısı

Katılımcıların demografik yapısı incelendiğinde araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarının Tablo 5.4’de de görüldüğü gibi, %32’si kadın ve %68’i erkektir. Katılımcıların çoğunluğunun erkek olduğu görülmektedir.

Tablo 5.4. Ankete Katılan Muhasebe Meslek Mensuplarının Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Cinsiyeti	N	%
Erkek	319	68
Kadın	152	32
Toplam	471	100

Tablo 5.5. Ankete Katılan Muhasebe Meslek Mensuplarının Yaşlara Göre Dağılımı

Yaş	N	%
18-24	16	3
25-31	159	34
32-38	122	26
39-45	103	22
46 ve üzeri	71	15
Toplam	471	100

Muhasebe meslek mensuplarının yaşlara göre dağılımı Tablo 5.5’de yer almaktadır. Araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarının %3’ü 18-24 yaş arasında, %34’ü 25-31 yaş arasında, %26’sı 32-38 yaş arasında, %22’si 39-45 yaş arasında, %15’i ise 46 yaş ve üzerindedir. Özellikle 25 ile 40 yaş aralığının ankete katılımının yoğun olduğu görülmektedir.

Tablo 5.6. Ankete Katılan Muhasebe Meslek Mensuplarının Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı

Eğitim	N	%
Lise	11	2
Yüksek Okul	23	5
Lisans	300	64
Lisansüstü	137	29
Toplam	471	100

Muhasebe meslek mensuplarının eğitim durumlarına göre dağılımı Tablo 5.6’de yer almaktadır. Muhasebe meslek mensuplarının eğitim seviyesi %2’si lise, %35’i yüksekokul, %64’ü lisans, %29’u ise lisansüstü şeklindedir.

Tablo 5.7. Ankete Katılan Muhasebe Meslek Mensuplarının Mesleki Unvanlarına Göre Dağılımı

Unvan	N	%
SMMM Stajyer	163	35
SM	25	5
SMMM	258	55
YMM	25	5
Toplam	471	100

Muhasebe meslek mensuplarının mesleki unvanlarına göre dağılımı Tablo 5.7’de yer almaktadır. Araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarının mesleki unvanları %35’i SMMM Stajyeri, %5’i SM, %55’i SMMM, %5’i ise YMM şeklindedir.

Tablo 5.8. Ankete Katılan Muhasebe Meslek Mensuplarının Çalışma Şekillerine Göre Dağılımı

Çalışma Şekli	N	%
Hizmet Akdi İle Şirket veya Kamu Kurumunda Çalışmaktayım.	194	41
Hizmet Akdi ile SMMM veya YMM Ofisinde Çalışmaktayım.	102	22
SMMM Ofisi Sahibiyim	135	29
Danışmanlık	15	3
YMM Ofisi Sahibiyim	24	5
Toplam	471	100

Muhasebe meslek mensuplarının çalışma şekillerine göre dağılımı Tablo 5.8’de yer almaktadır. Araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarının %41’i hizmet akdi ile şirket veya kamu kurumunda, %22’i hizmet akdi ile SMMM veya YMM ofisinde, %29’i SMMM ofisi sahibi, %3’ü danışmanlık, %5 YMM ofisi sahibi şeklinde mesleklerini icra etmektedirler.

Tablo 5.9. Ankete Katılan Muhasebe Meslek Mensuplarının Çalışma Yıllarına Göre Dağılımı

Çalışma Yılları	N	%
1-3	59	13
4-6	62	13
7-10	87	18
11-15	99	21
16-20	69	15
21 ve Üzeri	95	20
Toplam	471	100

Tablo 5.9’de görüldüğü gibi, muhasebe meslek mensuplarının %13’ü 1-3 yıl arası, %13’ü 4-6 yıl arası, %18’ü 7-10 yıl arası, %21’ü 11-15 yıl arası, %15’ü 16-20 yıl arası ve %20’si ise 21 yıldan fazla tecrübeye sahip olduğu şeklindedir.

5.3.3. Dijitalleşmenin ve Teknolojik Gelişmelerin Muhasebe Mesleğine ve Meslek Mensuplarına Etkilerine Yönelik Araştırma Sorularından Elde Edilen Bulgular

Dijitalleşmenin ve teknolojik gelişmelerin muhasebe mesleğine ve meslek mensuplarına etkilerini ölçmek amacıyla beşli likert tipi 30 maddelik bir ölçek hazırlanmıştır. Yapılan faktör analizi işlemlerinde 13, 19, 22 ve 24. maddeleri belirtilen gerekçelerden çıkarılmıştır. Kalan 26 maddeden oluşan ölçek kapsamındaki ifadelerle ilişkin aritmetik aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 5.10. Muhasebe Meslek Mensuplarının e-Dönüşümden Memnuniyet Görüşlerine Yönelik İfadelere Katılım Durumları

İFADELER	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kısmen Katılmıyorum		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum		Toplam	Ortalama
	N	1	N	2	N	3	N	4	N	5		
Faktör 1: e-Dönüşümden Memnuniyet												
Teknolojik gelişmeler sayesinde muhasebe mesleğine olan ilgili ve istek artacaktır.	41	8,7%	98	20,8%	182	38,6%	100	21,2%	50	10,7%	471	3,04
Dijitalleşme ile birlikte muhasebe meslek mensupları daha fazla saygınlık kazanacaktır.	43	9,1%	63	13,4%	145	30,8%	128	27,2%	92	19,5%	471	3,3
Teknolojik gelişmeler ile birlikte ücret, çalışma saatleri gibi sosyal haklarımın iyileşeceğini düşünüyorum.	45	9,6%	81	17,2%	158	33,5%	122	25,9%	65	13,8%	471	3,2
Teknolojik gelişmeler muhasebe mesleği ve meslek mensuplarının sorunlarının çözümünde (haksız rekabet, tahsilat) aktif katkı sunacaktır.	46	9,8%	75	15,9%	156	33,1%	132	28,0%	62	13,2%	471	3,2
Teknolojik gelişmelerin muhasebe meslek mensuplarına yeni fırsatlar ve kariyer alanı sunacağını düşünüyorum.	33	7,0%	40	8,5%	143	30,4%	140	29,7%	115	24,4%	471	3,6
Dijitalleşme ve teknolojik gelişmeler muhasebe mesleğini daha verimli hale getirecektir.	15	3,2%	19	4,0%	99	21,0%	220	46,7%	118	25,1%	471	3,9

Not: N=471; Ölçek: 1= Kesinlikle katılmıyorum, 5=Kesinlikle katılıyorum

Tablo 5.10’da göre, araştırmaya katılan meslek mensuplarının çoğunluğu, teknolojik gelişmeler sayesinde muhasebe mesleğine olan ilgi ve isteğin artacağını, meslek mensuplarının daha fazla saygınlık kazanacağını, teknolojik gelişmeler sayesinde ücret ve sosyal haklarının iyileşeceğini, haksız rekabet gibi meslek sorunlarının düzeleceğini ve yeni fırsat ve kariyer alanlarının ortaya çıkacağını düşünmektedir.

Tablo 5.11. Muhasebe Meslek Mensuplarının e-Dönüşüme Uyumuna Yönelik İfadelere Katılım Durumları

İFADELER	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kısmen Katılıyorum		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum		Toplam	Ortalama
	N	1	N	2	N	3	N	4	N	5		
Faktör 2: e-Dönüşüme Uyum	N	1	N	2	N	3	N	4	N	5		
Yeni teknolojileri yakından takip etmekteyim.	12	2,5%	8	1,7%	117	24,8%	208	44,2%	126	26,8%	471	3,91
Muhasebe mesleğinde yaşanacak dijitalleşme ve teknolojik gelişmelere kendimi hazır hissediyorum.	10	2,1%	16	3,4%	131	27,8%	168	35,7%	146	31,0%	471	3,9
Dijitalleşme ve teknolojik gelişmelere kolaylıkla uyum sağlayabilirim.	8	1,7%	10	2,1%	85	18,0%	240	51,0%	128	27,2%	471	4,0
Dijitalleşme teknolojik gelişmelere uyum sağlayabilmek için çaba gösteririm.	7	1,5%	5	1,1%	40	8,5%	249	52,9%	170	36,0%	471	4,21
Dijitalleşme ve teknolojik gelişmeleri desteklerim.	16	3,4%	7	1,5%	54	11,5%	192	40,8%	202	42,8%	471	4,18

Not: N=471; Ölçek: 1= Kesinlikle katılmıyorum, 5=Kesinlikle katılıyorum

Tablo 5.11’da göre, araştırmaya katılan meslek mensuplarının çoğunluğu, teknolojik gelişmeleri yakından takip etmekte ve teknolojik gelişmelere kendini hazır hissetmektedir. Yine ankete katılan muhasebe meslek mensuplarının %50’den fazlası teknolojik gelişmelere uyum sağlamak için çaba göstereceğini ve teknolojik gelişmeleri destekleyeceğini belirtmektedir.

Tablo 5.12. Muhasebe Meslek Mensuplarının Yeni Mesleki Yeterliliğe İlişkin Görüşlerine Yönelik İfadelere Katılım Durumları

İFADELER	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kısmen Katılıyorum		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum		Toplam	Ortalama
	N	1	N	2	N	3	N	4	N	5		
Faktör 3: Yeni Mesleki Yeterlilik	N	1	N	2	N	3	N	4	N	5		
Teknolojik gelişmeler neticesinde muhasebe mesleğinin değişime ve dönüşüme ihtiyacı vardır.	17	3,6%	9	1,9%	48	10,2%	188	39,9%	209	44,4%	471	4,2
Hali hazırda verilen muhasebe ve yeterlilik eğitimleri gelecekte yaşanacak teknolojik gelişmelere uyumlu değildir.	20	4,2%	47	10,0%	140	29,7%	165	35,0%	99	21,1%	471	3,6
Teknoloji ve dijitalleşmeye uyum sağlamayan meslek mensuplarının rekabette geri de kalacağını düşünüyorum	20	4,2%	25	5,3%	82	17,4%	163	34,6%	181	38,5%	471	3,98
Teknolojik gelişmeler neticesinde muhasebe meslek mensuplarının değişime ve dönüşüme ihtiyacı olduğunu düşünüyorum.	13	2,8%	19	4,0%	59	12,5%	222	47,1%	158	33,6%	471	4,05
Dijitalleşme ve teknolojik gelişmeler ışığında muhasebe mesleğini; düşünce, eğitim, kültür ve teknoloji gibi alanlarda A'dan Z'ye yeniden inşa ederek geleceğe hazırlayacak olan yeni bir modeli desteklerim.	14	3,0%	12	2,5%	82	17,4%	170	36,1%	193	41,0%	471	4,1

Not: N=471; Ölçek: 1= Kesinlikle katılmıyorum, 5=Kesinlikle katılıyorum

Tablo 5.12'e göre, araştırmaya katılan meslek mensuplarının %84,30 teknolojik gelişmeler neticesinde muhasebe mesleğinin değişime ve dönüşüme ihtiyacı olduğunu düşünmektedir. Yine ankete katılan meslek mensuplarının %77,10'u dijitalleşme ve teknolojik gelişmeler ışığında muhasebe mesleğini; düşünce, eğitim, kültür ve

teknoloji gibi alanlarda A'dan Z'ye yeniden inşa ederek geleceğe hazırlayacak olan yeni bir modeli destekleyeceğini belirtmektedir. Harici olarak ankete katılan meslek mensuplarının çoğunluğu, hali hazırda verilen muhasebe ve yeterlilik eğitimlerinin gelecekte yaşanacak teknolojik gelişmelere uyumlu olmadığını düşünmektedirler.

Tablo 5.13. Muhasebe Meslek Mensuplarının Dijitalleşme ve Teknolojik Ürünlerden Memnuniyetsizliğine Yönelik İfadelere Katılım Durumları

İFADELER	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kısmen Katılmıyorum		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum		Toplam	Ortalama
	N	1	N	2	N	3	N	4	N	5		
Faktör 4: Meslek mensuplarının dijitalleşme ve teknolojik ürünlerden memnuniyetsizliği												
Dijitalleşmenin daha fazla iş yükü getireceğini düşünüyorum.	118	25,1%	153	32,5%	116	24,6%	46	9,8%	38	8,0%	471	2,4
Teknolojik gelişmeler ile birlikte muhasebe mesleği daha zor ve karmaşık bir meslek haline geldi.	69	14,4%	202	42,9%	117	24,8%	46	9,8%	38	8,1%	471	2,5
Teknoloji ürünlerine yapılan harcamaların gereksiz olduğunu düşünüyorum.	220	46,7%	186	39,5%	43	9,1%	12	2,5%	10	2,2%	471	1,7
Dijitalleşmenin ve teknolojik gelişmelerin muhasebe mesleği için vaat ettiği yararı ve faydayı sağlamayacağını düşünüyorum.	66	14,0%	203	43,1%	132	28,0%	4	9,1%	27	5,8%	471	2,5
Dijitalleşme ve teknoloji haberleri dikkatimi çekmez.	180	38,2%	211	44,8%	40	8,5%	24	5,1%	16	3,4%	471	1,91

Not: N=471; Ölçek: 1= Kesinlikle katılmıyorum, 5=Kesinlikle katılıyorum

Tablo 5.13'e göre, araştırmaya katılan meslek mensuplarının geneli dijitalleşmenin ve teknolojik gelişmelerin muhasebe mesleğine olumsuz etkisinin aksine, olumlu etki yaratacağını ve muhasebe mesleğine fayda ve yarar sağlayacağını düşünmektedir.

Tablo 5.14. Muhasebe Meslek Mensuplarının e-Dönüşüm Kaynaklı Kaygılarına Yönelik İfadelere Katılım Durumları

İFADELER	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kısmen Katılıyorum		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum		Toplam	Ortalama
	N	1	N	2	N	3	N	4	N	5		
Faktör 5: e-Dönüşüm Kaynaklı Kaygı												
Dijitalleşme ile birlikte muhasebe mesleği gelecekte yok olacak meslekler arasındadır.	113	24,0%	156	33,1%	114	24,2%	47	10,0%	41	8,7%	471	2,46
Teknolojik gelişmeler neticesinde işsiz kalacağımı düşünüyorum.	157	33,3%	195	41,4%	82	17,4%	20	4,2%	17	3,7%	471	2,04
Teknolojik gelişmeler muhasebe mesleğini olumsuz etkilemektedir.	19	4,0%	23	4,9%	82	17,4%	201	42,7%	146	31,0%	471	3,92

Not: N=471; Ölçek: 1= Kesinlikle katılmıyorum, 5=Kesinlikle katılıyorum

Tablo 5.14'e göre, araştırmaya katılan meslek mensuplarının çoğunluğu teknoloji haberlerini yakından takip ettiğini ve dijitalleşme sonucunda muhasebe mesleğinin gelecekte yok olmayacak meslekler arasında olduğunu düşünmektedir.

5.3.4. Demografik Değişkenlere İlişkin Bulgular

5.3.4.1. Muhasebe meslek mensuplarının cinsiyetlerine göre dijitalleşmenin ve teknolojik gelişmelerin muhasebe mesleğine ve mensuplarına etkilerine ilişkin görüşleri

Muhasebecilerin cinsiyetlerine göre dijitalleşmenin ve teknolojik gelişmelerin muhasebe mesleğine ve mensuplarına etkilerine ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı bağımsız örneklem için t testi ile test edilmiş ve sonuçları Tablo 5.15'de gösterilmiştir.

Hipotez 1: Kadın ve erkek muhasebecilerin e-Dönüşümden memnuniyete ilişkin görüşleri arasında fark yoktur. Hipotez kabul edilmiştir($p>0.05$).

Hipotez 2: Kadın ve erkek muhasebecilerin e-Dönüşüme uyumuna ilişkin görüşleri arasında fark yoktur. Hipotez kabul edilmiştir($p>0.05$).

Hipotez 3: Kadın ve erkek muhasebecilerin yeni mesleki yeterliliğe ilişkin görüşleri arasında fark yoktur. Hipotez kabul edilmiştir($p>0.05$).

Hipotez 4: Kadın ve erkek muhasebecilerin dijitalleşme ve teknolojik ürünlerden memnuniyetsizliğe ilişkin görüşleri arasında fark yoktur. Hipotez kabul edilmiştir ($p>0.05$).

Hipotez 5: Kadın ve erkek muhasebecilerin e-Dönüşüm kaynaklı kaygıları konusundaki görüşleri arasında fark yoktur. Hipotez red edilmiştir ($p<0.05$).

Tablo 5.15. Muhasebe Meslek Mensuplarının Cinsiyetlerine Göre Dijitalleşmenin ve Teknolojik Gelişmelerin Muhasebe Mesleğine ve Mensuplarına Etkilerine İlişkin Test Sonuçları

Cinsiyet	N	Ortalama	Std. sapma	t	p	
e-Dönüşümden Memnuniyete İlişkin Görüşler	Erkek	319	3,11	0,75	-,544	,587
	Kadın	152	3,15	0,60		
e-Dönüşüme Uyuma İlişkin Görüşler	Erkek	319	3,61	0,54	1,080	,281
	Kadın	152	3,55	0,51		
Yeni Mesleki Yeterliliğe İlişkin Görüşler	Erkek	319	3,97	0,71	-,522	,602
	Kadın	152	4,00	0,64		
Meslek Mensuplarının Dijitalleşme ve Teknolojik Ürünlerden Memnuniyetsizliği	Erkek	319	2,25	0,74	1,353	,177
	Kadın	152	2,16	0,59		
e-Dönüşüm Kaynaklı Kaygılara İlişkin Görüşler	Erkek	319	2,25	0,92	2,165	,031*
	Kadın	152	2,07	0,74		

* $p<0.05$

Muhasebecilerin cinsiyetlerine göre e-Dönüşümden memnuniyet, e-Dönüşüme uyum, yeni mesleki yeterlilik ve meslek mensuplarının dijitalleşme ve teknolojik

ürünlerden memnuniyetsizliği konularındaki görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0.05$). Ancak, muhasebecilerin cinsiyetlerine göre e-Dönüşüm kaynaklı kaygılara ilişkin görüşleri farklılaşmaktadır ($p<0.05$).

Tablo 5.15’de, ankete katılan kadın meslek mensupları, erkek mensuplarına göre dijitalleşme ve teknoloji haberlerini daha yakından takip etmekle birlikte muhasebe mesleğinin dijitalleşme ile birlikte daha etkin ve verimli hale geleceğini düşünmektedirler. Harici olarak kadın muhasebe meslek mensupları, yine erkek muhasebe meslek mensuplarına göre muhasebe mesleğinin dijitalleşme ve teknolojiye daha çabuk uyum sağladığını düşünmektedirler.

5.3.4.2. Muhasebe meslek mensuplarının yaş gruplarına göre dijitalleşmenin ve teknolojik gelişmelerin muhasebe mesleğine ve mensuplarına etkilerine ilişkin görüşleri

Muhasebe meslek mensuplarının yaş gruplarına göre dijitalleşmenin ve teknolojik gelişmelerin muhasebe mesleğine ve mensuplarına etkilerine ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı Kruskal Wallis testi ile test edilmiş ve sonuçları Tablo 5.16’da gösterilmiştir.

Hipotez 1: Muhasebecilerin yaş gruplarına göre e-Dönüşümden memnuniyete ilişkin görüşleri arasında fark yoktur. Hipotez kabul edilmiştir ($p>0.05$).

Hipotez 2: Muhasebecilerin yaş gruplarına göre e-Dönüşüme uyumuna ilişkin görüşleri arasında fark yoktur. Hipotez red edilmiştir ($p<0.05$).

Hipotez 3: Muhasebecilerin yaş gruplarına göre Yeni mesleki yeterliliğe ilişkin görüşleri arasında fark yoktur. Hipotez red edilmiştir ($p<0.05$).

Hipotez 4: Muhasebecilerin yaş gruplarına göre Dijitalleşme ve teknolojik ürünlerden memnuniyetsizliğe ilişkin görüşleri arasında fark yoktur. Hipotez kabul edilmiştir ($p>0.05$).

Hipotez 5: Muhasebecilerin yaş gruplarına göre e-Dönüşüm kaynaklı kaygıları konusundaki görüşleri arasında fark yoktur. Hipotez red edilmiştir ($p<0.05$).

Tablo 5.16. Muhasebe Meslek Mensuplarının Yaş Gruplarına Göre Dijitalleşmenin ve Teknolojik Gelişmelerin Muhasebe Mesleğine ve Mensuplarına Etkilerine İlişkin Test Sonuçları

		N	Ortalama	Std. Sapma	Ki-kare değeri	p	Anlamlı Fark
e-Dönüşümden Memnuniyete İlişkin Görüşler	18-24	16	3,42	0,66	8,817	,066	Yok
	25-31	159	3,21	0,74			
	32-38	122	3,07	0,70			
	39-45	103	3,05	0,70			
	46 ve üzeri	71	3,06	0,63			
e-Dönüşüme Uyuma İlişkin Görüşler	18-24	16	3,59	0,87	9,747	,045*	*25-31 ile 39-45
	25-31	159	3,67	0,55			
	32-38	122	3,56	0,54			
	39-45	103	3,53	0,45			
	46 ve üzeri	71	3,55	0,46			
Yeni Mesleki Yeterliliğe İlişkin Görüşler	18-24	16	3,73	1,04	19,896	,001*	*46+ ile 25-31 *46+ ile 32-38 *46+ ile 39-45
	25-31	159	4,06	0,74			
	32-38	122	4,01	0,70			
	39-45	103	4,03	0,57			
	46 ve üzeri	71	3,74	0,53			
Meslek Mensuplarının Dijitalleşme ve Teknolojik Ürünlerden Memnuniyetsizliği	18-24	16	2,25	1,01	3,039	,551	Yok
	25-31	159	2,21	0,74			
	32-38	122	2,17	0,69			
	39-45	103	2,30	0,61			
	46 ve üzeri	71	2,24	0,61			
e-Dönüşüm Kaynaklı Kaygılara İlişkin Görüşler	18-24	16	2,83	1,13	13,182	,010*	*18-24 ile 25-31 *18-24 ile 32-38 *18-24 ile 39-45 *18-24 ile 46+
	25-31	159	2,30	0,94			
	32-38	122	2,01	0,78			
	39-45	103	2,22	0,90			
	46 ve üzeri	71	2,09	0,62			

* $p < 0.05$

Muhasebecilerin yaş grupların göre e-dönüşümden memnuniyete, meslek mensuplarının dijitalleşme ve teknolojik ürünlerden memnuniyetsizliği ve e-Dönüşüm

kaynaklı kaygılara ilişkin konulardaki görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0.05$). Ancak, muhasebecilerin yaş gruplarına göre e-Dönüşüme uyum ve yeni mesleki yeterliliğe ilişkin konularında görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0.05$). Bulunan farkın, hangi yaş grupları arasında olduğu tablonun anlamlı fark sütununda belirtilmiştir.

Tablo 5.16'ya göre, yaş grupları dikkate alındığında 25-31 yaş aralığında yer alan meslek mensupları diğer yaş gruplarına istinaden yeni teknolojileri daha fazla yakından takip etmekte, yaşanacak olan dijitalleşme ve teknolojik gelişmelere kendini daha fazla hazır hissetmektedir. 18-24 yaş aralığında yer alan muhasebe meslek mensupları ise, diğer yaş gruplarına istinaden dijitalleşme ve teknolojik gelişmelerin muhasebe mesleğini daha fazla etkileyeceğini ve dijitalleşme ile birlikte muhasebe mesleği gelecekte yok olacak meslekler arasında olduğunu düşünmektedirler.

5.3.4.3. Muhasebe meslek mensuplarının eğitim durumlarına göre dijitalleşmenin ve teknolojik gelişmelerin muhasebe mesleğine ve mensuplarına etkilerine ilişkin görüşleri

Muhasebe meslek mensuplarının eğitim durumlarına göre dijitalleşmenin ve teknolojik gelişmelerin muhasebe mesleğine ve mensuplarına etkilerine ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı Kruskal Wallis testi ile test edilmiş ve sonuçları Tablo 5.17'de gösterilmiştir.

Hipotez 1: Muhasebecilerin eğitim durumlarına göre e-Dönüşümden memnuniyete ilişkin görüşleri arasında fark yoktur. Hipotez red edilmiştir ($p<0.05$).

Hipotez 2: Muhasebecilerin eğitim durumlarına göre e-Dönüşüme uyumuna ilişkin görüşleri arasında fark yoktur. Hipotez red edilmiştir ($p<0.05$).

Hipotez 3: Muhasebecilerin eğitim durumlarına göre Yeni mesleki yeterliliğe ilişkin görüşleri arasında fark yoktur. Hipotez red edilmiştir ($p<0.05$).

Hipotez 4: Muhasebecilerin eğitim durumlarına göre Dijitalleşme ve teknolojik ürünlerden memnuniyetsizliğe ilişkin görüşleri arasında fark yoktur. Hipotez kabul edilmiştir ($p>0.05$).

Hipotez 5: Muhasebecilerin eğitim durumlarına göre e-Dönüşüm kaynaklı kaygıları konusundaki görüşleri arasında fark yoktur. Hipotez red edilmiştir ($p<0.05$).

Tablo 5.17. Muhasebe Meslek Mensuplarının Eğitim Durumlarına Göre Dijitalleşmenin ve Teknolojik Gelişmelerin Muhasebe Mesleğine ve Mensuplarına Etkilerine İlişkin Test Sonuçları

		N	Ortalama	Std. Sapma	Ki-kare değeri	p	Anlamlı Fark
e-Dönüşümden Memnuniyete İlişkin Görüşler	Lise	11	2,79	0,78	8,806	,032*	*Lise ile Lisans *Lisans ile Lisansüstü
	Yüksekokul	23	3,10	0,81			
	Lisans	300	3,08	0,69			
	Lisansüstü	137	3,24	0,71			
e-Dönüşüme Uyuma İlişkin Görüşler	Lise	11	3,20	0,64	8,859	,031*	*Lise ile Lisans *Lise ile Lisansüstü
	Yüksekokul	23	3,56	0,57			
	Lisans	300	3,58	0,50			
	Lisansüstü	137	3,64	0,56			
Yeni Mesleki Yeterliliğe İlişkin Görüşler	Lise	11	3,13	0,80	16,516	,001*	*Lise ile Lisans *Lise ile Yüksekokul *Lise ile Lisansüstü
	Yüksekokul	23	3,90	0,76			
	Lisans	300	3,98	0,64			
	Lisansüstü	137	4,06	0,71			
Meslek Mensuplarının Dijitalleşme ve Teknolojik Ürünlerden Memnuniyetsizliği	Lise	11	2,38	0,56	7,678	,053	Yok
	Yüksekokul	23	2,46	0,89			
	Lisans	300	2,26	0,69			
	Lisansüstü	137	2,09	0,64			
e-Dönüşüm Kaynaklı Kaygılara İlişkin Görüşler	Lise	11	2,73	0,51	10,446	,015*	*Lise ile Lisansüstü
	Yüksekokul	23	2,30	1,07			
	Lisans	300	2,21	0,85			
	Lisansüstü	137	2,09	0,88			
	Yüksekokul	23	3,70	0,89			
	Lisans	300	3,57	0,81			
	Lisansüstü	137	3,42	0,83			

* $p < 0.05$

Muhasebecilerin eğitim durumlarına göre e-Dönüşümden memnuniyete ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p > 0.05$). Ancak, muhasebecilerin eğitim durumlarına göre e-Dönüşüme uyuma ilişkin, yeni mesleki yeterliliğe ilişkin,

meslek mensuplarının dijitalleşme ve teknolojik ürünlerden memnuniyetsizliği ve e-Dönüşüm kaynaklı kaygılarına ilişkin konularda görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur($p<0.05$). Bulunan farkın, hangi eğitim durumlarına sahip muhasebeciler arasında olduğu tablonun anlamlı fark sütununda belirtilmiştir.

Tablo 5.17'ye göre, ankete katılan muhasebe meslek mensuplarının eğitim seviyeleri yükseldikçe, teknoloji uyum, teknoloji kullanma yetkinliği, teknolojik dönüşüme ve değişime katkı sayısı artmaktadır. Yine ankete katılan muhasebe meslek mensuplarının eğitim seviyeleri yükseldikçe, hali hazırda verilen muhasebe ve yeterlilik eğitimlerinin gelecekte yaşanacak teknolojik gelişmelere uyumlu olmadığını ve teknolojik gelişmeler neticesinde muhasebe meslek mensuplarının değişime ve dönüşüme ihtiyacı olduğu düşüncesinin daha yoğun olduğu tespit edilmiştir.

5.3.4.4. Muhasebe meslek mensuplarının unvanlarına göre dijitalleşmenin ve teknolojik gelişmelerin muhasebe mesleğine ve mensuplarına etkilerine ilişkin görüşleri

Muhasebe meslek mensuplarının unvanlarına göre dijitalleşmenin ve teknolojik gelişmelerin muhasebe mesleğine ve mensuplarına etkilerine ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı Kruskal Wallis testi ile test edilmiş ve sonuçları Tablo 5.18'de gösterilmiştir.

- Hipotez 1:** Muhasebecilerin unvanlarına göre e-Dönüşümden memnuniyete ilişkin görüşleri arasında fark yoktur. Hipotez kabul edilmiştir ($p>0.05$).
- Hipotez 2:** Muhasebecilerin unvanlarına göre e-Dönüşüme uyumuna ilişkin görüşleri arasında fark yoktur. Hipotez red edilmiştir ($p<0.05$).
- Hipotez 3:** Muhasebecilerin unvanlarına göre yeni mesleki yeterliliğe ilişkin görüşleri arasında fark yoktur. Hipotez red edilmiştir ($p<0.05$).
- Hipotez 4:** Muhasebecilerin unvanlarına göre dijitalleşme ve teknolojik ürünlerden memnuniyetsizliğe ilişkin görüşleri arasında fark yoktur. Hipotez kabul edilmiştir ($p>0.05$).
- Hipotez 5:** Muhasebecilerin unvanlarına göre e-Dönüşüm kaynaklı kaygıları konusundaki görüşleri arasında fark yoktur. Hipotez red edilmiştir ($p<0.05$).

Tablo 5.18. Muhasebe Meslek Mensuplarının Unvanlarına Göre Dijitalleşmenin ve Teknolojik Gelişmelerin Muhasebe Mesleğine ve Mensuplarına Etkilerine İlişkin Test Sonuçları

		N	Ortalama	Std. Sapma	Ki-kare değeri	p	Anlamlı Fark
e-Dönüşümden Memnuniyete İlişkin Görüşler	SMMM Stajyeri	163	3,21	0,74	5,630	,131	Yok
	SM	25	3,09	0,83			
	SMMM	258	3,08	0,68			
	YMM	25	3,03	0,61			
e-Dönüşüme Uyuma İlişkin Görüşler	SMMM Stajyeri	163	3,67	0,57	8,506	,037*	* SMMM Stajyeri ile SMMM
	SM	25	3,54	0,67			
	SMMM	258	3,54	0,50			
	YMM	25	3,62	0,35			
Yeni Mesleki Yeterliliğe İlişkin Görüşler	SMMM Stajyeri	163	4,07	0,71	22,025	,000*	* SMMM Stajyeri ile SM * SMMM Stajyeri ile YMM
	SM	25	3,52	0,89			
	SMMM	258	4,00	0,62			
	YMM	25	3,58	0,68			
Meslek Mensuplarının Dijitalleşme ve Teknolojik Ürünlerden Memnuniyetsizliği	SMMM Stajyeri	163	2,19	0,73	4,760	,190	Yok
	SM	25	2,38	0,82			
	SMMM	258	2,25	0,67			
	YMM	25	2,02	0,36			
e-Dönüşüm Kaynaklı Kaygılara İlişkin Görüşler	SMMM Stajyeri	163	2,35	0,97	17,743	,000*	* SMMM Stajyeri ile SMMM * SMMM Stajyeri ile YMM
	SM	25	2,65	1,07			
	SMMM	258	2,09	0,77			
	YMM	25	1,80	0,61			
	YMM	25	3,50	0,68			

* $p < 0.05$

Muhasebe meslek mensuplarının unvanlarına göre e-Dönüşümden memnuniyete ilişkin ve meslek mensuplarının dijitalleşme ve teknolojik ürünlerden

memnuniyetsizliği konularındaki görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0.05$). Ancak, muhasebecilerin unvanlarına göre dijitalleşmenin ve teknolojik gelişmelerin e-Dönüşüme uyuma ilişkin görüşleri, yeni mesleki yeterliliğe İlişkin görüşleri ve e-Dönüşüm kaynaklı kaygılara ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0.05$). Bulunan farkın, hangi unvanlara sahip muhasebeciler arasında olduğu tablonun anlamlı fark sütununda belirtilmiştir.

Tablo 5.18'e göre, ankete katılan muhasebe meslek mensuplarının meslek unvanları dikkate alındığında, SMMM stajyerlerin diğer meslek unvanlarına nazaran teknolojik değişim ve dönüşüme daha yatkın olduğu gözlenmektedir. Diğer taraftan SMMM stajyerleri, diğer meslek unvanları dikkate alındığında teknolojik gelişmelerin mesleki ve bireysel düzeyde olumsuzluklarının daha fazla olacağını düşünmektedirler.

5.3.4.5. Muhasebe meslek mensuplarının çalışma şekillerine göre dijitalleşmenin ve teknolojik gelişmelerin muhasebe mesleğine ve mensuplarına etkilerine ilişkin görüşleri

Muhasebe meslek mensuplarının çalışma şekillerine göre dijitalleşmenin ve teknolojik gelişmelerin muhasebe mesleğine ve mensuplarına etkilerine ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı Kruskal Wallis testi ile test edilmiş ve sonuçları Tablo 5.19'da gösterilmiştir.

Hipotez 1: Muhasebecilerin çalışma şekillerine göre e-Dönüşümden memnuniyete ilişkin görüşleri arasında fark yoktur. Hipotez red edilmiştir ($p<0.05$).

Hipotez 2: Muhasebecilerin çalışma şekillerine göre e-Dönüşüme uyumuna ilişkin görüşleri arasında fark yoktur. Hipotez red edilmiştir ($p<0.05$).

Hipotez 3: Muhasebecilerin çalışma şekillerine göre yeni mesleki yeterliliğe ilişkin görüşleri arasında fark yoktur. Hipotez red edilmiştir ($p<0.05$).

Hipotez 4: Muhasebecilerin çalışma şekillerine göre dijitalleşme ve teknolojik ürünlerden memnuniyetsizliğe ilişkin görüşleri arasında fark yoktur. Hipotez red edilmiştir ($p<0.05$).

Hipotez 5: Muhasebecilerin çalışma şekillerine göre e-Dönüşüm kaynaklı kaygıları konusundaki görüşleri arasında fark yoktur. Hipotez red edilmiştir ($p<0.05$).

Tablo 5.19. Muhasebe Meslek Mensuplarının Çalışma Şekillerine Göre Dijitalleşmenin ve Teknolojik Gelişmelerin Muhasebe Mesleğine ve Mensuplarına Etkilerine İlişkin Test Sonuçları

		N	Ortalama	Std. Sapma	Ki-kare değeri	p
e-Dönüşümden Memnuniyete İlişkin Görüşler	Hizmet Akdi İle Şirket veya Kamu Kurumunda Çalışmaktayım	194	3,24	0,69	18,137	,001*
	Hizmet Akdi ile SMMM veya YMM Ofisinde Çalışmaktayım	102	3,04	0,77		
	SMMM Ofisi Sahibiyim	136	2,99	0,68		
	Danışmanlık	15	3,51	0,55		
	YMM Ofisi Sahibiyim	24	3,01	0,62		
e-Dönüşüme Uyuma İlişkin Görüşler	Hizmet Akdi İle Şirket veya Kamu Kurumunda Çalışmaktayım	194	3,65	0,57	18,971	,001*
	Hizmet Akdi ile SMMM veya YMM Ofisinde Çalışmaktayım	102	3,55	0,54		
	SMMM Ofisi Sahibiyim	136	3,49	0,49		
	Danışmanlık	15	3,88	0,35		
	YMM Ofisi Sahibiyim	24	3,63	0,36		
Yeni Mesleki Yeterliliğe İlişkin Görüşler	Hizmet Akdi İle Şirket veya Kamu Kurumunda Çalışmaktayım	194	4,03	0,72	12,489	,014*
	Hizmet Akdi ile SMMM veya YMM Ofisinde Çalışmaktayım	102	4,01	0,73		
	SMMM Ofisi Sahibiyim	136	3,92	0,59		
	Danışmanlık	15	4,23	0,53		
	YMM Ofisi Sahibiyim	24	3,64	0,75		
Meslek Mensuplarının Dijitalleşme ve Teknolojik Ürünlerden Memnuniyetsizliği	Hizmet Akdi İle Şirket veya Kamu Kurumunda Çalışmaktayım	194	2,04	0,62	39,510	,000*
	Hizmet Akdi ile SMMM veya YMM Ofisinde Çalışmaktayım	102	2,33	0,73		
	SMMM Ofisi Sahibiyim	136	2,46	0,72		
	Danışmanlık	15	2,05	0,62		
	YMM Ofisi Sahibiyim	24	1,98	0,41		
e-Dönüşüm Kaynaklı Kaygılara İlişkin Görüşler	Hizmet Akdi İle Şirket veya Kamu Kurumunda Çalışmaktayım	194	2,11	0,81	19,797	,001*
	Hizmet Akdi ile SMMM veya YMM Ofisinde Çalışmaktayım	102	2,40	1,00		
	SMMM Ofisi Sahibiyim	136	2,29	0,84		
	Danışmanlık	15	1,62	0,69		
	YMM Ofisi Sahibiyim	24	1,78	0,63		

* $p < 0.05$

Muhasebecilerin çalışma şekillerine göre e-Dönüşümden memnuniyete ilişkin, e-Dönüşüme uyuma ilişkin, yeni mesleki yeterliliğe ilişkin görüşleri, meslek mensuplarının dijitalleşme ve teknolojik ürünlerden memnuniyetsizliği ve e-Dönüşüm kaynaklı kaygılara ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur($p < 0.05$).

Tablo 5.19'e göre, ankete katılan muhasebe meslek mensuplarının çalışma şekillerine baz alındığında hizmet akdi ile SMMM veya YMM ofisinde çalışan meslek mensuplarının teknolojik gelişmelere ve dönüşümlere daha yatkın olduğu, teknolojik gelişmeleri daha yakından takip ettiği ve daha kolay benimsediği gözlenmektedir.

5.3.4.6. Muhasebe meslek mensuplarının mesleki kıdemlerine göre dijitalleşmenin ve teknolojik gelişmelerin muhasebe mesleğine ve mensuplarına etkilerine ilişkin görüşleri

Muhasebecilerin mesleki kıdemlerine göre dijitalleşmenin ve teknolojik gelişmelerin muhasebe mesleğine ve mensuplarına etkilerine ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı tek yönlü varyans analizi ile test edilmiş ve sonuçları Tablo 5.20'de gösterilmiştir.

Hipotez 1: Muhasebecilerin kıdemlerine göre e-Dönüşümden memnuniyete ilişkin görüşleri arasında fark yoktur. Hipotez kabul edilmiştir ($p>0.05$).

Hipotez 2: Muhasebecilerin kıdemlerine göre e-Dönüşüme uyumuna ilişkin görüşleri arasında fark yoktur. Hipotez kabul edilmiştir ($p>0.05$).

Hipotez 3: Muhasebecilerin kıdemlerine göre yeni mesleki yeterliliğe ilişkin görüşleri arasında fark yoktur. Hipotez red edilmiştir ($p<0.05$).

Hipotez 4: Muhasebecilerin kıdemlerine göre dijitalleşme ve teknolojik ürünlerden memnuniyetsizliğe ilişkin görüşleri arasında fark yoktur. Hipotez red edilmiştir ($p<0.05$).

Hipotez 5: Muhasebecilerin kıdemlerine göre e-Dönüşüm kaynaklı kaygıları konusundaki görüşleri arasında fark yoktur. Hipotez red edilmiştir ($p<0.05$).

Tablo 5.20. Muhasebe Meslek Mensuplarının Mesleki Kıdemlerine Göre Dijitalleşmenin ve Teknolojik Gelişmelerin Muhasebe Mesleğine ve Mensuplarına Etkilerine İlişkin Test Sonuçları

		N	Ortalama	Std. Sapma	F	p	Anlamlı Fark
e-Dönüşümden Memnuniyete İlişkin Görüşler	1-3	59	3,12	0,80	1,261	,280	Yok
	4-6	62	3,11	0,76			
	7-10	87	3,27	0,64			
	11-15	99	3,15	0,71			
	16-20	69	3,06	0,70			
	21+	95	3,02	0,66			
e-Dönüşüme Uyuma İlişkin Görüşler	1-3	59	3,55	0,64	1,233	,292	Yok
	4-6	62	3,55	0,75			
	7-10	87	3,69	0,44			
	11-15	99	3,63	0,48			
	16-20	69	3,53	0,45			
	21+	95	3,54	0,44			
Yeni Mesleki Yeterliliğe İlişkin Görüşler	1-3	59	3,90	0,81	3,202	,007*	*7-10 ile 1-3 *7-10 ile 21+ *21+ ile 11-15 *21+ ile 16-20
	4-6	62	3,96	0,84			
	7-10	87	4,14	0,65			
	11-15	99	4,08	0,66			
	16-20	69	3,99	0,58			
	21+	95	3,78	0,57			
Meslek Mensuplarının Dijitalleşme ve Teknolojik Ürünlerden Memnuniyetsizliği	1-3	59	2,32	0,83	2,591	,025*	*4-6 ile 1-3 *4-6 ile 7-10 *4-6 ile 16-20 *4-6 ile 21+
	4-6	62	1,96	0,58			
	7-10	87	2,25	0,77			
	11-15	99	2,17	0,67			
	16-20	69	2,32	0,64			
	21+	95	2,29	0,61			
e-Dönüşüm Kaynaklı Kaygılara İlişkin Görüşler	1-3	59	2,53	1,14	3,193	,008*	*1-3 ile 11-15 *1-3 ile 11-15 *1-3 ile 21+ *7-10 ile 11-15 *16-20 ile 21+
	4-6	62	2,09	0,80			
	7-10	87	2,25	0,95			
	11-15	99	2,00	0,76			
	16-20	69	2,25	0,88			
	21+	95	2,16	0,67			
	4-6	62	3,33	0,97			
	7-10	87	3,49	0,84			
	11-15	99	3,62	0,85			
	16-20	69	3,59	0,65			
21+	95	3,71	0,79				

* $p < 0.05$

Muhasebecilerin mesleki kıdemlerine göre e-Dönüşümden memnuniyete ilişkin ve e-Dönüşüme uyuma ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p > 0.05$). Ancak, muhasebecilerin mesleki kıdemlerine göre mesleğe yeni mesleki yeterliliğe ilişkin görüşleri, meslek mensuplarının dijitalleşme ve teknolojik ürünlerden

memnuniyetsizliği ve e-Dönüşüm kaynaklı kaygılara ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0.05$). Bulunan farkın, hangi mesleki kıdemlere sahip muhasebeciler arasında olduğu tablonun anlamlı fark sütununda belirtilmiştir.

Tablo 5.20'e göre, ankete katılan muhasebe meslek mensuplarının kıdem süreleri artıkça teknolojiye uyum, teknolojik gelişmeleri destekleme ve teknolojik dönüşüme olan destek azaltmaktadır. Muhasebe mesleğinde çalışma süresi düşük olan çalışanların teknolojik gelişmeleri daha yakından takip ettiği ve daha kolay uyum sağladığı gözlenmektedir.

5.4. ARAŞTIRMA ÜZERİNE TARTIŞMA VE YORUM

Dijitalleşme ve teknolojik gelişmeler tüm meslekleri etkilediği gibi şüphesiz muhasebe mesleğini de etkileyecektir. İleriki yıllarda yapay zeka, blockchain teknolojisi, 4. sanayi devrimi gibi teknolojik gelişmeler neticesinde yüksek güvenlik ile korunan satış, maliyet, fatura takibi, likidite hesaplama gibi klasik muhasebe işlemlerini kendiliğinden yapan ve kendi kendine öğrenme yeteneğine sahip muhasebe sistemlerinin ortaya çıkması çok uzak değildir. Muhasebe mesleğinin geleceğinde dijitalleşme ve dönüşüm ihtiyacı zorunludur.

Mühendislik matematiksel bir düşünme yeteneği ve bir düşünce sistematığıdır. Mühendisler inşa etmenin ve tasarlanmanın ötesinde; günümüzde eşitsizlik, yoksulluk ve iklim değişikliği gibi sosyal konulara eğilmektedirler. Örneğin çevre mühendisliği, sosyal mühendislik, risk mühendisliği ve değişim mühendisliği gibi. Geleneksel yöntemlerle yapılan muhasebe işlemleri çağımıza uygun olmadığı gibi yeterlide gelmemektedir. Muhasebe mesleğinin dijital sistemlere ayak uydurması gerekmektedir.

Araştırma neticesinde muhasebe meslek mensupları bu dijital değişimin farkında olmak birlikte desteklemekte ve uyum sağlamak için çaba göstereceğini belirtmektedir. Ancak bu süreç sanıldığı kadar kolay değildir. Dijitalleşme yolculuğunda muhasebe mesleğini geliştirecek, dönüşümünü ve sonuç almasını sağlayacak yeni bir modele ihtiyaç vardır. Bu modelin muhasebe mesleğini eğitim, kültür ve uygulama gibi tüm alanlarda dijitalleşmeye entegre etmesi gerekmektedir. Bu çalışmada çözüm olarak mali mühendislik önerilmektedir. Bilgi ve iletişim teknolojilerinden etkili bir araç olarak faydalanarak mali mühendislik modeli; muhasebe mesleğini sözel kültürden, sayısal kültüre dönüştürecektir. Mühendislik

yetenekleri muhasebe meslek mensuplarına dijital verileri okuma, analiz etme, yorumlama, problemi tanıma, çözüme ve strateji geliştirme gibi konularda katkı sunacaktır. Mali mühendislik modeli muhasebe mesleğini kayıt etme, beyan ve bildirimde bulunma gibi geleneksel yöntemlerin çok ötesine taşıyacaktır. Muhasebe meslek mensupları maliye bakanlığının e uygulamaları gibi dijital sistemlere kolaylıkla uyum sağlayarak yönetebileceklerdir. Mali mühendislik, muhasebe meslek mensuplarına dijital sistemleri okumak, anlamak, kullanmak, yönetmek ve eleştirel şekilde değerlendirme yetkinliği kazandıracaktır. Mali mühendislik sayesinde dijital devrim muhasebe mesleğine fayda ve fırsatları getirecektir.

BÖLÜM 6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Hızla gelişen dijital ve teknolojik gelişmeler, günümüz dünyasında muhasebe mesleğinde değişim ihtiyacını ortaya çıkarmaktadır. Çalışmada dijitalleşme ve teknolojik gelişmelerin muhasebe mesleğine ve meslek mensuplarına etkilerini tespit amacıyla internet ortamında, Google Drive sistemi kullanılarak anket formu uygulanmıştır.

Anket sonuçları incelendiğinde dijital sistemlere bireylerin ilgi ve uyumuna ilişkin faktörde, muhasebe meslek mensuplarının önemli bir kısmının, dijitalleşme ve teknolojik gelişmelerinin muhasebe mesleğini olumlu etkileyeceğini, dijitalleşme ve teknolojik değişimlere kendisini hazır hissettiğini ve kolaylıkla uyum sağlayabileceğini belirtmiştir. Diğer faktörler incelendiğinde ise, muhasebe meslek mensupları teknolojik gelişmelerin muhasebe mesleği ve meslek mensuplarının sorunlarının çözümünde (haksız rekabet, tahsilat) aktif katkı sunacağını, hali hazırda verilen muhasebe ve yeterlilik eğitimlerinin gelecekte yaşanacak teknolojik gelişmelere uyumlu olmadığını, muhasebe mesleğinin dijitalleşme ve teknolojik gelişmeler ışığında dönüşüme ihtiyacı olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca dijitalleşme ve teknolojik gelişmeler ışığında muhasebe mesleğini; düşünce, eğitim, kültür ve teknoloji gibi alanlarda A'dan Z'ye yeniden inşa ederek geleceğe hazırlayacak olan yeni bir modeli destekleyeceklerini belirtmektedirler.

Mali mühendislik bu vizyon ışığında doğmuştur. Dijitalleşme ile birlikte yirmi birinci yüzyılda mali mühendis olarak yetişen ya da kendini teknolojik alanlarında geliştiren ve mühendislik yeteneklerine sahip meslek mensupları tercih edilecektir. Böylece meslek mensuplarının hem statü hem kazançları olumlu yönde etkilenecektir. Mesleklerinin icrasındaki yetkinlikleri artacaktır. Muhasebe mesleği daha verimli hale gelecektir. Mali mühendisler kendi alanında uzmanlaşmış, teorik ve pratik bilgilerini, matematik, felsefe ve bilim ile birleştireceklerdir. Mali mühendislik muhasebe meslek mensuplarına küresel gelişmelere bağlı olarak yeniden tasarlanan mesleki kariyer alanı sağlayacaktır. Mali mühendisler teknolojik gelişmeler ışığında mali tabloları tasarlayıp, bunları analiz eden, yorumlayan, mali problemleri tanımlayabilen, bu

problemlere bilimsel ve matematiksel prensipler çerçevesinde verimli, ekonomik ve standartlara uygun çözümler üretebilen, işletmelerin mali yapısını ve mali geleceğini yeniden inşa eden, teknolojik gelişmeleri takip eden, strateji geliştiren ve uygulayan kişiler olarak mesleği hak ettikleri seviyeye taşıyacaklardır.

Anket formunun sonunda muhasebe meslek mensuplarının eklemek istedikleri dijitalleşme ve teknolojik gelişmeler hakkındaki görüş ve beklentileri için ayrılan kısımdan aşağıdaki sonuçlara ulaşılmaktadır:

- Dijitalleşme ve teknolojik gelişmeler muhasebe mesleğinin geleceği için önemli bir faktördür.
- Muhasebe meslek örgütlerinin, teknolojik gelişmelere daha fazla değer ve önem vermesi gerekir.
- Dijitalleşme ve teknolojik gelişmelerin muhasebe mesleğine olumlu bir etkisi olacaktır.
- Dijitalleşme ve teknolojik gelişmeler neticesinde muhasebe mesleği kayıt ve beyan kültüründen çıkarak danışmanlık ve denetim alanlarına yönelecektir.
- Dijitalleşme ile birlikte muhasebe meslek mensuplarının yapmış olduğu birçok işlem otomasyon sistemleri tarafından yapılacak olsa da hiçbir zaman insan faktörü yok olmayacaktır.
- Dijitalleşme ile birlikte muhasebe meslek mensuplarının iş yükü azalacak ve bunun yanı sıra teknik altyapı, kalifiyeli ve eğitilmiş personelin önemi artacaktır.

KAYNAKLAR

Kitaplar :

- [1] Lazol, İ., Gürsoy Y., (2006). *Bilgisayarlı Muhasebe I-II*, Ekin Kitapevi, Bursa.
- [2] Young, M. R., (2002), *Accounting Irregularities and Financial Fraud, A Corporate Governance Guide*, Second Edition, Aspen Law & Business, New York.
- [3] Kalaycı, Ş., (Ed.), (2010), *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*, 5. Baskı, Detay Yayıncılık, Ankara.

Tezler :

- [1] Aslan, M., (2015), *Tarihsel Süreç İçerisinde Türkiye'de Kullanılan Muhasebe Sistemleri ve İktisadi Devlet Teşekkülleri Üzerinden Örnekler*, Doktora Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Çanakkale, Türkiye.
- [2] Bayraktar, M. E., (2010), *Kullanıcı Hareketleriyle Mekân Kurgusu: Etmen Tabanlı Bir Tasarım Aracı*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimler Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.
- [3] Çakal, H., (2016), *Modernleşme Bağlamında Osmanlı Muhasebe Sistemindeki Değişim*, Yüksek Lisans Tezi, Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.
- [4] Güzel, M., (2010), *Muhasebenin Tarihçesi ve Gelişimi*, Yüksek Lisans Tezi, Breyer State University Business Administration, İstanbul, Türkiye.
- [5] Uysal D. Y., (2009), *Bilgi Teknolojileri Yatırımları, Bilgi Teknolojileri Performansı ve Karar Verme İlişkisi Üzerine Bir Araştırma*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.

- [6] Zengin, H., (2016), *Muhasebe Mesleğinde Meslek Mensubunun Problemleri ve Muhasebe Denetiminde Karşılaşılan Hileler, Meslek Mensubunun Tutumu*, Yüksel Lisans Tezi, Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.

Makaleler :

- [1] Sevim, A., Bülbül, S., (2017), *Bilgi Teknolojisi (BT) Projelerinin Başarısında Muhasebe Bilgi Sisteminin (MBS) Rolü ve Muhasebecinin Katkıları*, Balkan Sosyal Bilimler Dergisi, 2017, 6.Cilt, Sayı: 11, s. 1-18.
- [2] Akgül, A., Uçar, M. K., Öztürk, M. M., Ekşi, Z., (2013), *Mühendislik eğitiminin iyileştirilmesine yönelik öneriler, geleceğin mühendisleri ve işgücü analizi*, Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 17. Cilt, Sayı: 1, s. 14-18.
- [3] Akgün A. İ., Kılıç S., (2013), *Muhasebe Bilgi Sisteminin İşletme Yönetiminin Etkinliği Üzerindeki Etkisi*, Yönetim ve Ekonomi Dergisi, Cilt 20, Sayı: 2, s. 21-36.
- [4] Aktan, C.C., Tunç, M., (1998), *Bilgi toplumu ve Eğitim*, Yeni Türkiye Dergisi, 21. Yüzyıl Özel Sayısı, 4(19), s. 118-133.
- [5] Alpaslan, N., (2011), *Mühendislik Tarihi ve Felsefesi Üzerine Bir Araştırma*, Marmara Sosyal Araştırmalar Dergisi, Sayı: 1, s. 1-10.
- [6] Ayanoğlu, Y., Zaif, F., (2007), *Muhasebe Eğitiminde Kalitenin Arttırılmasında Ders Programlarının Önemi Türkiye’de Bir İnceleme*, Gazi üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 9/1, s. 115-136.
- [7] Aydemir, O., (2015), *Muhasebe Meslek Mensuplarının Karşılaştıkları Sorunlar ve Beklentiler*, Muhasebe ve Finansman Dergisi, Temmuz, s. 71-84.
- [8] Aysan A. M., (2006) *Türkiye’de Muhasebe Mesleğinin Gelişimi*, İstanbul Serbest Muhasebeci Mali Müsavirler Odası Mali Çözüm Dergisi, Kasım, Sayı: 76, s. 32-41.

- [9] Bendovschi, A., C., (2015), *The Evolution of Accounting Information Systems*, Bucharest University of Economics Bucharets Romania SEA Practical Application of Science Volume III, Issue 1 (7), s. 91-95.
- [10] Biçer, A. A., Akarçay V., Mülküt U., (2017), *Etik Değerlerin Muhasebe Mesleğinin İtibarı Üzerindeki Rolü*, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl: 16, Sayı: 31, Bahar, s. 197-206.
- [11] Cenikli E., Şahin, D., (2013), *Türk Gelir İdaresinde Otomasyon Projeleri*, İnternet Uygulamaları ve Yönetim Dergisi, IUVD. 4 (1), s. 37-52
- [12] Deran, A., Erduru İ., Keleş, D., (2016), *Muhasebe Meslek Mensuplarının Mesleki Sorunları ve Meslek Odalarından Beklentilerinin Demografik Özellikler ve Faaliyet Gösterilen Ekonomik Çevre Açısından Değerlendirilmesi: Ordu Örneği*, Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi, Sayı: 16(32), s. 84-109.
- [13] Demir, B., (2012), *Muhasebeye Yön Veren Gelişmeler ve Meslek Yüksekokullarında Verilen Muhasebe Eğitimine Yansımaları*, Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, Kasım, Cilt 1, Sayı 4, s. 109-120.
- [14] Dizman, Ş., Güney, S., (2015), *Muhasebe Meslek Mensuplarının Sorunları Kamuda Karşılaşılan Olumsuzluklar ve Beklentiler (Erzincan İli Uygulaması)*, Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 2015, S: 3(16), s. 97-110.
- [15] Can A.V., (2007), *Luca Pacioli Muhasebenin Babası mıdır?*, Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi, Sayı 12, Mayıs, s. 2-15.
- [16] Çabuk A., Saygılı A.T., (2013), *Osmanlı İmparatorluğu'nda XIX. Yüzyılın Ortalarında Devlet Muhasebesinde Merdiven Yönteminde Çift Yanlı Kayıt Yöntemine Geçiş*, Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi, Sayı 4 Ocak-Şubat, s. 168-196.
- [17] Figen Z. F., Ayanoğlu, Y., (2007), *Muhasebe Eğitiminde Kalitenin Arttırılmasında Ders Programlarının Önemi: Türkiye'de Bir İnceleme*, Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 9/1, s. 115-136.

- [18] Gençoğlu, M. T., Gençoğlu E., (2005a), *Mühendislik Eğitiminde Yeni Yaklaşımlar*, Kaynak Elektrik, Sayı: 195, s. 89-93.
- [19] Gökğöz, A., (2010-2011) *Tarihsel Perspektifte Muhasebenin Doğuşunu ve Gelişimini Etkileyen Faktörler*, Yalova Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı:1 Ekim-Mart, s. 167-177.
- [20] Gökğöz, A., Zeytin M., (2012), *Muhasebe Meslek Mensuplarının Mesleki Faaliyetlerinde Karşılaştıkları Sorunlar ve Beklentileri: Bilecik ve Yalova İlleri Uygulaması*, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, S: 17(1), s. 477-493.
- [21] Güney, S., Mutlu, S., (2008) *Bilgi Teknolojilerinin Girişimciliğe Etkileri*, ÇOMÜ Dergileri Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, Cilt: 3, Sayı: 1, s. 85-99.
- [22] Güvemli, O., Aytulun, A., Şişman, B., (2013) *Türkiye’de Muhasebe Mesleğinin Gelişmesi ve İlk Meslek Örgütlenmesi: Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği – 1942*, Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmalar Dergisi, Sayı 4, s. 19-49.
- [23] Karakaş, M. S., Çalık, A., *Mühendislik Eğitiminde Disiplinler Arası Yaklaşımlar*, Mustafa Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 17(1), s. 45-49.
- [24] Kaya, G. A., (2015) *Muhasebe Meslek Mensuplarının Sorunları ve Çözüm Önerileri: Elazığ’da Bir Araştırma*, The Journal of Academic Social Science Studies, S: 41, s. 207-231.
- [25] Mıman, M., Yoğun A, E., Önel, E., (2016), *Yönetim Bilgi Sistemleri Kullanım Özellikleri Arasındaki İlişkiler: Lojistik Sektörü Üzerine Bir Çalışma*, Akademik Bakış Dergisi, Mart-Nisan, Sayı: 54, s. 161-173.
- [26] Sayım, F., Usman, Ö., (2016), *Muhasebe Mesleği İçin Mesleki Durum Analizi Kriterlerinin Belirlenmesi*, Yalova Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı: 7(12), s. 105-122.
- [27] Öz, Y., (2016), *Bulut Bilişim (cloud computing) ve Muhasebe*, Bartın Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, Sayı: 7(13), s. 63-79.

- [28] Öztürk, Z. B., Kaçmaz H., Cırık, R., Türkyılmaz, M., (2015), *Mühendislik Etiği ve Türkiye’de Metalurji-Malzeme Mühendisliği Bölümünün Etik Açısından Değerlendirilmesi*, Nevşehir Bilim ve Teknoloji Dergisi, Sayı:4(1), s. 81-87. Doi:10.17100/nevbiltek.210939.
- [29] Pekdemir R., Önal M. M., (1999) *Bilgi Teknolojisindeki Gelişmelerin Muhasebe Mesleğine Etkileri*, Yönetim Dergisi, Yıl 10, Sayı 34 Ekim, s.7-14.
- [30] Uzay S., (2004), *Yirmibirinci Yüzyılın Basında Muhasebe Mesleğini Etkileyen Gelişmeler ve Geleceğe Yönelik Değerlendirmeler*, İstanbul Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası Mali Çözüm Dergisi, Sayı: 67, s. 230-237.
- [31] Sayar, Z., Karataş, M., (2017), *Muhasebe ve Denetim Alanında Yaşanan Son Gelişmeler ile Muhasebe Mesleğinde Yeni Trendler*, İSMMMOM Mali Çözüm Dergisi, Ocak-Şubat, s. 13-27.
- [32] Sayım F., Usman., Ö., (2016), *Muhasebe Mesleği İçin Mesleki Durum Analizi Kriterlerinin Belirlenmesi*, Yalova Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl: 7, Sayı: 12, s. 105-122.
- [33] Terzi, A., (2015), *Muhasebe Meslek Mensuplarının Meslekleri ile İlgili Beklentilerine, Sorunlarına ve Algularına Yönelik Bir Araştırma: Rize Örneği*, Ardahan Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Sayı: 2, s. 193-212.
- [34] Tuğay, O., Tekşen, Ö., (2014), *Muhasebe Meslek Mensuplarının Sorunları: Burdur İlinde Bir Araştırma*, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Sayı:19(1), s. 223-232.
- [35] Walker Stephen P., Tercüme Aslan, Ü, (2011) *Muhasebe Tarihi Araştırmalarında Araştırma ve Yazma*, Muhasebe ve Finans Araştırmaları Dergisi, Sayı 1, s.17-23.
- [36] Yıldırım, S., Güney, S., (2012), *Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin Genel Sorunları: Erzurum İli Örneği*, Muhasebe ve Denetime Bakış, 4, s. 35-48.
- [37] Yükücü, S., Atağan G., (2010), *Muhasebenin Mühendislik Boyutu: Ürün Ağacı ve Rota Uygulaması*, Mali Çözüm Dergisi, Kasım-Aralık, s. 21-38.

Bildiriler/Bir Kuruluş ya da Grubun Çalışması :

- [1] Allahverdi, M., Karaer, M., (2017), *Muhasebede E-Dönüşümün Eğitimdeki Yeri ve E-Dönüşüm Eğitimi İçin Bir Öneri*, 36. Muhasebe Eğitimi Sempozyumu.
- [2] Başer, M. (1999), *Muhasebe Mesleğinin Örgütlenmesinde Türkiye*, 4. Türkiye Muhasebe Denetimi Sempozyumu, İstanbul Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası.
- [3] Elmacı, O., Sevim, Ş., (2015), *Endüstri 4.0 Paradigması Çerçevesinde Muhasebe Eğitiminde Temel Yetenekler ve Stratejik Değerler Nasıl Geliştirilir? Kaynak Tabanlı Bir Model Önerisi*, 34. Muhasebe Eğitimi Sempozyumu.
- [4] Gelir İdaresi Başkanlığı., (2013,2014 2015,2016,2017), *Faaliyet Raporu*, Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı.
- [5] Fırat, H., (2004), *Globalleşmenin Ülkemiz Muhasebe Mesleğine Yarattığı Fırsatlar*, Türkiye Muhasebe Denetim Sempozyumu.
- [6] Fujinama, A., (2002), *Globalization and The Role of The Accounting Profession in The 21st Century*, The 16th World Congress of Accountants, Hong Kong.
- [7] Sanlı, N. (2014), *Mesleki Gelişmelerle Yaşanan Sorunlar, Çözüm Yolları ve Hizmet Pazarlamasının Önemi*, 9. Türkiye Muhasebe Forumu, TURMOB.
- [8] Şenol, H., (2016), *Türkiye’de Muhasebe Alanında Yaşanan E-Dönüşüm Sürecine Genel Bir Bakış*, 3. Uluslararası Türk Dünyası Araştırmaları Sempozyumu, Bakü.

Elektronik Yayınlar/İnternet :

- [1] Frey, C. B., Osborne, M. A., (2013), *The future of employment: how susceptible are jobs to computerisation?* Alınan adres: https://www.oxfordmartin.ox.ac.uk/downloads/academic/The/Future_of_Employment.pdf, Erişim Tarihi: 18.03.2018.

- [2] The Pathways Commission (2015), *In Pursuit of Accounting's Curricula of the Future*, American Accounting Association, <http://commons.aaahq.org/>, Erişim Tarihi: 05.04.2018.
- [3] Tohumoğlu, G. (2017), *Yeni yüzyılın başlarında nasıl bir mühendislik eğitimi verilmeli*, Alınan adres <http://faraday.ee.emu.edu.tr/muhendislik%20Egitimi.pdf>, Erişim Tarihi: 26.03.2018.
- [4] WEB 1, (2018), https://web.hitit.edu.tr/dersnotlari/omurdemirer_24.03.2014_1D80.pptx, Erişim Tarihi: 17.02.2018.
- [5] WEB 2, (2018), <https://webrazzi.com/2016/10/18/4-sanayi-devrimine-bir-de-yapay-zeka-uzmaninin-gozunden-bakalim/>, Erişim Tarihi: 15.05.2018.
- [6] WEB 3, (2018), <http://www.endustri40.com/bulut-bilisim-cloud-computing-nedir/>, Erişim Tarihi: 05.03.2018.
- [7] WEB 4, (2018), <https://home.kpmg.com/content/dam/kpmg/tr/pdf/2016/08/tr-sanayi-4.PDF>, Erişim Tarihi: 05.01.2017.
- [8] WEB 5, (2018), <http://ismailtekbas.blogspot.com.tr>, Erişim Tarihi: 25.01.2018.
- [9] WEB 6, (2018), <http://www.muhasibetr.com/yazarlarimiz/ismailtekbas/012/>, Erişim Tarihi: 05.05.2018.
- [10] WEB 7, (2018), <https://kobiaktuel.com.tr/kobi-aktuel-dosya/aile-sirketlerinin-dagilmasi-bir-kader-mi.html>, Erişim Tarihi: 07.01.2018.

EKLER

Ek-1 Anket Soruları

DİJİTALLEŞMENİN VE TEKNOLOJİK GELİŞMELERİN MUHASEBE MESLEĞİNE VE MESLEK MENSUPLARINA ETKİLERİNE YÖNELİK ANKET FORMU

Değerli Katılımcı,

Bu anket çalışması Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Muhasebe ve Denetim Programı “**Dijital Çağda Muhasebe Mesleğinin Yeniden Tasarımı: Mali Mühendislik**” Başlıklı yüksek lisans tez çalışması için hazırlanmıştır. Çalışmadan elde edilen bilgiler sadece bilimsel amaçlar için kullanılacak ve üçüncü kişilerle paylaşılmayacaktır. Anketimize vereceğiniz samimi cevapların çalışmanın doğruluğunu direkt etkileyeceğini hatırlatır, katkılarınızdan dolayı şimdiden teşekkür ederiz.

Tez Danışmanı

Doçent Dr. Murat AZALTUN

murat.azaltun@okan.edu.tr

Tez Öğrencisi

İsmail TEKBAŞ

tekb333@hotmail.com

1- Lütfen size uygun cevabı işaretleyiniz.

BÖLÜM 1: DEMOGRAFİK BİLGİLERİNİZ							
1	Cinsiyetiniz	Erkek ()	Kadın ()				
2	Yaşınız	18-24 ()	25-31 ()	32-38 ()	39-45 ()	46 ve Üstü ()	
3	Öğrenim Durumunuz	Lise ()	Yüksekokul ()	Lisans ()	Lisans üstü ()		
4	Mesleki Unvanınız	SMMM Stajyeri ()	SM ()	SMMM ()	YMM ()		
5	Mesleki Tecrübeniz	1-3 ()	3-6 ()	7-10 ()	10-15 ()	15 -20 ()	20 ve Üstü ()

BÖLÜM 2:

SOR NO	Dijitalleşmenin ve teknolojik gelişmelerin muhasebe mesleğine ve muhasebe meslek mensuplarına etkileri ile ilgili bir dizi ifade bulunmaktadır.	(1) Kesinlikle Katılmıyorum	(2) Katılmıyorum	(3) Kısmen Katılmıyorum	(4) Katılıyorum	(5) Kesinlikle Katılıyorum
1	Muhasebe mesleğinde yaşanacak dijitalleşme ve teknolojik gelişmelere kendimi hazır hissediyorum.	()	()	()	()	()
2	Yeni teknolojileri yakından takip etmekteyim.	()	()	()	()	()
3	Dijitalleşmenin daha fazla iş yükü getireceğini düşünüyorum.	()	()	()	()	()
4	Dijitalleşme ve teknolojik gelişmeleri desteklerim.	()	()	()	()	()
5	Teknolojik gelişmelerin muhasebe meslek mensuplarına yeni fırsatlar ve kariyer alanı sunacağını düşünüyorum.	()	()	()	()	()
6	Teknoloji ürünlerine yapılan harcamaların gereksiz olduğunu düşünüyorum.	()	()	()	()	()
7	Teknolojik gelişmeler ile birlikte ücret, çalışma saatleri gibi sosyal haklarımın iyileşeceğini düşünüyorum.	()	()	()	()	()
8	Dijitalleşme teknolojik gelişmelere uyum sağlayabilmek için çaba gösteririm.	()	()	()	()	()
9	Dijitalleşme ve teknoloji haberleri dikkatimi çekmez.	()	()	()	()	()
10	Teknolojik gelişmeler neticesinde muhasebe meslek mensuplarının değişime ve dönüşüme ihtiyacı olduğunu düşünüyorum.	()	()	()	()	()
11	Dijitalleşme ve teknolojik gelişmelere kolaylıkla uyum sağlayabilirim.	()	()	()	()	()
12	Teknolojik gelişmeler neticesinde işsiz kalacağımı düşünüyorum.	()	()	()	()	()
13	Dijitalleşmeye uyum sağlayabilecek yeterli eğitim ve donanıma sahip değilim.	()	()	()	()	()
14	Teknoloji ve dijitalleşmeye uyum sağlamayan meslek mensuplarının rekabette geri de kalacağını düşünüyorum	()	()	()	()	()
15	Teknolojik gelişmeler muhasebe mesleğini olumsuz etkilemektedir.	()	()	()	()	()
16	Dijitalleşme ve teknolojik gelişmeler muhasebe mesleğini daha verimli hale getirecektir.	()	()	()	()	()

17	Dijitalleşme ile birlikte muhasebe meslek mensupları daha fazla saygınlık kazanacaktır.	()	()	()	()	()
18	Dijitalleşme ile birlikte muhasebe mesleği gelecekte yok olacak meslekler arasındadır.	()	()	()	()	()
19	Dijitalleşmenin ve teknolojik gelişmelerin muhasebe mesleğine ve uygulamalarına bir etkisi olmayacağını düşünüyorum.	()	()	()	()	()
20	Hali hazırda verilen muhasebe ve yeterlilik eğitimleri gelecekte yaşanacak teknolojik gelişmelere uyumlu değildir.	()	()	()	()	()
21	Teknolojik gelişmeler neticesinde muhasebe mesleğinin değişime ve dönüşüme ihtiyacı vardır.	()	()	()	()	()
22	Gelecekte muhasebe meslek mensupları tarafından yapılan birçok iş dijital sistemler tarafından yapılacaktır.	()	()	()	()	()
23	Teknolojik gelişmeler ile birlikte muhasebe mesleği daha zor ve karmaşık bir meslek haline geldi.	()	()	()	()	()
24	Muhasebe meslek örgütleri teknolojik gelişmelere gerektiği önemi ve değeri vermektedir.	()	()	()	()	()
25	Dijitalleşmenin ve teknolojik gelişmelerin muhasebe mesleği için vaat ettiği yararı ve faydayı sağlamayacağını düşünüyorum.	()	()	()	()	()
26	Maliye Bakanlığının e-uygulamaları muhasebe mesleğini teknolojik gelişmelere uyum sağlamaya zorlamaktadır.	()	()	()	()	()
27	Muhasebe mesleği dijitalleşme ve teknolojik gelişmelere en çabuk uyum sağlayan mesleklerin başında gelmektedir.	()	()	()	()	()
28	Teknolojik gelişmeler sayesinde muhasebe mesleğine olan ilgili ve istek artacaktır.	()	()	()	()	()
29	Teknolojik gelişmeler muhasebe mesleği ve meslek mensuplarının sorunlarının çözümünde (haksız rekabet, tahsilat) aktif katkı sunacaktır.	()	()	()	()	()
30	Dijitalleşme ve teknolojik gelişmeler ışığında muhasebe mesleğini; düşünce, eğitim, kültür ve teknoloji gibi alanlarda A'dan Z'ye yeniden inşa ederek geleceğe hazırlayacak olan yeni bir modeli desteklerim.	()	()	()	()	()

Bölüm 3: Lütfen Konu ile ilgili eklemek istediğiniz hususlar var ise buraya belirtiniz.

.....

.....

.....

.....

.....

ÖZGEÇMİŞ

İsmail TEKBAŞ, 21.01.1984 tarihinde Gaziantep İlinin Şahinbey İlçesinde doğdu. İlköğretim ve lise öğrenimini Gaziantep'te tamamladı. Ön Lisans eğitimini 2001-2003 yılları arasında Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep Muhasebe Meslek Yüksek Okulu Bilgisayarlı Muhasebe Bölümünde, Lisans eğitimini ise 2003-2005 yılları arasında Anadolu Üniversitesi, İşletme Fakültesi İşletme Bölümünde tamamladı. 2013-2015 yılları arasında ikinci üniversite kapsamında Anadolu Üniversitesi, Adalet Meslek bölümünü bitirdi.

2005 yılından beri Gaziantep'te farklı sektörlerde (sağlık, recycle, tekstil gibi.) faaliyet gösteren ve büyüklük olarak Türkiye'nin en büyük beş yüz şirketleri sıralamasında yer alan yabancı ve Türk ortaklı şirketlerde sırayla muhasebe sorumlusu, muhasebe müdürü ve son olarak da Mali ve İdari İşler müdürü olarak çalışmaya devam etmektedir. 1544 sicil numarasıyla Gaziantep Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odasına kayıtlı Mali Müşavirdir. 2014 yılından beri Gaziantep Adliyesinde Ceza ve Hukuk Mahkemelerinde bilirkişi ve uzlaştırmacı olarak görev yapmaktadır. Harici olarak, Gaziantep S.M.M.M. Odasında ve özel bir dershanede Finansal Muhasebe, Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (IFRS), Muhasebe Denetimi (Bağımsız Denetim) ve Dönem Sonu İşlemleri vb. konularda eğitimlik ve danışmanlık yapmaktadır. Muhasebe Mesleği ve Ekonomi alanında yazmış olduğu otuzun üzerinde makale ulusal ve uluslararası alanında yayınlanan birçok dergi ve mesleki web sitelerinde yayımlanmıştır. Uzmanlık alanlarıyla ilgili birçok sivil toplum kuruluşunda görev yapmaktadır.